

TARTALOM

Encián

II. sorozat • X. évfolyam • 1. (68.) szám
2015. november

Alapította 1935-ben és működtette 1948-ig
a brassói Encián Sí- és Turista Egyesület

Turistatörténet	3
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A Bolnok, valamint a Brassói Turista Egyesület menedékházának, síugrósáncának története	3
Tudod-e?	22
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A GPS-ről (VII.)	22
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Éjszakai túrázás	27
EKE BRASSÓ • Kirándulási szabályzat.....	37
Honismeret	41
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A Batkától a Hegyeshegyig – múltidézés Négyfaluban	41
NÁDUDVARY GYÖRGY • Bolnok, az egyik kedvenc.....	51
SZÁSZ ÁGNES • Gyermekkorom kedvenc kiránduló helye – a Bolnok, ... s majd családomé is!.....	54
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Bagolylesen a Gothárd kővén.....	60
Természetfotók	65
BLÉNESI EDITH, KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Bolnok.....	65
Irodalom	72
SIPOS LAJOS • Bárhol járok: otthon vagyok.....	72
JENEI ISTVÁN • Séta a Cenk alatt.....	75
SIPOS LAJOS • Örökre velünk marad... ..	76
JENEI ISTVÁN • Őszi fák, levelek.....	79

Túraajánló	81
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Túraútvonalak a Bolnokon	81
Encián-krónika	94
A bolnoki turistaház az Encián kezelésében	94
SZÉKELY GÉZA • Az ország legnagyobb síugrósáncát építi fel a Brassói Turista Egyesület a Bolnokon.....	96
BACZONI GÉZA • Advent vasárnap a Bolnokon.....	97
Humor	100
Történetek „brassói” turistákkal.....	100
Műemlékvédelem	103
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A Sándor vize.....	103
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Emléktábla a Tatártságán	110
Elsősegély	112
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Turista segélyjelzések.....	112
Gyerekkoldal	115
KOVÁCS ESZTER APOLKA • Vasárnapi séta	115
Beszámoló	117
NÁDUDVARY GYÖRGY • Nagycsoportos lett a Csütörtöki séta	117
NÁDUDVARY GYÖRGY • Aranyos brassói turisták	121
SIPOS LAJOS • Csütörtöki séta	125
NÁDUDVARY GYÖRGY • Az EKE Brassó elnökének országos rekordja.....	128
ERDÉLY ANDRÁS • Brassói seta Sepsiszentgyörgyön	130
NÁDUDVARY GYÖRGY • Öt vidám nap Tusnádfürdőn	135
Helynévszótár	139
Brassó környékének helynevei.....	139
Könyvajánló	142
Erdélyi Gyopár	142
A következő szám tartalmából	144

A megjelenést támogatja:

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A Bolnok, valamint a Brassói Turista Egyesület menedékházának, síugrósáncának története

A *Bolnok* (1170 m) a Tömösi szoros keleti falát alkotó Nagy-kőhavas tömegének egyik északi nyúlványa.

A *Nagy-kőhavas* (*Hohenstein*, *Piatra Mare*) a Kárpát-kanyarban fekszik, ezen képződmények belső vonulatának, a *Barcasági-hegyeknek* tartozéka.

Árвай József ezt írta a Bolnokról: „Bolnok *Bolnok* ~ r. *Bolnok* [9] (h., k., e.). 1865: *bolnok*: kaszálók. 1872: *bolnok*; *Bollnok*. 1893: *Bolnok*. 1895: u. a. 1936: ... a *Bolnok* nevű hegy, melynek oldalában levő kaszálókból feltűnően sárgál ki az ország legnagyobb síugrósánca. — A falutól délre emelkedő hegy neve. Tengerszín feletti magassága 1187 m. A helynév származását nem tudom meghatározni.”

A Bolnok nyugati, erdőmentes lejtője a legideálisabb sítérpnek bizonyult. Itt építette meg a Brassói Turista Egyesület ugrósáncát, mely méreteinél fogva nemcsak az ország, de Kelet-Európa legnagyobb ugrósánca volt.

A Bolnokot leginkább a Brassó–Predeáli útvonalon fekvő Derestyéből, vagy Négyfaluból (Bácsfaluból) lehet megközelíteni. A bácsfalusi evangélikus templom mellett elvezető úton mintegy egy óra alatt lehet felérni a volt menedékházhoz. Három jelzett út indul a Bolnokra: Négyfalu kezdetétől a piros háromszög, Bácsfaluból a kék sáv, valamint a Malomdomboktól a kék háromszög. Nevezetes még a *Máris útjának* ke-

resztelt szekérút, amelyen valamikor a szénát hozták le a Bolnokon lévő kaszálókból.

Az 1900-as évek elején a Bolnok alatt szénbányákat akartak nyitni, számos fúrást végeztek. Székely Géza így ír erről az 1936-ban megjelent A Nagykőhavas Piatra-Mare leírása című könyvében: *„A Bolnokra még egy más könnyű, de jelzetlen szekérút is vezet, melyet főleg a szénát és fát szállító csángók használnak. Ha nem térünk le a hídon túl a Tömös árterületére, hanem tovább megyünk a községbe vezető úton, a község-háza és az ev. templom közötti első utcán jobbra felfelé térve, majd a következő utcán balra, majd újra jobbra menve, a község szélén levő mély völgy lejtős rétéjére érkezünk, ahol kis kőszénbánya-telep nyomait találjuk. E réttől jobbra meredek, sziklás úton hamar kiérünk a Bolnok rétjeire és a síugrósánc előtt elhaladva, nemsokára a menedékházhoz jutunk. Ez az út, egy kis részét leszámítva, könnyebb mint a jelzett út.”* Vagy ugyanennek a bányapróbálkozásnak megjelenik a leírása a Garcsin völgye felől is, a Bolnok hátánál: *„A kénes forrás és a barlangi tó. Ha a kénes forrást és a közelében levő felhagyott bányában levő barlangi tavat akarjuk megtekinteni, ezesetben az ösvénynek a szekérútba való betorkollásától alább pár száz méterrel északra megkeressük a Detke patakot, mely a Fenyőshegy keleti oldalából eredve folyik a Garcsin felé. A patak medrében haladunk fölfelé, érdekes, homokkőbe vájt mederben, az úttól mintegy 400 m-nyit. Egyszerre csak záptojáséhoz hasonló szag csapja meg orrunkat, mely a forrás környékén 40–50 m-nyi körzetben jól érezhető. Egy helyen, a patak jobb partján, a medertől 5–6 m-nyire egy szazados fenyő tövében nagy ásott üreg tűnik föl, majd egy lefelé nyíló, 1 m széles és 50 cm magas üreg-szájat látunk. Egy felhagyott bánya beomlott szája ez, melyen át nézve egy földalatti tó vizét pillantjuk meg. A tó vizének átlagos mélysége másfél méter, hossza és szélessége eddig még ismeretlen. A bejáratnál levő ásás nyomai azt mutatják, hogy évtizedekkel ezelőtt bányászási céllal hatolhattak be a hegy belsejébe, valószínűleg kén vagy szén után kutatva. A bánya bejárata később beomlott, elzárta a bányavíz kifolyását s így a tárna helyén tó keletkezett.”*

A szöveget azért keresték, mert itt található a Nagy-kőhavas legrégebbi kőzetcsoportosulása, Székely Géza szerint: *„A legrégebbi, liascsoportbeli kőzet a Bácsfalutól (Baciu) délre levő völgyben, a Bolnok felé vezető jelzetlen ut baloldalán található. Igen töredezett lias-homokkő rétegekben széntelepek, kvarcos, sárga, sötétszürke és agyagos homokkő*

lépnek föl. Néhol trachitszerű kőzet járja át a rétegeket. Az itt keresett nagyobb széntelep valószínűleg mélyen fekszik és a jelek szerint nagy kiterjedésű lehet.”

A Bolnok területén bácsfalusi kaszálók voltak, sportolási lehetőségre csak az 1920-as évek után nyílt lehetőség. A Brassói Turista Egyesület 1928-ban épített egy kisebb síugró sáncot. Itt rendezték meg 1929-ben az első síugró versenyt.

1934-ben a BTE jól felszerelt menedékházat (sí-melegedő) épített a Bolnokon.

A korabeli brassói lapokban megjelent híreket Szotyory György BTE-elnök rendszerezte és foglalta össze a BTE történetében (http://brassoi-turista-egyesulet.eu/wp-content/uploads/2015/03/bte_tortenelem.pdf): **„Elkészült a BTE bolnoki melegedőháza. 1934. február 1.** A várostól alig 8–10 kilométernyire fekvő Bolnok nevű hegyen, mely Bácsfalú község és a Malomdombok között emelkedik, mint ismeretes, sízésre kiválóan alkalmas rétek és lejtők fekszenek. A Brassói Turista Egyesület az elmúlt év folyamán működési területét kiterjesztette erre a hegyre is és a rétek tulajdonosaitól nagyobb területet bérelt ki saját céljaira. Az idén már a Bolnokon rendeztek meg a BTE síversenyét s ez alkalommal száznál több sízó látogatta meg a kitűnő sízó-terepet. Akkor úgy terveztek, hogy a készülőben levő ideiglenes melegedőházat felavatják, azonban közbejött akadályok miatt a ház nem készülhetett el teljesen s így a kis ünnepség elmaradt. A vezetőség azóta nagy nehézségek árán felépítette a kis faházat és az újabb tervek szerint vasárnap adják át a forgalomnak. A házban állandó egyszerű meleg konyha is lesz.”

1935-ben a menházat Kotz Mihály vezette.

1935. augusztus 17-én a Brassói Napló így írt az ugrósáncról: **„Elkészült a BTE bolnoki ugrósánc.** Románia és egyben Kelet Európa legnagyobb síugró-sáncát építette meg a Turistaegylet. Még az elmúlt év nyarán kezdett hozzá a Brassói Turista Egyesület egy nagyszabású síugró-sánc építéséhez. Az ugrósánchoz szükséges területet a Bolnokon, a környék egyik legideálisabb síterepén vásárolták meg egyik bácsfalusi gazdától, majd neki kezdtek a munkálatoknak. Először is a tagok «kalákában» mintegy közmunkaszerűen saját maguk tisztítottak meg a terepet a kövektől, szikláktól és bokroktól, majd Halász Kálmán és Neusinger O. mérnök tervei szerint Zavicsa Géza mérnök személyes irányítása mellett megkezdtek az ugrósánc földmunkálatainak elvégzését is. Mint-

egy harminc földmunkást fogadtak, kik egészen október elsejétől az elmúlt év november végéig szakadatlanul dolgoztak, míg az időjárás meg nem szakította a munkát. A tavasz beálltával ismét felvették a munkát és az elmúlt héten már annyira haladtak, hogy a turistaegylet vezetősége át is vette a kész földmunkát a vállalkozótól.

Milyen lesz az ugrósánc? A Brassói Turista Egyesület új ugrósánca, mint említettük a legideálisabb sí- és ugróterepen épült fel a legmodernebb sísánctervek szerint. A sáncetető és a lengő rész között talaj különbség 94 métert tesz ki, míg a hosszúsága 220 méter, a kiásott föld és sziklatömeg 2500 köbméterre rúg. Egyébként az új bolnoki síugrósánc nemcsak Románia, hanem egész Kelet Európa legnagyobb ilyen építménye lesz és szakértők szerint hatvanöt-hetven méteres síugrásokat lehet arról végrehajtani. Az ugrósánc a F.I.S. nemzetközi sísövetség szabályai szerint készült el, így akár nemzetközi versenyeket is lehet rajta rendezni. Az ugrósánc egyik érdekessége az, hogy a bírói torony alatt melegedő és téázó lesz berendezve, úgyhogy a B.T.E. minden bizonnyal jelentős sportbeli és közönség sikert könyvelhet el a bolnoki ugrósánc megépítésével.”

1936-ban Székely Géza így jellemezte a Bolnokot: „A Bolnok kedvelt kirándulóhely. Vadvirágos kaszálói, enyhe lejtői, napsütéses oldalai, bokros, cserjés részei, melyeket sűrű, lombos erdő zár koszorúba s a remek kilátás a Barcaságra, a Tömösi-szorosba, a Keresztény- és Nagy-kőhavasra, a Bucsecsre, közeli és távoli községekre és hegyekre, vonzóvá teszik. A híres Poiana utódját láthatjuk benne és a csendet szeretők közül sokan menekülnek ide az ottani élénk élet elől. A BTE menedékháza kb. 1000 m magasságban áll egy hegygerincen, a tőle keletre levő Bolnok-csúcs magassága 1187 m. A háztól délkeleti irányban, enyhén lejtő szakérút vezet a 10 percnyire levő bővizű forrásig, ahonnan a bolnoki házat vízzel látják el. Északkeletre áll az ország ezidőszerint legnagyobb síugrósánca, melyen 60–65 méteres ugrásokat is el lehet érni. A ház közelében ér ki a kék dűlt keresztes út, mely a Malomdomboktól a Pozsár-völgyén át vezet a Bolnokra.”

1937. január 17-én, vasárnap délelőtt avatta fel „házon belül” a BTE a bolnoki síugrósáncát. Sokszázan vándoroltak már kora reggel, a csípős hidegben a Brassótól alig másfél órányira fekvő hegytetőre, melyen messze kimagaslott az ország legnagyobb síugrósánca. Dél felé piros zászló jelezte az első ugró indulását. Mindenki feszült figyelemmel kíséerte, hogy lehet-e ugrani 60 m magasból, nem lesz-e csonttörés, bevá-

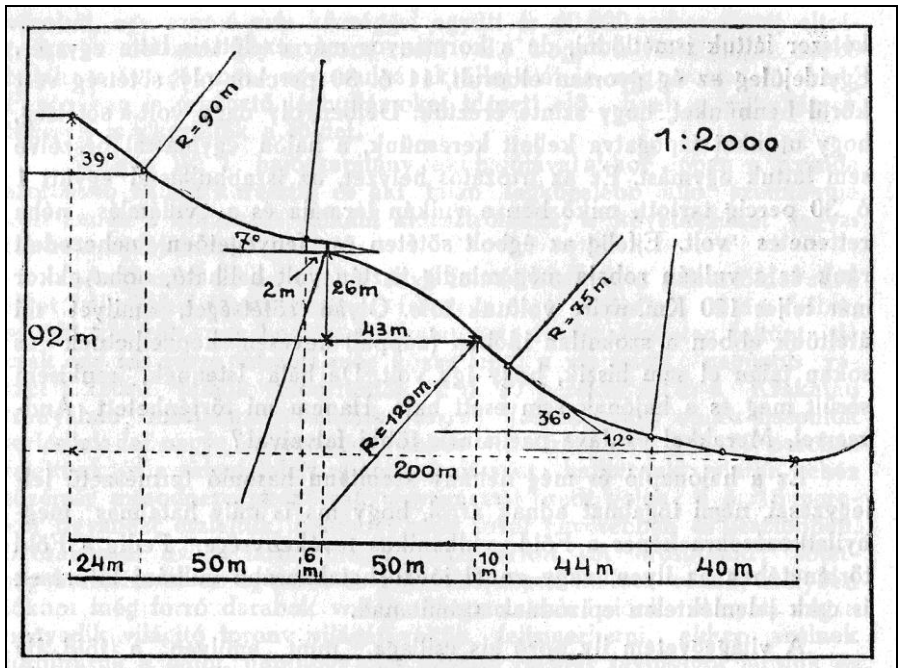
lik-e az annyi munkával és költséggel megépített alkotmány. Az első ugrást követték a többiek: 30–40–50–55 méteres próbaugrások. S természetesen még hátra volt a nagy avató!

Bartók Árpád 1937. február 14-én beszámolt arról, hogy habár az ugrósánc építését 1935-ben már elkezdték építeni, s a munkálatokat 1936. decemberben be is fejezték, a sáncot két év hóhiány miatt csak 1937-ben tudták felavatni. Íme a cikk: **„Előkészületek a bolnoki országos bajnoki versenyekre. A BTE meghívja a királyi családot is. Együtműködés az Enciánnal.** A sízők legnagyobb örömére pár nap óta sűrűn hull a hó. A városban mintegy 20 cm-re növekedett és olvad is, azonban a hegyekben 50–60 cm-nyi hullott és ez az ottani hidegben remek porhóként telepedett le. Az év legnagyobb síversenyére tehát jó kilátásokkal biztat az idő. Jövő vasárnap ugyanis a BTE rendezésében országos síugró bajnoki verseny lesz, mely iránt már most óriási érdeklődés nyilvánult meg. Ami érthető is, hiszen ha kedvezőek lesznek a hóviszonyok esetleg 65 méteres ugrást is láthatunk. A BTE nagy előkészületeket tesz a verseny megrendezésével kapcsolatban. Elsősorban meghívatják a királyi családot s valószínű, hogy Károly király vagy a felépült Miklós herceg végig is nézi a versenyt. Ebben az ügyben most folynak az előrehaladott tárgyalások. A versenyen természetesen megjelenik Jucobici tábornok a síszövetség elnöke, Palangeanu ezredes, Mihály vajda nevelője, a síszövetség alelnöke, Medeleanu őrnagy, Coja tanár és a szövetség más vezetői. A közönség útbaigazítására Derestyétől kezdve falragaszok szolgálnak. A sáncnál pedig katonazenekar fogja szórakoztatni. A rendezőség már megalakult s elnöke Aronsohn Arnold a BTE népszerű elnöke. A verseny igazgatója Bartók Árpád. Sáncfőnök: Zavicsa Géza mérnök. Indító: Dr. Németh György. Érkezési felügyelők: Lutsch Gyula mérnök és Jancsika Albert. Titkárok: Zakariás János és Ördögh Sándor (Encián). Eredményhirdetők: Boér Ignác és Ferencz Károly. Orvosok: Fischer Gyula, Dobay Béla és Nagy Károly doktorok. A rendezőségnek tagjai között ott fogjuk látni az Encián Sí és Turista Egylet agilis tagjait is. Ugyanis az utóbbi időben a BTE és az Encián között lényeges közeledés történt, mely ezután szorosabb együtműködésben fog megnyilvánulni minden brassói turista őszinte örömére. A BTE-t munkájában az öreg cserkeszek is fogják támogatni, épp úgy, mint a múltban is többször, úgyhogy a nagyszabású verseny megrendezésében előreláthatólag semmi hiba nem lesz.”

A Bolnok nagy kaszálói télen kiváló sípályákká alakulnak. Az északnyugati oldalakon a hó nagyon jó minőségű, a lejtők változatosak, az alsó, meredek rész pedig akadályversenyek számára is alkalmas. Az 1934–1935 között épített sigrósánc futófelületének teljes hossza 267 m, ebből a nekifutó 81 m, lejtési szöge 39 fok. A sáncaasztal hossza 6 m. A felugró rész 140 m, az ellenlejtő 40 m hosszú. A nekifutó magasságkülönbözete 36 m, a felugróé 52,5 m, összesen 88,5 m. A fordulópont 50 méterre van a sánc élétől, vagyis az ugrási lehetőség 40–65 m. A felugrási lejtőnek a szöge 36 fok.

A sánc elkészítési költsége 160 000 lej volt. A kiemelt földmennyiség 1063 köbméter, a feltöltés 1069 köbméter.

Mellette kisebb gyakorlóásánc épült, amelyen 15–20 m-t lehetett ugrani.

Az ugrósánc tervezésével és megépítésével megbízott mérnökök elsősorban a FIS szabályait tartották szem előtt, s mint gyakorlati példát

a garmisch-partenkircheni olimpiai sánc, valamint a Jarolinekben (Csehszlovákia) levő nemzetközileg elismert sánc adatait vették alapul.

A sánc felavatása országos bajnoki verseny keretében 1937. február 21-én volt, miután a FRSS küldöttjei, Medeleanu őrnagy és Coja professzor azt nemcsak belföldi, hanem nemzetközi versenyek céljaira is megfelelőnek találták.

Az avatást remek verseny keretében ünnepélyesen rendezte meg az egyesület. Jelen volt Filimon tábornok, Őfelsége Károly király képviselőjében, Jacobici tábornok, a síszövetség elnöke és sok más előkelőség. Ekkor érték el Romániában a leghosszabb állott ugrást: 54 métert.

Az alábbi táblázat szemléltetően hasonlítja össze a bolnoki sáncpálya adatait más, nemzetközi ugrósáncokéval:

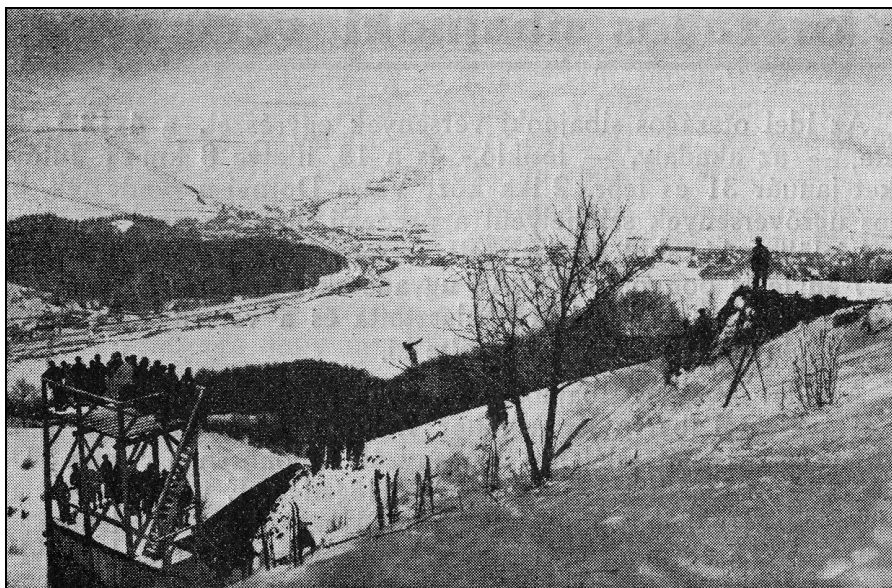
Jellemző	Adat	Garmisch-Partenkirchen	Jarolinek	Bolnok
Nekifutó	Szöghajlás	35°	39°	39°
	Egyenes h.	50 m	29 m	24 m
	Görbülő h.	36,5 m	47,5 m	50 m
	Sugár	80 m	80 m	90 m
Asztal	Hossz	8 m	6 m	6 m
	Szöghajlás	8°	6,7°	7°
	Magasság	3 m	2,5–3 m	2 m
Felugró	Görbülő h.	80 m	70 m	50 m
	Sugár	136 m	120 m	120 m
	Szöghajlás	38°	36°	36°
	Magasság	42 m	36 m	26 m
	Egyenesben	70 m	60 m	26 m
	Mag./Egy.	0,60	0,60	0,60
Kifutó	Egyenes h.	16 m	14 m	10 m
	Görbülő h.	56 m	41 m	44 m
	Sugara	95 m	72 m	75 m

A Bolnok forgalma évről-évre növekedett. Vasárnaponként néha 3-4000 ember is ellepte a lejtőket.

1937-ben a BTE megvásárolta azt a területet, amelyen az 1934-ben felépített kis vadház (menedékház) állott, és egy nagyobb szabású tu-

ristaház építését tervezte. Ez az a pontja a Bolnoknak, ahonnan a legteljesebb és legszebb kilátás nyílik: látható a Nagy-kőhavas, a Tömös völgye, a Keresztény-havas, a Cenk, a Barcaság, az apácai erdőség, a Hargita és az egész háromszéki síkság a tusnádi bevágásig.

November 28-án adta át a BTE a felújított bolnoki 6×16 m-es nagy melegedőjét. Az ünnepélyes felavatás d. e. 11 órakor kezdődött nagyszámú turista jelenlétében. Aronhson Arnold egyesületi elnök megnyitó szavai után dr. Takáts József főtitkár mondta el hatásos beszédét. Az üdvözlések során az Encián Sí és Turista Egyesület nevében Jakab Antal mondott beszédet. A beszédeket tagavatás, majd közös ebéd követte.

A menedékházról így írt Székely Géza 1936-ban: „A BTE-nek harmadik turista-menedékháza a Bolnokon épült fel, a hegy déli oldalgerincén, kb. 1000 m magasságban, tágas rét szélén, szép kilátással déli, nyugati és északi irányba. Főleg a téli sportolók kedvéért épült ez a ház. A Bolnok egyike környékünk legkiválóbb sítterepeinek, ahová nagy tömegekben járnak ki sízők, különösen a Pojána egyre nagyobb mérvű beépítése miatt. Az állandó növekvő forgalom szükségessé tette egy melegedő építését. 1934 telén fel is épült a kis faház, mely étkezőteremből és gon-

dozói lakásul is szolgáló konyhából állott. Felavatása 1934. február 24-én történt. A kis melegedő hamarosan szűknek bizonyult. A következő év nyarán kétszeresére bővítette az egyesület. Most 8×8 m-es alapterületen étkezőterem, egy nappal étkezőnek, éjszakára pedig 10 fekvőhelyes tömeghálónak átalakítható szoba, konyha, gondozói lakás, kamara, raktár és sí-raktár várja a turistákat és sízőket. A hálási díjak a következők: Naponként és személyenként tagoknak 15 lej. Nem tagoknak 25 lej. A tagságot igazolvánnyal kell bizonyítani. Étél- és italárak: tea 6–12 lej, leves 8–12, sülték 20–30, tejeskávé 10, tej 4, tojás 4–5, bor 30, borvíz 12, sör 17, fröccs 8, vagyis az árak nagyjában ugyanazok, mint egy brassói II. osztályú vendéglőben.”

Az 1937–1938 évi országos síbajnokság mű- és összetett ugrás próbáját a BTE szervezte meg a Bolnokon 1938. február 13-án. A versenyt a BTE kiváló ugrója, Kovácsy György nyerte. Az ifjak közül Bedners (K. S. V.) végzett az első helyen. Az Encián 1938 márciusi lapszáma így számolt be a versenyről: „Bár a hóviszonyok nagyon kedvezőtlenek vol-

tak, s ezzel magyarázható az a sok bukott ugrás és sítörés, de végeredményben mégis szép eredményeket hozott, különösen az ifjúságiak tűntek ki stílusos hosszú ugrásaikkal. Itt említjük meg, hogy a Bolnok-serlegnyertes Török János az Encián versenyzője a próbaugrásoknál szenvedett sérülése miatt a további versenyzéstől visszavonult.”

A Bolnok sípályáiról így ír Székely Géza: „A legjobb síterepet a Bolnokon találjuk. Az itteni nagy kaszálók télen elsőrangú gyakorló pályákká alakulnak. Az északnyugatnak eső oldalakon a hó legtöbbször kitűnő minőségű, a lejtők pedig változatosságukkal minden sízőnek lehetőségeket adnak a tanulásra. A legmeredekebb oldalak váltakoznak lapos helyekkel s gyakran van olyan ellenlejtő, ahol még a kezdő síző is nehézség nélkül állhat meg. Nagyon kedvelt helyek a víznyelgödrök. A menedékháztól felfelé és lefelé kb. 1 km hosszú változatos lesikló pályát lehet használni, melynek alsó, meredek része akadályversenyre is kiválóan alkalmas hely.”

A hatalmas sánc tehát megvolt, kitűnően bevált, azonban baj volt a levezető síúttal. Valamennyi út veszélyes volt, s gyakran fordult elő sítörés. Ezen segített a BTE, amikor megépítette a háztól a mészégetőig a sí utat. Ez az út lehetőséget nyújtott a kezdőknek is arra, hogy veszély nélkül juthassanak le a hegy lábáig. Felavatása 1938. január 23-án volt.

A Brassói Turista című folyóirat 5. számában (1939) Dr. Takáts József *A Nagykőhavas és a Bolnok* földtani leírását közli.

1939-ben a bolnoki menedékházban a Brassói Turista Egylet 2 szobát rendezett be kirándulók számára; egyiket két ágygal s a másikat három ágygal. A szobák árai: Két ágyas napi 120 lej, három ágyas napi 180 lej. Külön egy ágy ára 80 lej. A Bolnok növekvő forgalma igényelte ezt.

1939-ben a bolnoki gondnok és BTE pénztáros Bojér Sándor volt, segédgondnokok pedig Veress Benedek, Csákányi Balázs, Both József.

1939. december 26-án lesikló és műlesikló versenyeket szerveztek a Bolnokon.

1940. január 28-án rendezték meg a bolnoki serleg síugróversenyt.

1940. február 11-én a Bolnokon szervezte meg a BTE az országos ugró és műugró versenyt. 17–18-án pedig az ugrók a bolnoki kerületi ugróversenyen szerepeltek.

1940: A Brassói Turista Egyesület bolnoki menedékházába a kitűnő síidény nagy élénkséget hozott. A vezetőség több berendezési újítás

mellett széles kilátóteret épített a ház déli oldalán a kirándulók nagy örömére.

A BTE bolnoki menedékházának gondnoka, Papp Béla 1940. április 20-án tartotta esküvőjét Jónás Illussal.

1940-ben építette ki Bartók Árpád, Székely Géza, Bartók Mihály és Antal Zsiga a Nagy-kőhavast a Bolnokkal összekötő turista- és síutat a Kőba sziklái fölött. Székely Géza így írt erről: *„A Bartok Árpád által választott megoldás lényege az, hogy sikerült egy egyetlen ponton az őt rengetegben átjárót találni a Kőkeretek meredek sziklapárányairól át a Kőba-nyaka sziklái alá olyképpen, hogy sem sziklátat robbantani, sem átereszeket építeni nem szükséges. Az út lefelé a nagykőhavasi nagy rétről a Csűr mellett megy be az erdőbe és pontosan a jelzésen maradvá vezet – több gerincen való menedékes áthatolás után – arra az egyetlen pontra, ahol be lehet jutni, – egy pár igen szép szerpentinnel – a Kőba-patak völgyébe, a baloldalon levő Kőkeretek sziklapárányáról a Kőba nyaka hatalmas sziklatömbje alá. Ezen a ponton, ahonnan a jégbarlang meredek sziklafala is jól látszik, néhány másodperces kitérővel, egy ideálisan fekvő kilátóhoz érünk, ahol egy pihenő hely építését terveznők, mert e helyről a tömösi és a Barca síkság felé olyan pazar pompájú kilátás nyílik, amit még a mi gyönyörű vidékünkön is ritkítja párját. A Kőba völgyébe leérve utunk két felé ágazik. Az egyik a Kőba félelmetes égnek meredő sziklafala tövében halad, – járhatatlan sűrű erdőben – mint síút a Bolnok felé; a másik mint rendes nagykőhavasi turista út, állandóan a Kőba-patak völgyében vezet le a Malomdombokig. Ez az út szépsége és turista érdekesség tekintetében páratlan. A Kőba-patak egyes helyeken eltűnik a föld alá, majd kedves csörgéssel újra felszínre tör; közben az út két oldalán szeszélyes alakú sziklatömbök, barlangok tarkítják a panorámát, úgy a turista állandóan változó természeti szépségekben gyönyörködhetik.”*

*

A BTE-t 1941-ben hatóságilag feloszlatták, vagyonát az állam vette kezelésbe (ONT), az Encián hivatalosan szüneteltetni kezdte tevékenységét.

A háború utolsó éveiben a bolnoki turistaház a hadsereg számára volt lefoglalva, ez csak 1945. augusztus 23-ika után vált ismét szabaddá.

1945. január 14-én az Encián közgyűlést tartott, amelyen számos volt BTE-tag is megjelent. Ekkor határozták el, hogy a bolnoki menedékházra igényt tartanak. Az egyesület vezetői tudomást szereztek arról, hogy a kiürített épületben található ingó értékeket illetéktelenek

széthordják, amelyből pótolhatatlan károk származnak. Ezért 1945 május 15-én, az Encián a védház sürgős átengedését kérte a helyi turista hivataltól.

A bolnoki menedékházat 5 évre kibérelték az ONT-tól. A bolnoki menedékházat Schwetter Károly és Kovács Imre vették át november 15-én. A legsürgősebb javítási és takarítási munkákat az egyesület tagjai több munkakirándulás keretében végezték el. Az éveken keresztül elhanyagolt épületen azonban elengedhetetlenül szükségessé vált egy nagyobb javítás eszközlése. E munkák elvégzését, és az épületnek egy közös hálósobával való kibővítését, saját költségére elvállalta az Encián. Így épült meg a 25–30 személyt befogadó közös hálóterem.

A teljesen elhanyagolt, és ezáltal összeomlott bolnoki nagy síugró-sánc hatalmas összegeket felemésztő újjáépítésére az Encián nem gondolt, mert a sánc fekvése a Bolnoknak ezen a részén uralkodó hóviszonyok miatt nem volt akkor már megfelelő.

1945. december 16-án sífutóversenyt szerveztek a Bolnokon, a következő eredményekkel:

S. Sz.	Név	Idő	Pont
Férfi versenyzők			
1.	Székely László	24 p. 11,6 mp.	240
2.	Török Ferenc	25 p. 19,8 mp.	234
3.	Czintos János	25 p. 20,8 mp.	234
4.	Verházi Ede	26 p. 0,8 mp.	231
5.	Klutsch Gyula	28 p. 59,0 mp.	216
6.	Szabó Károly	30 p. 42,6 mp.	207
7.	Deák László	31 p. 37,6 mp.	202,5
Ifjúságiak			
1.	Szabó Sándor	25 p. 26,8 mp.	240
2.	Elekes Gergely	34 p. 52,0 mp.	192
3.	Dávid Gyula	36 p. 8,0 mp.	187,5
4.	Pinke Edgárd	37 p. 44,6 mp.	180

1946. január 6-án lesikló és műlesikló versenyeket szerveztek a Bolnokon. Az eredmények így alakultak:

S. Sz.	Név	Idő	Pont
Lesikló verseny			
Férfi versenyzők			
1.	Imreh Béla és Czintos János	1 p. 48 mp.	100
2.	Verházi Ede	1 p. 48 mp.	99,4
3.	Csatt István	1 p. 52 mp.	96
4.	Klutsch Gyula	1 p. 58 mp.	
5.	Török Ferenc	2 p.	
6.	Szabó Károly	2 p. 0,5 mp.	
7.	Puiu Aurel	2 p. 0,7 mp.	
8.	Kocsis Béla	2 p. 29 mp.	
Ifjúságiak			
v. k. ¹	Fekete János	2 p. 0,4 mp.	
1.	Vass Ödön	2 p. 17 mp.	100
2.	Puiu Ovidius	2 p. 19 mp.	98,5
3.	Orbán Zsigmond	2 p. 26 mp.	94
4.	Sándi István	2 p. 27 mp.	93,2
Műlesikló verseny			
Férfi versenyzők			
1.	Imreh Béla	48,8 mp.	100
2.	Czintos János	51,6 mp.	94,5
3.	Verházi Ede	51,8 mp.	94,1
4.	Vass András	53,4 mp.	91,3
5.	Sipos Ferenc	54,7 mp.	
6.	Puiu Aurel	56,4 mp.	
7.	Csatt István	64,6 mp.	
8.	Kocsis Béla	68,7 mp.	
9.	Klutsch Gyula	69,2 mp.	
10.	Török Ferenc	71,4 mp.	
11.	Szabó Károly	91,8 mp.	
Ifjúságiak			
1.	Puiu Ovidius	79 mp.	100
2.	Sándi István	92,5 mp.	85

¹ Versenyen kívül

3.	Orbán Zsigmond	108,9 mp.	72
4.	Kovács Zoltán	135 mp.	53
5.	Elekes Gergely	266 mp.	

1946-ban az Encián 8 túrát szervezett a Bolnokra.

Az 1946-ban befejezett felújítási munkálatokat dr. Shullmann, az ONT központi igazgatója támogatta 2 000 000 lej tatarozási segéllyel. A turistaház új tetőt, a ház előtt új napozót, a közös háló új deszkaburkolatot és csempekályhát kapott. Sajnos az 1946-os év nem kedvezett a Bolnok forgalmának. A nagy és hosszantartó hőség miatt a kirándulók csak nagyon kevesen látogatták a turistaházat. A ház forgalmának növelése érdekében az egyesület nyárbúcsúztató mulatságot, disznótorokat és társas kirándulásokat szervezett a Bolnokra. Az ősz folyamán a síszakosztály vezetői kezdeményezésére a háztól alig 120 m-re egy gyakorló ugrósáncot építettek az egyesület tagjai, melyen 20–25 méteres ugrások érhetőek el.

1947-ben az Encián 10 túrát szervezett a Bolnokra.

1947. január 19-én az Encián házi-sífutóversenyt rendezett a Bolnokon 25 résztvevővel. A férfi csoportban első Czintos János lett Brassóból, az ifjúsági csoportban pedig a hétfalusi Kanabé Gábor.

Az Encián gazdasági és pénzügyi helyzetére jelentős könnyítést jelentett az év elején a Közgazdasági Bank Rt. által nyújtott 5, majd a nyár folyamán 35 milliós folyószámla hitelkeret, amely biztosította a Bolnoknak áruval való zavartalan ellátását. Azonban az egyesületre nézve nagy kárt jelentett a bank pincéjébe fedezetként elhelyezett 150 üveg borkészletnek az Incoop által történt átvétele. A zűrös gazdasági és politikai helyzet miatt azonban a Bolnok forgalma nagyon megcsappant, a saját rezsiköltségeit is alig tudta fedezni. Május 1-től, Kovács Imre gazda távozása után, Bálint András és özvegy Papp Béláné bérelték ki a menedékházat. Az Encián közel 100 millió lej költséggel elvégezte a házon szükséges belső átalakítási munkálatokat, igényes vendégszobákat alakított ki. Nagyon érzékenyen érintette az egyesületet a Bolnoki menedékházra kivetett adó is.

1948-ban az Encián hétfalusi csoportja 9 túrát szervezett a Bolnokra.

1948-ban az államosítás elvitte a menedékházat, ez teljesen állami tulajdonba ment át.

Az 1950-es években a BTE turistaháza a Bolnokon leéget, ezt követően az ONT épített a helyére egy menedékházat.

A Bolnokra 1981-ben felvonót (székecskéket) építettek, amely jelentősen megnövelte a Bolnok forgalmát, népszerűbbé tette a téli sportokat, vagy a siklóernyőzést. A felvonó alsó megállójának koordinátái: $45,6040^{\circ}$ É; $25,6618^{\circ}$ K; 790 m, a felső megállóé pedig: $45,5894^{\circ}$ É; $25,6641^{\circ}$ K; 1160 m.

A székecskéket a brassói tervezőintézet (Institutul Proiect Braşov) tervezte Popa Petre mérnök vezetésével. Az építéssel az I.A.P.I.T.-S.C.T. Brassó volt megbízva, építőmester Furtuna Ioan volt.

Jellemzői:

- a pálya hossza: 1662,56 m
- szintkülönbség: 499,80 m
- szállítási kapacitás: 360 személy/óra
- ülőhelyek: 2/szék
- szállítási sebesség: 1,93 m/s
- székecskéék darabszáma: 87
- utazási idő: 14,5 perc

- oszlopok száma: 23

A székecskék megépítése után a sípályát úgy módosították, hogy aki akart a menedékháztól lemehetett a székecskék középső megállójáig, majd onnan ismét fel a székecskével. A sípálya ma egyáltalán nincs használatban, a Bolnokon csak siklóernyőzni vagy biciklizni lehet.

A székecskéket ma a Fun Bunloc Kft. működteti.

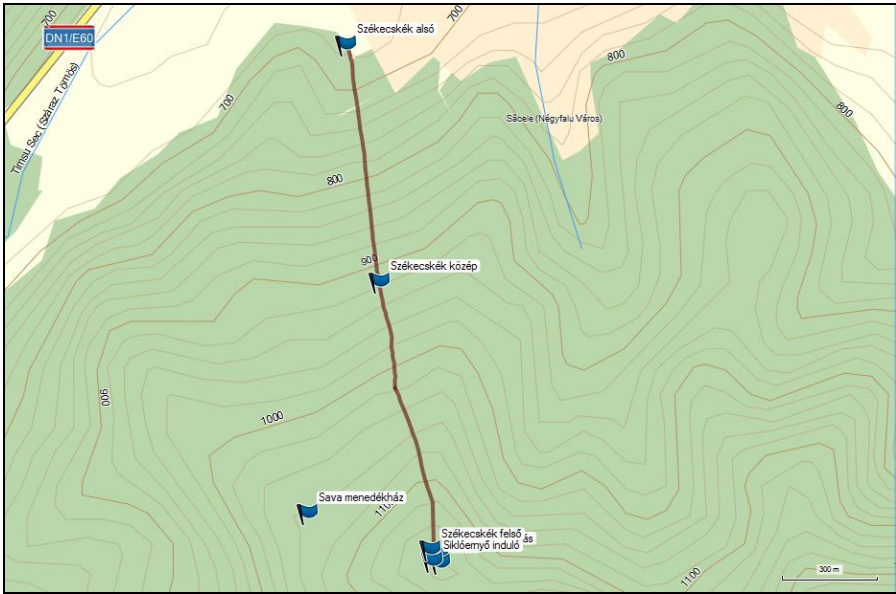
A Bolnok büszkesége, az 1000 m magasságban lévő menedékház (45,5925° É; 25,6553° K; 1000 m), 1988-ban leégett. Alapjaira egy rögtönzött menhelyet építettek, ahol mostoha körülmények között tudtak elszállásolni mintegy 20 embert.

1995-ben az Erdélyi Kárpát-Egyesület IV. Országos Vándortáborát a Malomdomboknál szervezték meg, s így a Bolnok is jelentős szerephez jutott.

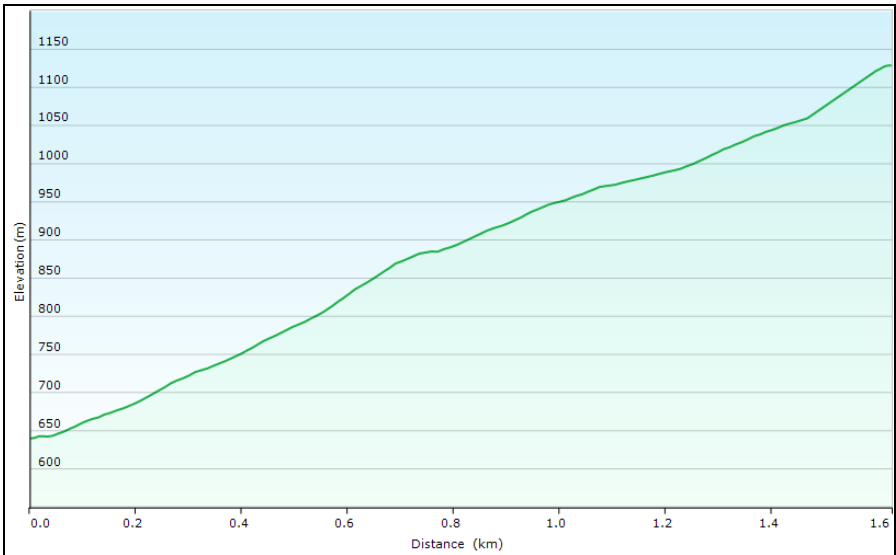
2003-ban építették fel a magánkézben lévő Sava menedékházat a Bolnokra (45,5905° É; 25,6592° K; 1060 m).

A Bolnok csúcsának koordinátái: 45,5891 ° É; 25,6647 ° K; 1170 m.

A székecskék térképe

A székecskék profilgörbéje

A nagy sűgrósánc – 1938

A BTE menedékháza a Bolnokon (Székely Géza felvétele) – 1938

Az ONT menedékháza – 1980

Sava menedékház a Bolnokon – 2015

TUDOD-E?

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A GPS-ről (VII.)

A Beállítás menüpont további lehetőségei

Előző Encián számunkban a GARMIN GPSmap 62s készülék *Beállítás* menüpontjai közül ismertettünk egy párat. Vegyük sorra a többi beállítási lehetőséget is.

A Visszaállítás menüpont

Ennek a menüpontnak a segítségével vissza tudjuk állítani a készülékünk beállításait az eredeti gyári értékekre. A következő lehetőségeket kínálja fel a menüpont:

- Út adat törl.
- Össz. útpont törlés
- Aktuális nyomv. törlése
- Nyomv/utazás törlése
- Össz. beáll. alaph.

Az *Út adat törl.* pontnál le tudjuk nullázni az útatadatokat: stoppereket, átlagokat, távolságokat stb. A parancs kiadása még nem jár biztos törléssel, hanem a rendszer rákérdez, hogy biztosan le akarjuk-e ezeket nullázni, s csak az Igen gomb lenyomásával törli az adatokat.

Az *Össz. útpont törlés* pontnál a készülék kijelzi a használt memóriát százalékokban, majd a menüpont lenyomásával a rendszer rákérdez, hogy valóban törölni szeretnénk-e az útvonalpontokat.

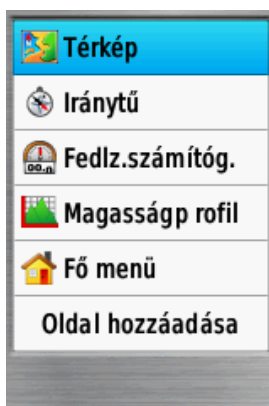
Az *Aktuális nyomv. törlése* segítségével törölni tudjuk az aktuális nyomvonalat. Itt is láthatjuk a használt memória nagyságát. Az Igen gomb lenyomása a nyomvonalnapló törlésével jár.

A *Nyomv/utazás törlése* pont egyszerre törli – természetesen csak az Igen gomb megnyomása után – az aktuális nyomvonalnaplót, és a hozzá tartozó utazási adatokat is.

Az *Össz. beáll. alaph.* menüpont a gyári alapbeállítások visszaállítására szolgál, tehát minden olyan beállítást töröl, amit mi eszközöltünk az idők során a készülék szoftverén.

Az Oldal sorrend menüpont

A menüpont segítségével tudjuk módosítani a képernyőoldalak sorrendjét.

A módosításhoz így járunk el:

- Választunk egy képernyőoldalt a fent látható listából.
- Megnyomjuk az *Entert*.
- Kiválasztjuk a *Mozgat* parancsot.
- Áthelyezzük az adott képernyőoldalt a listán belül.
- Megnyomjuk az *Entert*.

Hasonlóan lehetőségünk van a kiválasztott oldal eltávolítására is. Vigyázzunk, mert a rendszer itt nem kérdez rá az eltávolítás megerősítésére, hanem egyből töröl.

A kiválasztott oldal elé beilleszthetünk egy oldalt a *Beilleszt* paranccsal. Ekkor megjelenik egy lista, amely az összes képernyőoldalt tartalmazza, innen kell kiválasztani a kívánt oldalt: Aktív útvonal, Beállítás, Ébresztőóra, Fénykép-nézegető, Geocache-ok, Kalandok, Közls. útvonalp., Múhold, Mutat és megy, Nap és Hold, Naptár, Nyomvonal kezelő, Profil váltás, Stopper, Számológép, Területmérés, Útvonalp. men., Útvonalp. átl., Útvonaltervező, Vad. és halász, Vez. nélk. mego., VIRB távirányító.

Ugyanez a lista jelenik meg, ha az előbbi ábrán látható menüben kiválasztjuk az *Oldal hozzáadása* pontot.

A Mértékegys. menüpont

A menüpont segítségével a Távolság és sebesség, Magasság, Vízmélység, Levegő hőmérséklete, valamint a Légnyomás mértékegységeit állíthatjuk be.

A Távolság és sebesség mértékegységei Teng. (nm, kt, ft), Teng. (nm, kt, m) lehet – itt a tengeri mérföld (nm), csomó (kt), valamint a láb (ft), vagy méter (m) mértékegységeket állíthatjuk be –, de a mértékegységek lehetnek Angolszászok, Metrikusak, vagy Yard; a Magasság (Függ. sebesség) esetében Láb (ft/per), valamint Méter (m/perc), vagy Méter (m/mperc) lehetnek a mértékegységek; a Vízmélységet Lábban, Fathomban (öl = 1,8288 méter), vagy Méterben adhatjuk meg; a Levegő hőmérsékletének mérésére a Celsiust vagy a Fahrenheitot állíthatjuk be; a Légnyomást pedig Hüvelykben (Hg), Milliméterben (Hg), Millibárban, vagy Hektopascalban mérhetjük.

Az Idő menüpont

Az Idő menüpont segítségével a 12 órás vagy a 24 órás időformátumot, valamint az időzónát állíthatjuk be. Ez Automatikus lehet (a GPS-pozíció alapján), vagy beállíthatjuk a megadott városok, időzónák szerint.

A Helyform. menüpont

A Beállítások ezen menüpontjánál a *Helyformátumot*, a *Térképadata*-t és a *Szferoid térképet* állíthatjuk be.

A helyformátum a következő rendszerek valamelyike lehet:

- *DDM (Degrees:Decimal Minutes) – Fok:Tizedes Perc (hddd°mm.mmm')*
- *DMS (Degrees:Minutes:Seconds) – Fok:Perc:Tizedes Másodperc (hddd°mm'ss.s")*
- *DD (Decimal Degrees) – Tizedes fok, általában 4 vagy 5 tizedes jegyig (hddd.ddddd°)*
- *Osztrák térképhálózat; Borneó RSO; Brit térképhálózat; Holland térképhálózat; EOY magyar térképhálózat; Észk térképhálózat; Finn térképhálózat; Német térképhálózat; Izlandi térképhálózat; Indonéz egyenlítői, iriai, déli; India 0, IA, IB, IIA, IIB, IIIA, IIIB, IVA, IVB zóna; Ír ITM és IG; Lett TM; Loran TD; Maidenhead; MGRS; Új-Zéland és Új-Zéland TM; Katari nemzeti térképhálózat; RT 90; Svéd térképhálózat; SWEREF 99 TM; Dél-afrikai térképhálózat; Svájci térképhálózat; Tajvani térképhálózat; USA nemzeti térképhálózat; W Malayan RSO*

Valamint lehetőség van egyéni térképháló beállítására is.

A térképadatot – térképdátumot – mintegy 110 lehetőség közül választhatjuk ki. A sor így néz ki:

- *Adindan*
- *Afgooye*
- *AIN EL ABD '70*
- *...*
- *WGS 72*
- *WGS 84*
- *Zanderij*

Mi a WGS 84-et használjuk.

Ugyanerre állíthatjuk be a szferoid térképet is (a szferoid azt a tényt modellezi, hogy a Föld egyenlítői átmérője 0,3%-kal nagyobb mint a sarki átmérő).

Az Irány menüpont

A menüpont segítségével állíthatjuk be, hogy mi jelenjen meg a kijelzőn, mi legyen az Észak pont, hogyan ugorjunk a vonalhoz/mutató-

hoz, milyen legyen az iránytűnk, de itt kalibrálhatjuk is készülékünk iránytűjét is.

A *Kijelző* beállításnál az Égtáj Kezdőbetűk, Fokok számokban, vagy milliméter beállításokat választhatjuk, annak függvényében, hogy mit szeretnénk látni az iránytűnkön.

Az *Észak beállítás* pont a Valós, a Mágneses, a Térképhálózat, vagy az Egyéni észak beállítását teszi lehetővé, s így ez lesz az iránytűnk viszonyítási pontja.

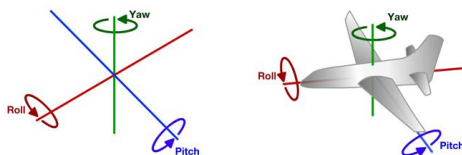
Az *Ugrás a vonalhoz/mutatóhoz* pont az Irány (nagy), Irány (kicsi), valamint Pálya (CDI) beállításokat teszi lehetővé. A CDI (course deviation indicator) azt jelzi, hogy mennyire tértünk el a kívánt pályától.

Az *Iránytű* beállítása Automatikus vagy Ki lehet. A Ki kikapcsolja az iránytűt.

Az *Iránytű kalibrálás* menüpont segítségével jó, ha a 3 tengelyű iránytűt bekalibráljuk, és nem csupán a műholdakra hagyatkozva követjük az útirányt. Már csak azért is, mert a GPS megfelelő iránytartáshoz kell egy minimál sebesség, különben össze-vissza fog mászkálni az iránytűje. A beépített iránytű kalibrálását ritkábban is elég elvégezni a megadott útmutató alapján.

Az iránytű kalibrálását lehetőleg elektromos vezetékektől és épületektől távol végezzük el.

A megadott útmutató a készülék forgatását írja elő a különböző irányok alapján, ezekből kiszámítva állítja be magát a GPS. A háromdimenziós térben három fő forgatást különböztetünk meg: az Ox tengely körüli forgatást *billentő (pitch)*, az Oy körülit *forduló (yaw)*, az Oz körülit pedig *csavaró (roll) forgatásnak* nevezzük. Ezen három forgatás elvégzését kéri a készülék kalibráló útmutatója, majd befejezi az iránytű finomra hangolását. Az utasítássorozat elkezdésére a készülék kérdést tesz fel, s Igen válasz esetén megkezdzi a kalibrálási utasítások kiadását.

(Folytatjuk.) ■

Éjszakai túrázás

Az éjszakai túrázás nehézségei:

- gyenge vagy nem létező látási viszonyok
- eltévedés, tájékozódás a terepen
- megfelelő felszerelés hiánya
- nem megfelelő mozgástechnika
- baleset a terepen
- veszélyek, állatok

Gyenge vagy nem létező látási viszonyok

Az emberek élettani jellemzői alapján a szem receptorai másképp érzékelik a fényt nappal, és másképp éjszaka. A retinán kétfajta receptor található, a *csapsejtek* és a *pálcikasejtek*. A csapsejtek nappal, erős fényben alakítják át idegi jelekké a színlátást, gyenge fényben vagy sötétben viszont szerepük eltompul, helyüket a pálcikasejtek veszik át, viszont ezek már nem képesek a színes látásra. „*Sötétben minden téhen fekete.*” – tartja a mondás, s így igaz is, csak fehér-feketében látunk.

Eloszlásukat tekintve, a csapsejtek nagyjából a retina közepén találhatóak, a pálcikasejtek viszont a szélén, így nappal a látóterünk közepén lévő dolgokat látjuk élesen, sötétben viszont a megfigyelni kívánt tárgyakra nem közvetlenül kell ránézni, hanem melléje, vagy fölé kb. 20 fokban, így fogjuk élesebben látni őket, így tudjuk kivenni a részleteket.

Nagy gondot jelent a szem alkalmazkodása is. Ha sötétből világosba lépünk be, pár másodperc alatt alkalmazkodik a szemünk, és mindent jól látunk. Világosból sötétbe viszont még 45 percet is eltarthat a szem alkalmazkodása. Tehát egy erős fényvel pár pillanat alatt tönkretelhet-

jük a sötétben való látásunkat! Így kerülni kell a vakuk, erős elemlámpák stb. használatát.

Szintén élettani jellemző az, hogy a vörös fény nem tud elvakítani, így sötétben inkább vörös fényű lámpát használjunk!

Az éjszakai túráink során, ha csak tehetjük, használjuk ki a természetes éjszakai fényeket, az elemlámpákat csak tartalékoljuk, ez az elemek vagy akkuk lemerülése miatt is igen hasznos. Éjjel a legjelentősebb természetes fényforrás a Hold és a csillagok fénye, de ez természetesen nagyon változó az időjárási viszonyok miatt, a Hold fázisának vagy az égbolton való pozíciójának a függvényében, vagy a terep szerint. Sötét erdőbe nem világít be a Hold.

Nagyon sok erdőben éjjel világító korhadó fadarabokat is lehet találni, a tájékozást elősegítendő, ezeket bizonyos alakzatokban a földre lehet helyezni.

Mesterséges fényként a nálunk lévő lámpákat, gyertyákat, fáklyákat, fénykeltő eszközöket használhatjuk, vagy a közeli települések, épületek, járművek fényét.

Hogyan lássunk a sötétben?

Mivel nem látunk színeket, ezért kénytelenek vagyunk a foltokra és árnyalatokra figyelni. Használjuk ki az előtér-háttér eltérő árnyalatait, változtassunk gyakran nézőpontot! Az ösvény fölött általában ritkább a fák lombzatja, s az égen élesebben rajzolódik ki a csillagok fényes csíkja. Lessük a csillogásokat, a kisebb fényforrásokat. Eső után a falevelek jobban csillognak, a hó pedig kitűnően látszik.

Támaszkodjunk a többi érzékszervünkre is. Álljunk meg, ne keltünk zajt, és figyeljük a többi zajt! Forogjunk, guggoljunk le, több szögből különböző dolgokat érzékelhetünk. A jellegzetes zajok után (például autók hangja stb.) könnyen tájékozódhatunk.

A tapintás is kiválóan segít a környezetünk érzékelésében. Egy bottal például letapogathatjuk teljes környezetünket.

Sajnos szaglásunk és hő-érzékelésünk nem annyira fejlett, hogy ezekre támaszkodni tudjunk, de a jellegzetesebb szagok vagy hőhatások (pl. egy tábornútáv illata, korhadó fák illata, hideg vagy meleg szélfuvallatok) segíthetnek a tájékozódásban.

Eltévedés, tájékozódás a terepen

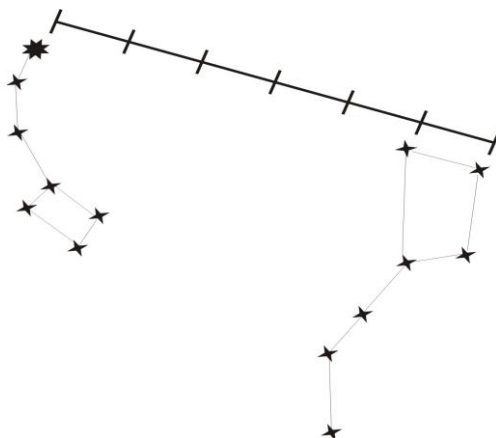
Természetesen, a legegyszerűbb tájékozódási mód a GPS-készülék és a rajta előre megtervezett útvonal. Ezt a sötétben is jól lehet követni. Ha nincs előre megtervezett útvonalunk, akkor is nagyon hasznos a GPS-készülék által szolgáltatott térkép. Iránytű, tájoló, papír alapú térkép használata is megkönnyíti a sötétben való tájékozódást. Nyilvánvaló, könnyebb dolgunk van akkor, ha megterveztük előre az éjszakai túrát, és ez nem valami előre nem látható eseménynek (pl. elromlott az autó és gyalogni kell az első településig stb.) a következménye. A második esetben nyilvánvaló, hogy a megfelelő felszerelés vagy tájékozódást elősegítő eszközök hiányában kellene nekivágni az útnak. Ebben az esetben, ha nehéz a terep, vagy nem föltétlenül sürgős a dolgunk, jobb, ha megvárjuk a nappalt.

Ha az útvonalat előre megterveztük, a szokásosnál is alaposabban tanulmányozzuk a térképet indulás előtt, és igyekezzük memorizálni minél pontosabban. Kint a sötétben, elemlámpa fényénél nem biztos, hogy mindent észreveszünk a térképen.

Ha nincsenek megfelelő eszközeink, akkor számos tájékozódási módszert alkalmazhatunk. Jó tájékozódási pontokként szolgálnak a mesterséges fénnel megvilágított tárgyak. Időről-időre tekintsük végig az egész látóhatárt, fényforrások után kutatva. A mobiltelefonhálózat antennái világító vörös égőkkel vannak ellátva, és ezek elég magasak is ahhoz, hogy észrevegyük. Hasonlóan a TV- vagy rádiótornyok is. Ne feledkezzünk meg azonban arról, hogy sötétben a fényforrások sokkal közelebbeknek látszanak, mint ahogy azok a valóságban vannak!

Ha minden eszközhasználatunk csődöt mondott, akkor a tájékozódás alapvető feltétele az égtájak meghatározása. Ha az égbolt nem felhős legegyszerűbb, ha a *Sarkcsillag* (α *Ursae Minoris*, vagy *Polaris*) megkeresésével tájékozódunk, mivel ez a csillag majdnem tökéletesen az Északi-Sark fölött található, így mindig az északi irányt mutatja. A Sarkcsillag a Kisgöncöl csillagkép legfényesebb csillaga.

A Sarkcsillagot a legkönnyebb úgy lehet megtalálni, hogy az igen jellegzetes Nagyöncöl hátsó két csillagát egy képzeletbeli vonallal meghosszabbítjuk, és a két csillag közötti távolságot 5-ször rámérjük. Az így kimért hely közelében látható fényes csillag a *Sarkcsillag*.

A Sarkcsillag megkeresése

Ha az égbolt felhős, sötét, és semmiféle tájékozódási eszköz nincs nálunk, akkor a nappal is jól bevált módszert alkalmazhatjuk, a fák mo-
hás oldalát kell megkeresni, hisz az az északi oldal.

Megfelelő felszerelés hiánya

Éjszakai felszerelésünk nem kell sokban eltérjen nappali felszerelésünktől, pontosabban, nem árt, ha nappal is viszünk mindent, amire éjszaka-
kára is szükségünk lehet, mert soha nem tudhatjuk, hogy mi történik.

1. Felszerelés:

- térkép
- iránytű, tájoló
- síp
- lehetőség szerint GPS
- lépésmérő
- szintkülönbségmérő
- hőmérő
- elemlámpa, fejlámpa
- tartalék elemlámpa
- tű, cérna
- bicska

- mobil, lehetőség szerint rádió-adóvevő, walkie-talkie
- petárda
- gyújtó, gyufa
- notesz, toll, ceruza
- túrajelentés űrlap
- fényképezőgép
- távcső
- zsebkendő
- WC papír
- vizes palack
- poharak
- pénz
- személyi igazolvány
- elemek (hidegben több elemre, akkora van szükség, és ezeket mindig meleg helyen tartsuk pl. valamelyik zsebünkben. Hasonlóan a mobiltelefont, elektronikus eszközöket is.)

2. Különleges felszerelés:

- izolációs fólia (arany oldalával kifelé fordítva a kihűlés ellen védi a sérültet, míg ezüst oldalával kifelé a felmelegedéstől, pl. a nap sugaraitól)
- kötél
- csákány
- fejsze
- hágóvas
- kislapát

3. Ruházat:

- Túrabakancs (megpucolva, vízállóra kezelve)
- túrabot, bot
- esőköpeny
- lábszárvédő
- csere zokni
- csere póló
- hidegben 2 pár kesztyű
- hidegben 2 sapka

- hidegbe sál vagy kendő
- napszemüveg (UV védelemmel)
- lehetőség szerint legyen mindig rajtunk sapka vagy bozótkalap, hosszú nadrág és hosszú ujjú felső, öltözködjünk rétegesen
- szédzseki
- kesztyű

4. Segélycsomag:

- olló
- csipesz
- sebtapasz
- gézlapok
- fásli
- fertőtlenítőszer
- sebzáró szalag
- gumiszalag
- fájdalomcsillapító
- gyulladáscsökkentő
- lázcsillapító
- gumikesztyű
- háromszög kendő
- szőlőcukor
- vörösréz drót
- tartalékpénz
- biztosítótűk
- zsineg
- műanyag zacskók

Elegendő, ha néhány felszerelés-elem csak a túravezetőnél van, például elsősegélycsomag, vagy különleges felszerelések.

Éjszakai túrára mindenképp túrabakancs ajánlott, mert jobban védi a lábunkat a kövektől, ágaktól, sártól stb.

Feltétlenül hosszúnadrágot viseljünk, tegyünk lábszárvédőt is, mert egy plusz réteg nem árt a sípcsontunk védelmének. A nadrág legyen oldalzsebes, így számos eszközt oda tehetünk be.

Éjszaka mindig egy réteggel több ruha legyen rajtunk, mint nappal. A hosszú ujjú ing is jó pár karcolástól megvéd, hasonlóan ajánlott még nyáron is a kesztyű használata. A bozótkalap szemünket és arcunkat is védi az ágaktól.

Élelelemnél vegyük figyelembe azt a szempontot, hogy sötétben is könnyen fogyasztható legyen, mint például szendvics, csoki, alma stb.

Úgy pakoljunk, hogy mindennek tudjuk a pontos helyét, és akár csukott szemmel is elő tudjuk venni zsebünkéből vagy a hátizsákból, különösen igaz ez az elemlámpára és a tartalék akkukra.

Az elemlámpa nagyon fontos, extrém helyzetben életet is menthet. Egyre inkább terjednek el a LED-es lámpák, előnyük a robusztusság, az izzós lámpák egyik hátránya pont az égő sérülékenysége. A LED-es lámpák energiatakarékosak. Nagyon hasznosak a fejre szerelhető lámpák, mivel kezünket szabadon hagyják.

Olyan lámpát válasszunk, amely vörös és fehér fénnel is tud világítani, sőt különböző fényerősségű beállításai vannak. Személy szerint az USB töltésű lámpákat vagy eszközöket szeretem, mert egységesen tölthetők, sőt egy külső USB akkuval is bármikor feltölthetők.

Ha nincs elektromos lámpánk, gyertyával vagy fáklyával is világíthatunk, azonban kezelésük nehézkes, és nem irányított fényt adnak, hanem minden irányba, s így a szemünkbe is bevilágítanak, ezért egy árnyékoló eszközt kell szerelni rájuk. Vigyázni kell a lecsepegő viaszra, vagy egyéb éghető anyagokra, hogy ne égessenek ki semmit, valamint arra is, hogy a szél ne fújja ki a lángot.

Nem megfelelő mozgástechnika

Sötétben összetett, óvatos mozgástechnikát kell alkalmazni: helyezzük testsúlyunkat a bal lábunkra, s fordítsuk testünket kissé balra a menetirányhoz képest. Jobb lábunkat pár centire emeljük fel a talajtól, és egy balra-előre indított, de jobbra-előre ívelő (forduló, tapogató) óvatos mozdulattal lépünk előre. A lépéstávolságunk ekkor olyan 30–50 cm lesz csak.

Először a lábujjhegyünket eresszük le, majd az egész talpunkat, de csak akkor, ha nem tapasztaltunk rendellenességet a talajon (nagy pocsolya, gödör stb.). Ezután helyezzük át erre a lábra testsúlyunkat, és folytassuk másik lábunkkal ugyanezt a tapogató lépést.

Ha lábunk nekiütközik valaminek, húzzuk vissza, és próbáljuk meghatározni az akadály természetét, és ennek ismeretében kerüljük ki, lépjük át.

Megjegyezzük, hogy a nappali túrázásaink idején mindig inkább sarkkal lépünk előre, a sarkunkat helyezük le először, és erre a testsúlyunkat, így csúszásmentes, gyors helyváltoztatást tudunk elérni. Ez a technika éjszaka balesetveszélyes.

Mozgás közben, a környezetünk érzékelésével könnyen megállapíthatjuk például azt, hogy letértünk a földútról, magas fűben vagyunk. Ha az avar kezd csörögni, akkor is nagy valószínűséggel letértünk a kitaposott ösvényről. Ekkor lépünk kettőt, hármat vissza, s más úton próbálkozva találjuk meg az út folytatását!

Sötétben a lábmozdulattal párhuzamosan igyekezzünk a karunkkal védeni az arcunkat, fejünket, vagy a teljes felsőtestünket. Karunkat állandó jelleggel az arcunk előtt tarthatjuk, vagy amikor lábunkkal előre lépünk, akkor emeljük az arcunk elé. Ha mind a két karunk szabad, az egyikkel tapogató mozdulatokat is tehetünk körbe. Így kivédhetjük az ágakat, kiálló sziklaköveket, és minden út közbeni akadályt.

Ajánlott éjszakai túrákra egy kb. ugyanakkora botot vinni magunkkal, mint mi. Segítségével, egy kézzel, vagy két kézzel is, könnyen és gyorsabban letapogathatjuk az előttünk lévő terepet.

Ha lehetőségünk van két kézzel fogni a botot, akkor balkézzel ragadjuk meg a közepe táján, s ettől felfele, kb. vállszélességnyi távolságra a jobb kezünkkel. Támasszuk le magunk előtt jobbra a botot, végezzük el a lábnál is említett félköríves tapogató mozdulatot, majd támaszszuk le bal oldalt, és szorosan lépünk mögéje úgy, hogy a bot végig a testünk és az arcunk előtt maradjon, így véd is minden akadálytól.

Ha csak egy kézzel tudjuk megfogni a botot, akkor a botot tartó karunk legyen előre és lefele behajlított, s a botot szorítsuk a hónaljunkba, s így végezzük a tapogató mozdulatot.

Külön szabályok vonatkoznak a csoportos éjszakai túrákra. A legnagyobb gond az, hogy a sötétben nagyon könnyen elveszíthetjük az előttünk haladót, nem látjuk, nem tudjuk követni őt, és letérünk a közös útról. Ekkor nagy a veszélye annak, hogy az utánunk jövők minket fognak követni, és a csapat teljesen szétszakad. A legegyszerűbb megoldás erre, ha hosszú láncban fogjuk egymás kezét, de ez nagyon akadályoz a mozgásban. Ha nem sűrű erdőben, fák között mászkálva kell

haladni, akaszkodjunk rá az egészen egy kötélre. A kötelet kézben is tarthatjuk, a hátizsákra vagy nadrágszíjra is felfűzhetjük, vagy ha van karabinerünk, akkor azzal is ráakaszthatunk a kötélre. Ez a módszer alkalmazható nagy ködben való, akár nappali túra esetén is.

Az is jó módszer, ha a hátizsákunkra valamilyen fényvisszaverő tárgyat, vagy akár fehér rongyot kötünk, így a mögöttünk álló láthatja ennek a fel-felcsillanását.

Csoportos haladás esetén az első vagy az első két személy tud érdemben a tájékozódással foglalkozni, tehát azok menjenek elől, akik valamelyest ismerik a terepet, vagy van megfelelő tájékozódási eszközük, ismeretük. Jó, ha az első ember kémleli az akadályokat, a második pedig a térképet figyeli.

Álljunk meg többször, és győződjünk meg arról, hogy senki sem hiányzik a csoportból.

A sort szintén egy felkészült személy zárja. 30 személyre kell számítani egy túravezetőt.

Baleset a terepen

A rossz látási viszonyok balesetet okozhatnak. Nagy az esélye a gödörbe, csúszós, kigurulós kőre való lépésnek, fennakadhatunk faágakon, kiálló szikladarabokon. Nagy a veszélye a bokaficamnak, ínrandulásnak. Mindig legyen nálunk orvosi felszerelés, kötszer. Ezeket könnyen elérhető helyre csomagoljuk. Hasonlóan elemlámpánk, késünk, kulacsunk legyen mindig elérhető helyen. Zsebeinkből is könnyen kieshetnek a tárgyak, a sötétben ezeket nem lehet észrevenni, így gondosan zárjuk le zsebeinket, időnként ellenőrizzük tartalmukat.

Éjszaka hűvösebb van, vigyázzunk, hogy ne fázzunk meg. A hűvös ellenére is a testünk a túra során folyadékot veszít, ígyünk minél gyakrabban. Ha egész éjjel megyünk, a vacsora és a reggeli közé tervezzünk be egy étkezést is.

Szemünk erősen fárad a sötétben, néha lecsukva pihentessük.

Az álomosság és az unalom is gyötörhet sötétben, vigyázzunk ezekre is.

Balesetveszélyes az is, ha közúton kell átkeljünk, vagy haladjunk. Figyeljünk az autókra! A menetirány szerinti jobb szélén közlekedjünk, az elől menő ekkor kötelezően használja az elemlámpát fehér fényel, az utolsó hátizsákjára pedig egy vörös fényű lámpa legyen akasztva.

Nem árt, ha a ruházatunk, hátizsákunk fényvisszaverő anyaggal is rendelkezik.

Hídon ne haladjunk ütemes lépésben.

Veszélyek, állatok

Éjszaka a vadállatok is nagyobb veszélyt jelentenek. Sokkal jobban az érzékszerveik, nem félnek annyira a sötétben, könnyebben támadnak. A kóbor kutyák is veszélyesek. Zajjal, síppal próbáljuk meg távol tartani az állatokat.

Figyeljünk a vadászterületekre, a lesben álló vadászokra. Vigyázzunk, hogy ne keveredjünk be egy vadászat kellős közepébe! Ha ilyen terepen járunk, mindig érdeklődjünk először az erdészetnél, vadásztársaságnál. Csapjunk természetellenes zajt, kiabáljunk, használjunk erős fényeket!

Könyvészet

Encián, II. sorozat, VII. évfolyam, 1. (62.) szám, 2012. március.

<http://kaland.sport.hu/>

<http://vadonszava.blog.hu/>

<http://www.hnp.hu/>

McNab, Chris: *Túlélés a természetben. 101 tipp fiúknak.* Pannon-Literatúra, Kisújszállás, 2010.

Watkins, David; Dalal, Meike: *Kempingezés, túrázás.* Usborne kézikönyv, Budapest, 1990.

Kirándulási szabályzat

A TERMÉSZETJÁRÓ TIZPARANCSOLATA
Dr. Tulogy János összeállításában

1. Szeresd a természetet és áhítattal lépj szentélyébe.
 2. Mint turista is maradj kultúrember, mert turistához méltatlan viselkedéssel ártasz a turistaság ügyének.
 3. Ne élj vissza a vendégjoggal és tiszteld mások vagyonát.
 4. Csak olyan útra vállalkozzál – különösen hegymászásra –, melyhez megvan a képességed.
 5. Turistaútról le ne térj, tiltott területen csak engedéllyel járj.
 6. Légy vidám, de ne lármás, ne zavarad a természet csendjét. Az erdőben ne a turisták, hanem a madarak énekeljenek. A menedékházat ne alacsonyítsd le kocsmává.
 7. Ne csúfítsd el a természetet: sziklára ne fess fel, fába ne vésd be neved, tartsd tisztán a forrásokat, patakokat, pihenőhelyeket, a hulladékot rejtse el, vagy égesd el.
 8. Égő tárgyat ne dobj el, erdőben tüzet csak a legnagyobb vigyázattal rakj.
 9. Kíméld az erdő vadjait és a mező virágait, gyümölcsfákról még virágokat se szakíts.
 10. Becsüld turista társaidat, és bajban el ne hagyd, mert ez becstelenség.
-
1. Minden túrán a nagykorúak **saját felelősségükre** vesznek részt! A kiskorúak csak szülői, gyámi, megbízotti, tanári, tanítói jelenléttel túrázhatnak!
 2. Negyedévente (december elején januárra, februárra, márciusra; március elején áprilisra, májusra, júniusra; június elején júliusra, augusztusra, szeptemberre; szeptember elején október-

- re, novemberre, decemberre) az elnökség kidolgozza a túraterveket, figyelembe véve a turisták, tagság igényeit és javaslatait.
3. A túratervet, a kirándulások programját a www.ekebrasso.ro honlapon, a helyi Brassói Lapokban a tagok tudomására hozza, és egyben átadja az Erdélyi Gyopár szerkesztőségének is.
 4. A kirándulásokon **nem tárgyalunk** adminisztrációs ügyeket, nem kritizálunk, nem pletykálunk, nem ordítunk egymásra és nem loholunk! **Minden ügyet az EKE irodában tárgyalunk!**
 5. **A kirándulásokat az egyesület önként vállalkozó túravezetői vezetik.** A túravezető elkészíti a részletes útitervet: útvonal, jelzés, távolság, szintkülönbség, menetidő, nehézségi fok (az Erdély Hegyei, Munții Noștri sorozatok, vagy GPS-felmérések, térképek alapján), és közli a Titkárral **minden kedd délig** (telefon vagy e-mail). Ha szükséges, megszervezi a szállítást és a szállást. Szervező munkájában segítenek mindazok a túratársak, akiket felkér. **A felmerülő esetleges költségek terén a nem EKE tagok 30%-os felárat fizetnek!**
 6. **A túra meghirdetése, kiírása** tartalmazza a túra időpontját, típusát, a találkozó helyét és elérhetőségeit, a túravezető elérhetőségét, a túra nehézségi jellemzőjét, pozitív, negatív szintkülönbségeket, a túra hosszát kilométerben, a menetidőt, a végpont elérhetőségeit, a túra közbeni érdekességeket, veszélyeket, nehézségeket, a szükséges felszerelést.
 7. Az újságban a túrákat a titkár hirdeti meg.
 8. Magashegyi túrákon két túravezető szükségeltetik, egyik elöl vezet, a másik a sereghajtó. **A túravezető előtt nem mehet senki.** A tempót a túravezető diktálja és nem a loholók! A két túravezető walkie-talkiek segítségével kommunikál egymással.
 9. Általában minden 15–20 túrázóra egy túravezetőt kell beszervezni. Ha a teljes csapat a túra egy részénél nem bírja az iramot, a csapatot fel lehet osztani, és külön túravezetőkkel ellátva indítani.
 10. **A túravezető kötelező felszerelése: térkép, elsősegély csomag, elemlámpa, bicska, lehetőség szerint: iránytű, GPS, lépésmérő, szintkülönbség mérő, kötél, csákány stb.**
 11. Magashegyi túráknál a túravezető kikérdezi a jelentkezőket az egészségi állapotukról, szemre veszi felszerelésüket, és adott

esetben, ha valami nem kielégítő, felkéri őket, hogy mondjanak le a túráról, a kirándulás zavartalan lefolyása érdekében.

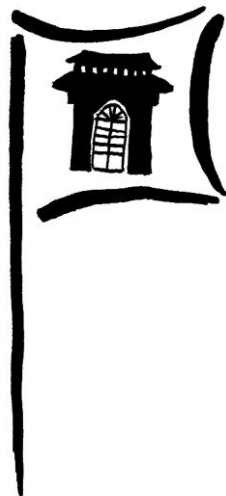
12. A túravezető és a résztvevő turisták az indulásra kijelölt helyen legalább negyed órával, vasúton való utazáskor fél órával az indulási idő előtt kötelesek megjelenni.
13. Kedvezőtlen, rossz időjárás esetén a túravezetőnél érdeklődni kell a kirándulás lebonyolításáról. A túravezetőnek jogában áll útvonalat változtatni az időjárás függvényében!
14. Nagyobb, több napos kirándulások, táborozások előtt a túravezetők összehívják a résztvevőket, hogy részletesen ismertessék az útitervet, annak nehézségeit, tájékoztassák őket a ruházkodásra, felszerelésre, szállásra, ételmezésre, egyéni orvosságok biztosítására vonatkozólag.
15. **A kiránduláson résztvevők, azaz turisták kötelességei:**
 - a) A turisták az időszaknak és a túrának megfelelő felszereléssel és öltözettel (célszerű, kényelmes) kirándulhatnak. Kötelező: fejlámpa, síp, elsősegély csomag. A túrára alaposan fel kell készülni.
 - b) **A turisták a kirándulás sikere érdekében kötelesek a túravezető jóakarátú figyelmeztetéseit, kéréseit meghallgatni, utasításait megfogadni – amennyiben csapatban szeretnének kirándulni!**
 - c) A kirándulás résztvevői a túravezető tudta nélkül nem távozhatnak el a csapattól. Amennyiben elcsatangolnak, saját felelősségükre teszik. Baleset esetén síppal jelezzenek.
 - d) A kirándulás folyamán előforduló balesetknél a turista köteles ereje és gyakorlati tudása szerint részt venni a mentési munkában! Az eltévedt társakat meg kell keresni, a bajba jutottaknak segítséget kell nyújtani!
 - e) **Tematikus túrák esetén kötelező a programot betartani!**
 - f) Az igazi turista szereti és védi a természetet, igyekszik azt másokkal is megszerettetni, megismertetni, megvédeni! A természetben nyitott szemmel és füllel, a szépségre fogékony szívvel jár, igyekszik hasznosítani a természetben szerzett ismereteit, tapasztalatait.

- 16. Autóbuszos kirándulás** esetén a részvételi díjat a jelentkezéskor előre be kell fizetni. Az autóbusszon az elhelyezkedés a jelentkezés sorrendjében történik, kivételes esetekben a túravezető rendelkezik. Ha valaki a kirándulásról elmarad, az előzetesen befizetett részvételi díj visszatérítését nem követelheti. A visszafizetésről különös esetekben a túravezető dönt.
- 17. Tilos a kirándulásra rádiót, zenelejátszókat, zenegépet, zajkeltő eszközöket (a sípon kívül) vinni!**
- 18.** Az egyes túrákra vonatkozó részletes, különleges szabályzatot (például éjszakai túra, barlangászati túra, feltáró túra) és felszerelést a túra előtt ismertetjük!
- 19.** Az EKE Brassó tagdíjai: Családi tagsági díj (2 felnőtt és akárhány gyerek): 50 lej/év; Dolgozó felnőtt: 30 lej/év; Diák, nyugdíjas, munkanélküli: 15 lej/év.

Jelen szabályzat 2012 óta hatályos és érvényes mindenki számára, aki az EKE Brassó csapatával túrázik!

Siklóernyős a Bolnok fölött

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A Batkától a Hegyes- hegyig – múltidézés Négyfaluban

A Barcaság honfoglalás utáni történetéről sokat tudunk. A Teuton lovagok kora, a szászok letelepedése, a cenki és a törcsvári uradalom, Brassó fejlődése, a 13 szász és a 10 magyar falu története – igaz a hétfalusi csángók eredete mindmáig tisztázatlan. A honfoglalás előtti képet azonban lehetetlen összerakni: igencsak hosszú az időben visszafele megtett út. A kirakós egyes darabjairól vannak ugyan fogalmaink: csigahegyi kultúra (Schneckenberg-kultúra), Wietenberg-kultúra, Noai-kultúra, római kor – de a kép távolról sem teljes, sőt egyes foltjairól csak most fejtegetjük le az idők porát...

Ilyenkor, vasárnap délután, az istentisztelet és a közös nagycsaládi ebéd után, a gyermekek sokáig kint maradhattak. Nagy csapatba gyűltek össze a faluvégen, és játszani indultak. A Bolnok lábánál ketten kiváltak a kisebbek közül. Ők már unták a *Mit ásol ülü?-t*, a *Tüzet viszek, ne lássátok!*-ot vagy a *Feketeembert*. Katonának készültek. Inkább a sziklafal alá vonultak, ott dobtak célba kővel, vagy karókkal, ha teheték parittyáztak is, sőt az otthonról el-el csent pisztolyokkal is lóttak. A sziklafal alatt ösvény vonult, róla szép kilátás nyílt Derestyére, Brassóra és a Nagymezőre. Ide kapaszkodtak fel, majd megálltak egy nagyobb kiszögelésen. Kerek köveket gyűjtöttek, és megjelöltek a sziklafalon egy

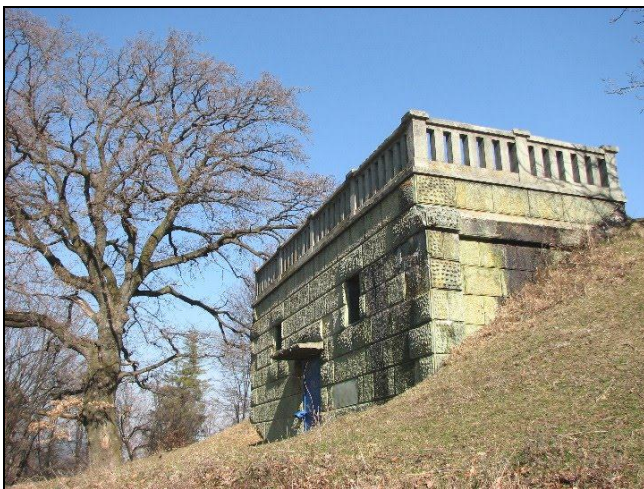
üregget, hogy azt kell majd eltalálni. Felsorakoztak. Két-két követ vettek magukhoz, egymás után próbálták becélozni a sziklaodút. Nagyszerűen ment. Rendre tűntek el a tojás alakú kövek az üregben. Egy-egy tompa puffanás, egy-egy kisebb porfelhő jelezte, hogy célba ért a kő. Így ment ez egy jó darabig, alig egyszer-kétszer vétették el a célt. Hanem az egyik tompa puffanást furcsa koccanás, majd hosszabb fémes csörömpölés követte. A fiúk meglepődtek: *Vajon mi lehet ez?* Lélegzetviassafojtva futottak a sziklaodúhoz, és kaparni kezdték az apróbb köveket, hogy be tudjanak nyúlui. A kövek közül egy cserépkancsó maradványai kerültek elő, majd az egyik fiú egy marék ezüstpéniáz húzott ki az odúból.

Ásatások a Batkán

Az 1906-os *Hétfalu* szerint így találta meg a két ifjú a Bolnok egyik sziklaodújában a jó maréknyi római ezüstpéniáz, amely a budapesti Nemzeti Múzeumba került. Ide küldték azokat az érméket is, amelyet 18 évvel korábban találtak. Az 1889-es Archaeologiai Értesítőben dr. Kuzsinszky Bálint arról tájékoztat, hogy 1888 őszén Tompa Károly budapesti lakos 40 db. Hétfalu határában talált római ezüstpéniáz vitt be a Nemzeti Múzeum régiségosztályába. Római dénárokról volt szó, amelyek közül 24 a köztársaság, 16 pedig a császárság idejéből való. A legrégibb pénzdarab, amely Róma istennő fejét ábrázolja profilból, sisakosan C. Claudius Pulcher denáriusa Kr. e. 106-ból. A császárkori érmék

sorozatát Octavianus Caesar pénzérméje nyitotta meg. Legnagyobb számban Vespasianus császár érméi voltak jelen a leletben (kb. Kr. u. 75-ből). A pénzdarabok állapotából feltételezhető, hogy a hétfalusi lelet ezután nem sokkal kerülhetett a föld alá: a köztársasági korabeliek igen kopottak, a későbbiek pedig nagyon jó állapotban voltak. Kuzsinszky szerint nem valószínű, hogy Traianus dáki háborúja (Kr. u. 106) alkalmával kerültek ezek az érmék Erdélybe, és akkor ásták el őket. A Domitianus-féle pénzek teljes hiánya arra mutat, hogy 106 előtt a pénzek már itt voltak, vagyis Erdély akkori népei igen élénk kereskedelmi kapcsolatot tartottak fenn a Római Birodalommal, és a görög pénzek mellett használták a római érméket is. Ezzel magyarázható a köztársaság korabeli éremleletek igen nagy száma Erdély különböző pontjain (pl. Déva környékén 955 db. érmét találtak).

Derestyeyi víztározó

A tavaszi napjegylenlőség napján indultunk el Derestyéből (45,6171° É; 25,6517° K; 687 m), hogy bejárjuk azokat a helyszíneket, amelyeken ásatásokat végeztek Négyfaluban. A Batka dombi ásatáshoz indultunk először, de útközben letértünk megnézni a Monarchia idején épült igen szép derestyeyi víztározót, amelyet mind a mai napig használnak (45,6145° É; 25,6515° K; 799 m).

A Gyors-Tömös bal partján új lakásnegyed épül, ezt kerültük meg ahhoz, hogy mintegy 2000 lépés után a Batkára érkezzünk. Batka valamikor Derestyének önálló része lehetett, hisz az 1850-es türköszi római katolikus anyakönyvekben találunk batkai bábasszonyokat, és Deresty mellett Batka is fel van tüntetve a türköszi anyaegyház filiájaként.

A Tatárhányáson

2006 őszén (október 30–november 18.) gyulafehérvári régészcsapat (Vasile Moga, Cristian Ioan Popa, Radu Totoianu vezetésével) kezdett itt egy nagyobb lélegzetű feltárást. Felszínre került kerámiamaradványaival, a domb (45,6112° É; 25,6561° K; 751 m) igencsak gazdag lelőhelynek bizonyult. A csigahegyi-kultúra egyik településhelye volt itt. Egy bronzkori kőmalmot is feltártak itt a régészek, valamint nyílhegyet, kanálmaradványokat is találtak. A dombon egy kővár maradványaira is bukkantak, és azt feltételezik, hogy egy őrtorony lehetett itt, amely a bolnoki várral és a Tatárhányással közösen egy védelmi rendszert képezett. Ehhez a védelmi rendszerhez tartozhatott a cenki vár is. A Gyors-Tömös, amelynek mesterséges árka a Tömöstől Brassó központjáig vezet, látta el vízzel ezeket az erődítményeket, táplálta a vizesárkokat. Később, a XIX. században ezt az árkot használták fel Brassó iparának vízzel való ellátására.

A Tatárhányás (45,6066° É; 25,6653° K; 723 m) minden bizonnyal avar-kori védmű. Orbán Balázs így ír róla: „egy roppant töltés, mely a Bácsfalu feletti Veresútnál (domb) kezdődve a szoros torkolatot egész szélességében átszeli. 2800 láb²; alapszélessége 78 láb³, magassága 18–24 láb⁴. Ezen óriási munkát feltételező töltést Tatárhányásnak nevezik s a hagyomány szerint egy nap és egy éjjel készült a tatárok ellen; hogy mely nép által s mely időben, arról hallgat a hagyomány. [...] E töltésnek nyugati ága egészen a Tömös vize jobb partjáig nyúlik, a Tömös túl partján pedig a Valád (hegy) függélyes sziklái tornyosulnak fel, miért a töltés tovább vitelére sem hely, sem szükség nem volt. A hagyomány mégis azt követeli, hogy a Tömös medre feletti nyilatra egy a Valád szikláihoz erősített vaskapu volt illesztve, úgy hogy annak vasráccsal ellátott alsó része alatt a víz átfolyhatott, míg az ellenség átmenetele el volt zárva. Ekként a Tömös egész torkolata régi korban a nagy védképességgel bíró töltés, sánc, s e vaskapu által teljesen elzárható volt az ellenség előtt.”

Várfal a Bolnokon

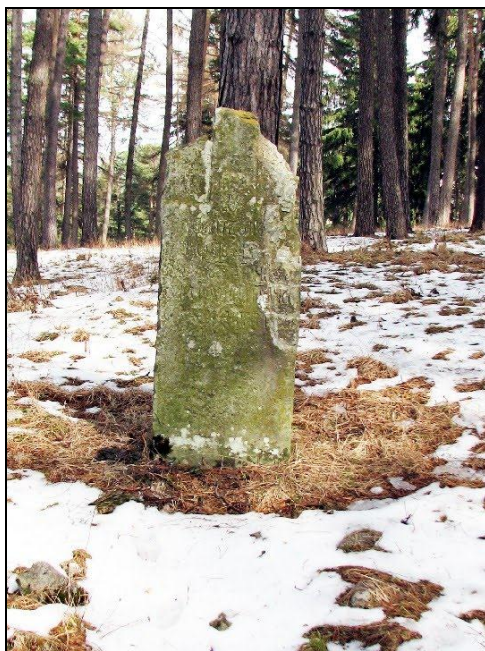
² 885 m

³ 25 m

⁴ 5–7 m

A Tatárhányásnak ma csak töredéke látható. Először az 1800-as évek elején bontották meg, megnyitva a szekérutat a szoroson keresztül az Ókirályság és Erdély közti forgalom számára. Az 1960-as években a kollektív vágta át egy szekérúttal, 1996-ban a tömösi híd építésekor bontottak le egy részt belőle, de a legnagyobb pusztításra 2006-ban került sor, amikor itt egy villanegyedet létesítettek.

A Tatárhányás megmaradt részén végigmenve, mintegy 5000 lépés megtétele után érkeztünk meg a bolnoki várfalhoz (45,5990° É; 25,6661° K; 965 m).

Sírkő az erdőben

A bolnoki várfalra 2005-ben hívta fel a figyelmet egy amatőr régészcsapat (Vlad Totoianu és Lucian Cosma), akik egy óriási dák erődrendszert feltételeztek a kövek alatt. A Máris útja közelében egy olyan kőfalat találtak, amely semmiféle kötőanyagot nem tartalmaz, kőpor és kődarabkák segítségével voltak összeillesztve a nagy kőtömbök.

A már említett gyulafehérvári régészcsapat 2006-ban vizsgálta meg a Bolnokot. A várfal 884 m magasságban kezdődik, és felmegy a csúcsig, 1183 m magasságig. A várfal hossza 3,5 km, a körülkerített terület pedig 80 hektár nagyságú. A várfal átlagos vastagsága 1 m, a most is látható résznek a magassága 30 cm és 1 m között váltakozik. A várfal katonai és stratégiai ismeretek felhasználásával épült. A régészcsapat munkahipotézise az volt, hogy a bolnoki vár és a Tatárhányás egy egységes erődrendszert alkotott. Ilyen értelemben a vár építését a régészek a XIII. századra datálják, így magyar királyi várról, vagy az akkori lakosság által épített parasztvárról van szó. Ezt a feltételezést támasztja alá az is, hogy a bolnoki vár alaprajza megegyezik a Cenken lévő magyar királyi vár alaprajzával.

Észak Dél ellen...

Az ásások egy szürke, díszítések nélküli, kézzel megmunkált kerámiadarabot is feltártak, amelyet a régészek bronzkor (Kr. e. 2200–1150) eleinek azonosítottak be, de egy lakrészt is találtak, amely a csi-gahegyi kultúra része, így Kr. e. 2200–1700 között építhették. Hasonlóan a Négyfalutól dél-keletre lévő Durbav nevű dombon Wietenberg-kultúrához (Kr. e. 1650–1100) tartozó kerámiát és település-, valamint vármaradványokat is találtak.

A bolnoki várfa megtekintése után visszamentünk a Máris útján⁵, és a bővizű forrás mellett átkapaszkodtunk a Veres-dombon. Itt az erdőben teljesen véletlenül egy homokkő emlékműre bukkantunk (45,6040° É; 25,6753° K; 839 m), amelyen cirill és görög betűk társaságában jól kivehető az 1827-es évszám. A szöveget megfejteni nem tudtuk, mi több, később a faluban kérdezősködve sem találtunk választ arra a kérdésre, hogy hogyan került ide ez az emlékmű.

Innen a türkösi bűdös vizet érintve (45,6001° É; 25,6847° K; 803 m) Csernátfa felé vettük utunkat, hogy a Jancsi kútja⁶ mellett elérjük a Hegyeshegyet (45,6039° É; 25,6966° K; 881 m). Jó ideig nevetünk a *Jancsi kútja – Jancsik útja – Jancsi kutya* szójátékon, majd a Hegyeshegyen szemügyre vettük azt a helyet, ahol egy eneolitikumbeli⁷ lakás maradványait tárták fel.

12 km megtétele után érkezünk haza, és eldöntöttük, hogy hamarosan folytatni fogjuk a múltidézt, mégpedig a Garcsin völgyén, ahol egykoron vár állott – talán ugyanannak az erődrendszernek részeként –, valamint az Ósánci szorosban, ahol a Tatárhányáshoz hasonló föld-sánc húzódott valamikor.

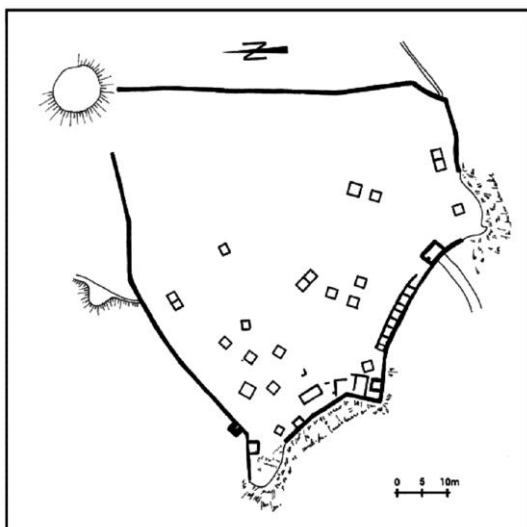
⁵ Árvay szerint: „A faluból a Bolnokra vezető szekérút neve. 1865-ben Márisösvénye néven még mint gyalogösvényt említették. Előtagja ragadványnévből alakulhatott.”

⁶ A Fenyős-hegy északi oldalában fakadó bővizű forrás neve.

⁷ Az újkőkorszak utolsó szakasza.

Vár a Bolnokon, védőtornyok (körök), Tatárhányás (egyenes vonal)

A Cenken lévő vár alaprajza nagyon hasonlít a bolnoki váréhoz

A Tatárhányás – 2001

Bontják a Tatárhányást... – 2006

Nádudvary György
nadudvarymar@yahoo.com

Bolnok, az egyik kedvenc

Brassóba 1968 májusán érkeztem, közvetlenül a megyésítés után. Idejöveteletem a hegyek és a téli sportok szeretete is befolyásolták. Feleséggel azonnal bekapcsolódtunk a Vass András sógorunk által szervezett vasárnapi kirándulásokba. Szabad szombat abban az időben nem létezett. Bandi sógorunk a betiltott brassói Encián Turista Egyesület oszlopos tagja volt, barátaival együtt. Kiválóan síezett. Az egykori Encián turistáinak kemény magja továbbra is együtt járta a környező szép hegyeket. Velük élményszerű volt minden kirándulás. Csapatukkal első kirándulásunk a Bolnokra vezetett. Bácsfaluból kapaszkodtunk fel. Velünk együtt népes társaság igyekezett a hegyre. A legtöbben németül társalogtak. Na igen, a szászok akkor még nem fogtak vándorbotot kezükbe. Menet, a forrásnál, megtöltöttük kulacsainkat. Felérkezve gyönyörködhettünk a pompás kilátásban. A menedékház akkor jó állapotban volt, körülötte rengetegen napoztak, majális hangulat uralkodott.

Gyermekeinket is először a Bolnokra vittük. Fontos betartani a fokozatosság elvét, hogy a kicsik megszeressék a hegymászást. Kezdetnek a Bolnok nagyon alkalmas, minden évszakban. Csemetehegynek is nevezhetnénk, anélkül, hogy lebecsülnénk.

Erdélyi Kárpát-Egyesületünk 1991-es megalakulásával ismét lehetővé vált a szervezett turizmus. Közös túráinkon gyakran kerestük fel a Bolnokot. Többször is elismeréssel adóztunk a siklóernyősök bátorságának, amint a közelünkből, a hegycsúcsról ereszkedtek alá. Feljutottunk kedves hegyünkre Bácsfaluból, Türkösből, a Malomdombokról, a Kőba-kupa tájékozdási versenyén a Nagy-kőhavas Sziklasorától, Derestyéből indulva a Tatárhányást érintve. Akkor még nem hordták el a nagy részét ennek a több mint nyolcszáz éves védműnek. Turistáink közül sokan vezettek bennünket a Bolnokra. Meghatottan emlékezem

azokra a túravezetőkre akik égi ösvényekre távoztak: Nagy Béla és Jezsek Kálmán, két egykori elnökünk, azután Molnár Zoltán, Bedő Ernő, Szentner József. Utóbbi, a népszerű Szepi bácsi, sokszor vezetett el kedvenc fája mellett, amely két égfelé nyúló karjával fohászkodásra emlékeztetett. Említette is, amikor elmegy mellette, mindig mond magában egy Miatyánkot.

Télen is érdemes a Bolnokra menni. Térdig érő hóban is megtettük nemegyszer az utat. Miután elkészült a felvonó többször is szerveztünk közös sízést. Ekés kolléganőink közül Szász Ágnes és Blénesi Edith tűnt ki sítudásával. Szepi bácsi is többször velünk tartott, pedig már közelebb volt a kilencven évéhez. Kértük, árulja el titkát, hogy példáját követhessük. Nevetve mondta lábára csapva: „jó makarónik szükségesek”. Az egyik alkalommal körünkben üdvözölhettük a népszerű türküsü orvost, dr. Magdó Jánost. Úgy repesztette a legnehezebb pályán is, hogy egyikünk se érte utol. „Mit akartok? Én itt nőttem fel, a Bolnok lábánál.” – mondta kacagva csodálkozásunkra.

Ezek a régi emlékeim, de úgy gondolom a jövőben is az egyik kedvenc kirándulóhelye lesz a Bolnok a brassói természetbarátoknak.

Az egykori szép malomdomboki menedékház

A külföldön lakó tulajdonos visszaigényelte, most nem gondozza senki, teljesen szétverték

Szász Ágnes
agitura@yahoo.com

Gyermekkorom kedvenc kiránduló helye – a Bolnok, ... s majd család- domé is!

Ma is, ha a Bolnokra megyünk kirándulni, tisztán elevenednek fel gyermekkori emlékeim a bolnoki kirándulásokkal kapcsolatban. Alig cseperedtünk fel a testvéremmel, szüleink belénk itatták a természet-szeretetet, természetjárást. Azokban az években, 1965–1970–1980 a munkásosztálynak 6 napos munkahete volt, autónk nem volt, így csak vasárnap, gyalogosan, megpakolt hátizsákokkal kirándulhattunk. Főleg nyáron volt úgy, hogy hetente mentünk fel a Bolnokra a Nagycsapattal, családok és gyermekeik. Bácsfaluban a keresztnél szoftunk találkozni a többiekkel, és a Máris útján mentünk fel a Bolnokra. Akkoriban a Máris útja széles volt, hisz a csángók szekerekkel hozták le a szénájukat a Bolnokról, mára már lekeskenyedett, és szekerek sem járnak, nem is kaszálnak. Miután a Máris útján kimentünk, leültünk és megpihentünk. Édesapám ilyenkor szokta elmagyarázni, hogy mi is látszik fentről: velünk éppen szemben a Republica szalaggyár, odébb a derestyei sörgyár, a derestyei vasút állomás, majd Brassó, a Cenk, ... Körös-körül élénk tárulkozott a Bolnok csodálatos domborzata: dimbes-dombos lejtők, kaszálók teleszórva lucfenyőkkel, vörösfenyőkkel, mogyorófa-, éger-, csipkebogyó-, galagonya-, fekete bodza bokrokkal, kányabangitákkal (*Viburnum opulus*), és megtűzdelve sok-sok színes, illatos vadvirággal.

Először benéztünk a menedékházba (amelynek ma csak az alapzata maradt meg az 1988-as tűz után), szüleink üdvözölték a menedékhá-

zast, megkérdezték, hogy s mint, mi újság a Bolnokon? A menedékház fekvése lehetőséget adott arra, hogy a messzi távolban elmerengjünk a Nagy-kőhavas bérceiben majd még távolabb, egy kicsit jobbra a Keresztény-havas csúcsát fedezhettük fel, mi gyermekek. Továbbmenve, ki a dombra, a mogyorófa bokrok árnyékában meghúzódva ettük meg az ebédet, ami természetesen flekken volt – nyárson sült disznóhús, szalonna, hagyma, jó nagy adag saláta. Hát így verődtek össze a Lőrinczek, Mártisok, Gödrik és Bálinték. Lőrincz Vilmos, felesége Lőrincz (Tatár) Ágnes, gyerekei: Ágika és Hajnika, Gödri János, felesége Rózsika néni, fiai: Nani és Misi – Türkösből. Mártis András, felesége Etu néni, gyerekeik: Etuka és Öcsi, Lőrincz Béla, felesége Ilus néni, lányuk Kató valamint a Bálint Mihály, felesége Irénke néni, gyermekeik Karcsi és Misi – ők Bácsfaluból. No meg édesanyám nővére, Tatár Erzsébet is velünk kirándulgatott.

Csernátfalusi tanítói gárda a Bolnokon 1955-ben. Jobbról balra: Tatár Ágnes (édesanyám), Kovásznai Miklós, Rab Irénke, Tatár Erzsébet, Peltán Honi, Kovásznai Piroska, Peltán István

Így volt teljes a csapat: szülők és gyermekeik. Egy kirándulásból sem maradhatott ki a nótázás, viccelődés. Első dolgunk az volt hogy,

mindenki letelepedett egy-egy mogyorófa árnyékába, leterítettük a pokrócokat és aztán indultunk fát gyűjteni. Amíg a férfiak gyűjtötték a tüzet, az asszonyok előkészítették a húst, a salátát, az ételt. Mi gyermekek vidáman szaladgáltunk, hancúroztunk, játszottunk a virágos réteken. Itt láttam először enciánt, gyönyörködtem a királyi kék színében, kásavirágot, pünkösdi rózsát. Édesapám minden kirándulás alkalmával újabb és újabb növényeket, fákat fedeztetett fel velem.

A Nagycsapat a Bolnokon: Lőrincz Vilmos és családja, Gödri János és családja, Mártis Bandi és családja, Lőrincz Béla és családja és Bálint Mihály és családja

Így volt a madárberkenyével (*Sorbus aucuparia*) is mikor megtudtam, hogy a téli madárvendégek fontos tápláléka a berkenyegyümölcs. Amikor kimentünk a bolnoki nyeregbe ahol jelenleg a Sava menedékház áll, nagy kerek szemekkel bámultunk a hegyóriásra, a Bucsecs-hegységre. Kis gyermekként akkor még nem tudatosult bennem, hogy egy életre elköteleztem magam a természetnek. Szintén a nyári kirándulások alkalmával gyógynövényeket gyűjtöttünk, amiből a tél folyamán édesanyám ízletes „burján teát” főzött.

Kamaszkorunkban már jobban bírtuk az iramot, és a bolnoki kirándulás meghosszabbodott a Malomdombokig való úttal. Érdekes és rejtelmes volt ez az út, hisz le végig erdőn keresztül vezet. Így adódott meg az alkalom, igaz ritkábban, őzeket látni. Nem volt olyan alkalom, hogy a malomdomboki menedékházba be ne térjünk, szüleink söröztek, boroztak, mi pedig szaladgáltunk, és még táncoltunk is élőzenére. Most is szemem előtt van az akkori időnek megfelelő, igényesen felépített malomdombi menedékház, kinti teraszokkal, vendéglővel és hálószobákkal, pénzes zenegéppel a vendéglőben.

Vidám, huncut gyerekcsapat!

Első sor, jobbról balra: Gödri Misi, Bálint Misi, Lőrincz Ági, Lőrincz Hajni, Mártis Öcsi, felső sor, jobbról balra: Bálint Karcsi, Lőrincz Kató, Mártis Etuka, Gödri Nani

Mára nagyon lepusztult, ablakait, ajtóit, kerítését, kapuit, amit fogni lehetett, mindent széthordtak, csak az ódon falak, a kibelezett vendéglő bejárata hirdeti, hogy valamikor itt pezsgő-nyüzsgő élet folyt.

Télen is szerettünk kirándulni a Bolnokra, hisz volt, aki sízett, de mi szánkóval csúsztunk lefelé a Máris útján.

1979-ben, végzős diákokként is, az osztállyal a Bolnokra kirándultunk. Jó buli volt!

Aztán teltek az évek és mire 20 éves lettem, felvonót, székecskéket építettek, letről a BTT menedékháztól fel egészen a Bolnok csúcsáig. Így nagyobb lett a forgalom is a Bolnokra, télen, nyáron jöttek a vendégek, egyeseknek úgy mondtuk, hogy „paltonarii” (kabátosok), mert egyáltalán nem megfelelő ruhában és cipőben, kiöltözött városi ruhában, és volt, hogy túsarkú cipőben is jöttek. Ma is észrevehető jelenség a Bucsecs-platón.

Hajni és én Katóval, Etukával

Az IDŐ nem áll meg, az óra ketyeg, a napok, évek telnek, repülnek szinte. Férjhez mentem, megszülettek leányaim Gyöngyvérke és Ágika. Nagy szeretettel vittük gyerekeinket a Bolnokra télen szánkózni, sízni, nyáron orbáncfüvet szedni, tavasszal az encián mezőre, ősszel pedig

színesebbnél-színesebb faleveleket gyűjteni. Mindnyájan szeretettel ő-
rizzük szívünkben a Bolnokot!

Türkös, 2015. október 30.

Szüleink barátokkal és ismerősökkel a bolnoki menedékház teraszán

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Bagolylesen a Gothárd kövén

A Gothárd köve

Nem készültünk különlegesen kirándulni, sőt csak véletlenül futottam össze Tamással, aki rögtön el is kezdte mondani – nem tudom miről jöhetett elő a szó –, hogy tavaly nyáron hatalmas fehér baglyokat látott a Gothárd kövénél. Több sem kellett, azonnal eldöntöttük, hogy kimegyünk, és megnézzük őket.

Árvey József így írt a szikláról: „Gothárdkő *Gotár: Gothár-kő ~ r. Gotard* (szi.). 1865: *gothárkő*: meredek kopasz kőszál. 1893: *Gotharkő*.

— A Bácsvölgy [86] baloldalán meredő szikla neve. Előtagja régi csángó személynevet őriz.”

A Kanális utca végéig kocsival mentünk, onnan gyalogosan vágtunk neki az erdőnek. Hó volt, mi pedig nem voltunk túrázásnak öltözve. Rendes utcai ruha volt rajtunk, lábunkon szerencsére bakancs, de semmilyen más felszerelést (még GPS-t sem) vittünk magunkkal.

Hamar feljutottunk a szikla alá, habár a szabad erdei tisztásokat valakik körbekerítették, magáncélra használják.

A szikla élesen rajzolódott ki a fehér hóból. Valamikor kőbánya működött itt, de már megszűnt. Tamás szerint azért, mert furcsán, üregeken döngött az egész szikla kőfejtéskor, és nem merték tovább bontani, nehogy összedőljön minden a belső üregektől. Gyerekkorában azt hallotta, hogy tengerszem van itt, és mindig kijártak megkeresni. Hasonló eset fordult elő velünk is. Gyerekkorunk nagy kalandtúráit a Hegyes-hegyre szerveztük, mi is tengerszemet kerestünk ott...

Ösvény a sziklán

Sokat tanakodtunk, hogy a megfelelő felszerelés hiányában megmásszuk-e a sziklát, vagy egyáltalán mennyire menjünk fel. Még kesztyű sem volt nálunk. Végül elhatároztuk, hogy elindulunk, megnézzük a

baglyokat. Az erdő már sűrű volt a szikla alatt, mindenfelé bokrok és fák. És persze hó. Eleinte kirajzolódott valami ösvényféle, de hamar véget ért, már csak a havas köveken mászhattunk. Nehezen ment. Csúsztunk, és a kezünk is meg-megfagyott, de felértünk a fészekig. Szemmel láthatóan ott tanyáztak valamikor a baglyok. Szürkés-fehéres tollakat találtunk egy kiálló, lapos sziklaszirt tetején. Körülöttük fészek-szerűség, benn csontmaradványok, egy kis rágcsáló csontjai lehettek. Baglyot persze egyet sem láttunk. Időnként hallani véltünk valamiféle bagolyhuhogást, s meg voltunk győződve, hogy megpillantjuk őket. Annál is inkább, mert pár nappal előtte a testvérem egy gyönyörű baglyot fényképezett le a saját udvarukon.

A Zsiga háza

Közben Tamás mesélt a Gothárd kövéről, gyerekkora kirándulásairól, hogy a tetőn, egy szikla üregében remete élt valamikor, hogy olyan sziklarészt találtak, amely sima, mint a márvány.

Ha már baglyot nem láttunk a fészekben, menjünk fennebb – gondoltuk –, hátha ott vannak. Egyre fennebb másztunk a sziklára, s hamarosan elértük a remetelakot is, amit Tamás szerint *Zsiga házának* neveznek. Egy nagyobb üreg a sziklában, amelybe egy ember befér, mi

több, bent van egy másik üreg is, amelyből egy vékony járat – mintegy függőleges kivezetőcső – indul felfelé, a szabadba. Ideális természetes tűzhely, kályha az a kisebb üreg. Sajnos később sem tudta senki megmondani, hogy mikor élt ott a remete, ki volt, hogy került oda. Vajon ez is csak egy városi legenda, mint a keresett tengerszemek?

A Márvány-szikla

Pár lépésnyire a Zsiga házatól elértük a Márvány-sziklát. Tulajdonképpen egy hatalmas sziklasor, amely eresz-szerűen emelkedik az ösvény fölé. Be lehet állni alája, és igen a mennyezet olyan sima, mintha márványból rakták volna ki.

Tamás ekkor állt elő azzal, hogy ő tulajdonképpen más levezető utat nem ismer, vagy ott megyünk vissza, ahol jöttünk, vagy megmásszuk a Márvány-sziklát és kimegyünk a Bolnok felé, beereszkedve a Máris útjára.

Hát ott, ahol felmáztunk, nem akartam visszamenni. Az adott körülmények között (hó, felszerelés hiánya stb.) lehetetlennek tűnt. Felmászni csak fel tud mászni az ember egy meredek sziklafalon, de leereszkedni nem. Akkor már inkább a továbbmászást választottuk, habár az előttünk lévő szakasz legalább ötször olyan nehéz volt, mint a mögöttünk lévő, viszont már nem volt hosszú. Két nehezebb szakasz volt, mintegy 200 méteren, és már fent is voltunk a szikla tetején, onnan pedig viszonylag kellemes ösvény vezetett le a Máris útjára.

Hát elindultunk. A hó nagy volt, a kezeink fagytak meg. Egy-két kapaszkodó után megálltunk, megmelegítettük a kezeinket, megszemlél-
tük a sziklát, vajon merre is menjünk. Volt olyan pillanat mikor kife-
szítve lógtunk egy meredek sziklafal és egy vele párhuzamosan nőtt
fenyőfa között. Csak így tudtunk felmászni. Reszkettünk. A hidegtől is,
meg a nehézségektől is. Végre felértünk. Megérte, mert gyönyörű kilá-
tás nyílt a városra, a nagy barcasági síkságra.

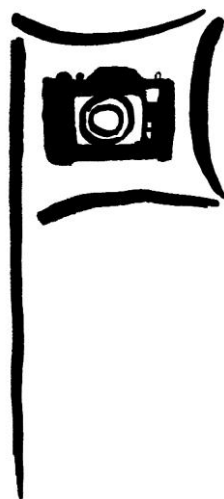
A város a szikláról

Az ösvény a meredek sziklafal tetején kígyózott lefele. Baloldalt a mély szakadék, jobboldalt a meredek fenyőfás hegyoldal. De jól lehetett haladni. Hamarosan magunk mögött hagytuk a sziklát, és egyre laposabb lett a táj. Egy patak völgyében ereszkedtünk le, a nagy hó lefedte a levágott fákat, sokszor beakadtunk valamibe. Lennebb a fehér, érintetlen havat sár váltotta fel. Így érkeztünk a Máris útjára, onnan pár perc múlva a kocsinál voltunk.

Így ért véget a bagolyles, a jó két órás mászkálás, s ha baglyokat nem is láttunk, egy jópár legendával – és fényképpel – gazdagabbak lettünk.

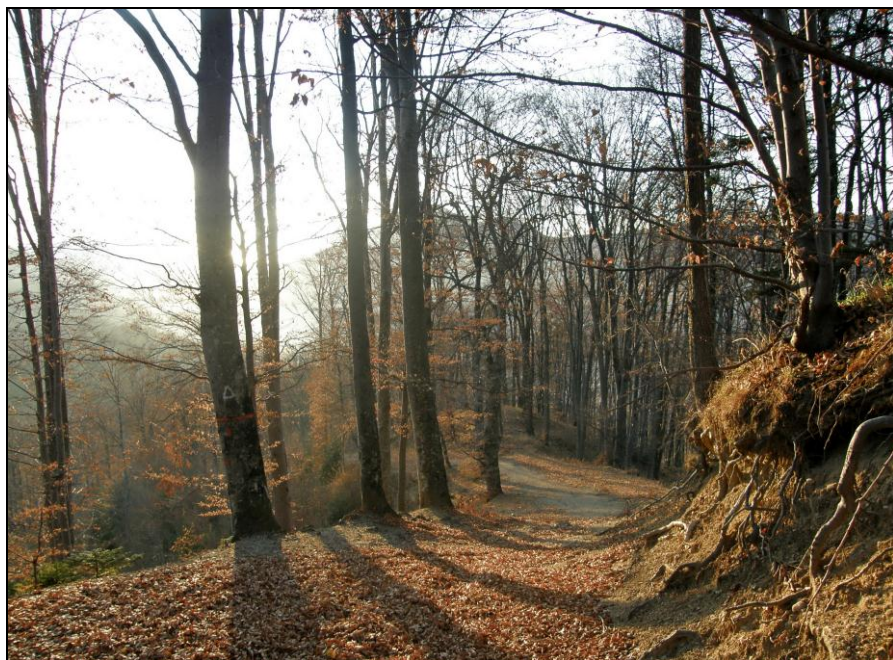

TERMÉSZETFOTÓK

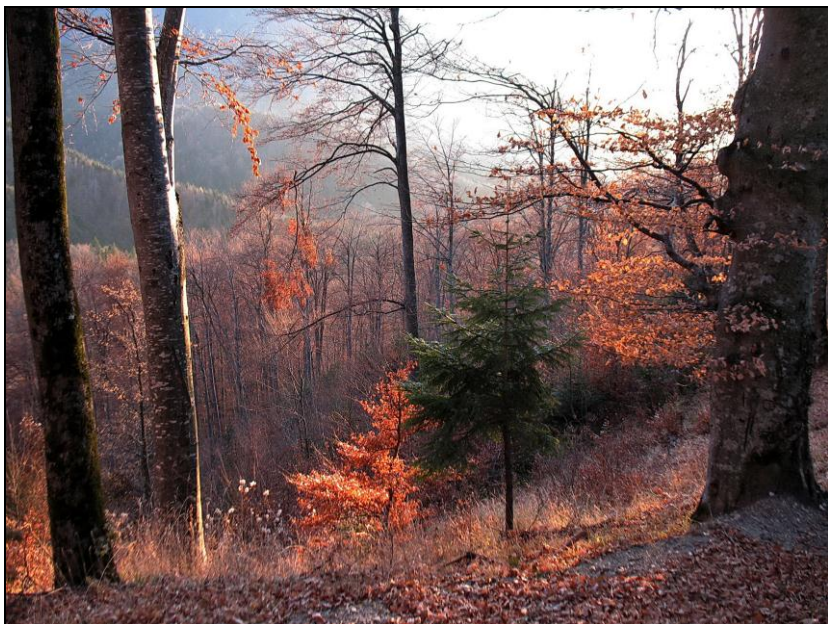

Bemutatkozik a:

Bolnok

Blénesi Edith: *A bolnoki út ősszel*

Blénesi Edith: *Ősz a Bolnokon*

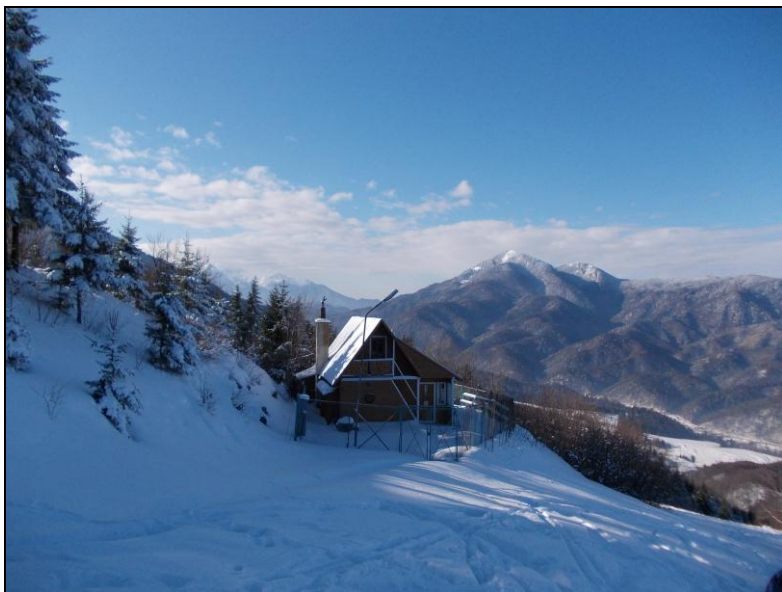
Kovács Lehel István: *Aranyhegy*

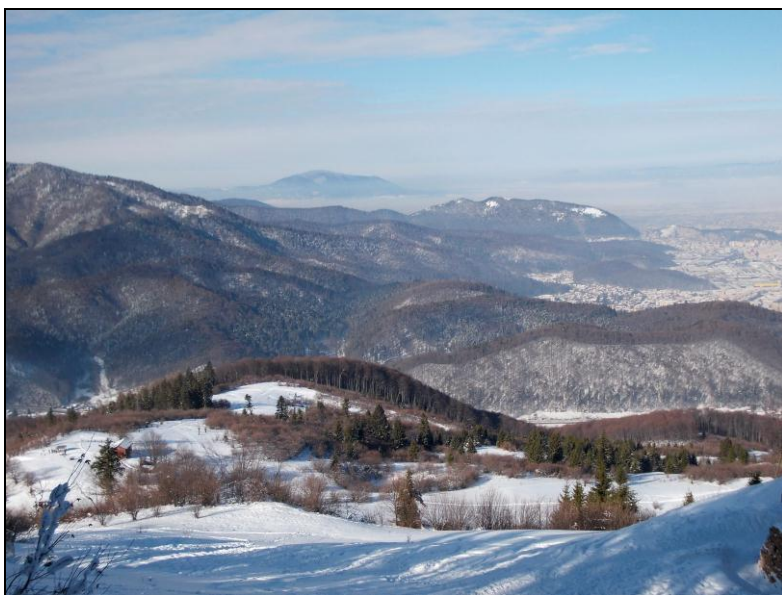
Blénesi Edith: *Tél a Bolnokon*

Blénesi Edith: *Favarázs*

Blénesi Edith: *Menedék*

Blénesi Edith: *Tél a Barcaságon*

Kovács Lehel István: *Függőség*

Kovács Lehel István: *Szállítás*

Blénesi Edith: *Téli örömök*

Blénesi Edith: *Bolnoki csendélet*

Blénesi Edith: *Kilátás*

Blénesi Edith: *Hegyeink*

Sipos Lajos

Bárho! járok: otthon vagyok

Mostanság sokat járom az országot:
Hol Petőfi elesett, Fehéregyházán,
Vagy a Szent Anna tavánál, ahol
Rabonbánok és sámánok vigyáznak rám.

Bá!ványköveknél gyűjtök pogány tüzet,
Hol vállon vereget sokszor Hadúr
És kérdi tőlem feddőn: még hányan
Beszélnek székel falvakban magyarul?

Bá!ványosnál tanulok rovásírást,
Hogy megtudjam, ki is volt ősapám.
Tán hősi halált halt Lech mezején
S a Hadak Útjáról mosolyog rám.

Somlyón imádkozom Babba Máriához.
– Az ősi istenek állják körül –
Dálnokban Dózsa Györggyel vitatkozom,
Ki az új urak ellen fejszét köszörül.

Eresztevénynél megállok hosszan...
Gábor Áron – csak tűnik –, hogy pihen
De sírja mélyéből is hazaárulóknak,
Széthúzóknak, megalkuvóknak hadat üzen.

Gidófalván Jancsó Pál viccel még
És Czetz János őrnagy fog velem kezét,
Majd Guidó szerzetes templomához
Örök vidáman Márton tiszteletes felvezet.

Borosnyón, a Kopjafák Kertjében
Bámulom a magyar enciklopédiát.
Történelem és tudomány fognak kezét
S hazaszeretetről regélnek példát.

Köröscomán a Tibeti szótárt böngészem,
Míg Csoma Sándor Újguria felé mutat...
Zágonban Mikes sóhajtását hallom,
Ki már régen kémleli a hazafele utat.

Gelencének kazettás ősi templomában
Csata után Szent László pihen itt.
A kunok fejvesztve menekültek –
S a „Soror Speciosa” ápolja sebeit.

Madéfalváról még mindig fut a székely
És Köpecen még mindig olyan sok a baj...
Csak Sziszi mosolyog most is Halmágyon
Vagy legalább is még mosolygott tavaly.

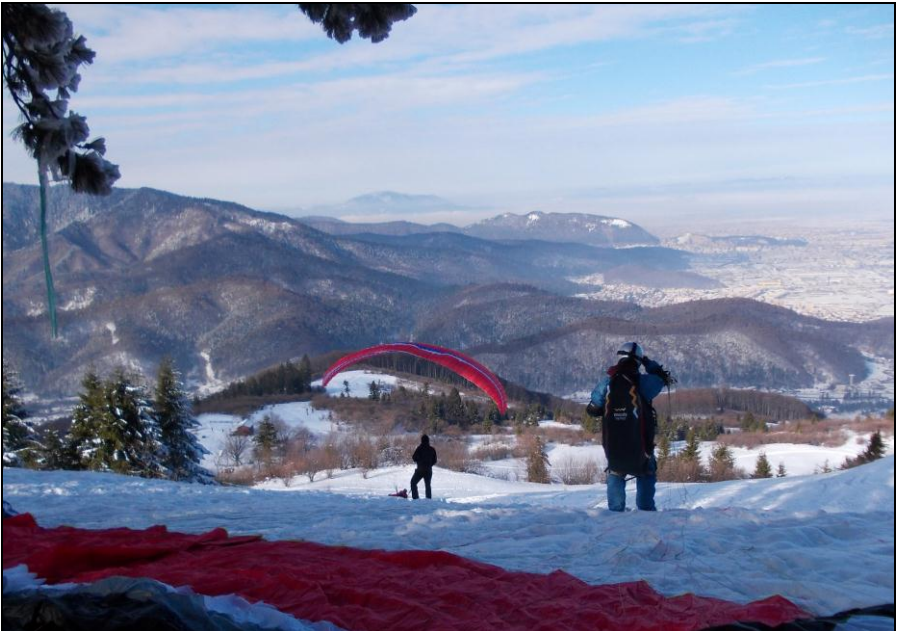
Bacsó Anna sűrű könnyek közt meséli
Zajzomból, hogy akart kedvesével lenni
S kővé váltan is sírva fakadt, mert
Egy forró csókért nem tudott elmenni.

A Cenk várában Hunyadi tervezi
Megállítani a gyilkos török özönt
S a Tanács Házának díszes nagy termében
Mátyás, az igazságos, Szilvesztert köszönt.

Kolozsvárt Szent György végzett a sárkánnyal.
Apáczai magyar egyetemet álmodik.
Krizsa mennyei utakon „vadrózsákat” gyűjt,
Míg Reményik népéért újból imádkozik.

Bárhol is járok, érzem: otthon vagyok.
Az őseim, tanítóim nyugszanak itten.
S ha Damjanich büszkén halt meg Aradon,
Vajh ki tudna rávenni, hogy távozzak innen?

Brassó, 2014. szeptember

Fotó: Blénesi Edith

Jenei István

Séta a Cenk alatt

Egy délutáni séta a Cenk alatt
barátaimmal örök emlék marad.
Fordítsd füled az erdő hangja felé:
arcodba suhint a fény, úgy zengené
ezer buja madárdal a vadon titkait,
míg bársonyos bódulat álomba ittasít.

Pavilon húse megóv tűző nap hevétől,
ifjú lelked előtör koros börtönéből.
Tedd félre gondjaid! Örülj annak,
mit emlékek távolából élni hagynak
melengető napsugarak téli fagyban,
míg szívedre békítő zárja kattan
a megnyugvást hozó jótékony derűnek.

Sipos Lajos

Örökre velünk marad...

Mindjárt 60 éve nyugovó vízszintes,
csak festményei örök függőlegesek...
Teste szeretett anyaföldével vegyült el,
míg alkotásai New Yorktól Tokióig feledhetetlenek.

Függőleges volt egész művészi lénye.
Székelynek és világpolgárnak született...
A század gyermekeként, mesterek nélkül
folyton felfelé: világszínvonalra törekedett...

Év és hétközepén küldte Isten őt,
hogy középen magányos óriás legyen,
akár Brassóban a hallgató Cenk,
mely kimagaslik büszkén, méltóságteljesen.

13-án született s két barbár világégést;
Kun Bélát, Hitlert és Sztálint adott a Világ...
Élte két rózsaszálát követelte a halál
és ki kellett bírnia a kommunista tragédiát.

A borzalmakat halmozó világban
bánatát, félelmét festményekké varázsolta,
reményeit rejtette el bennük,
velük fájdalmát, magányát orvosolta.

S ha Brassai Párizsban keresett menedéket,
szülővárosa nevét büszkén viselte...
Mattis-Teutsch bámulatos eredetiséggel
Brassót az egyetemes művészettörténetbe emelte.

Célja volt: az új, a teljes Embert,
a Lélek Virágait színekké ötvözni,
hogy ünnep legyen a szemlélő számára;
az Időnek formát kölcsönözni...

Tudta: a technika világa mulandó...
A volt szenzáció banálissá egyszerűsödött.
A művészet az életnek, a természetnek tükre.
A zene, a festmény, a szobor: a művészet örök.

Nem volt soha zajos ünneplések embere.
Ha nem is mutatta, de fájt mégis nagyon
ahogyan félretette, megvetette őt
az analfabétákkal büszkélkedő hatalom.

A borzalmakat halmozó világban
az anyai ház volt az utolsó menedék.
Ott rendezte be művészi tárlatát,
ott hallgathatta az igazi művészi nemzedék.

A függőlegesek apostola volt
és nyugodni tért vízszintesen.
Pihenni óhajtott egy évszázadot,
hogy aztán ünnepelten visszatérhessen.

De nemsokára az utánozhatatlan formateremtőt,
az avantgarde művészetek nagymesterét,
az UNESCO javaslatára ünnepelte a világ
és újra felfedezték, méltatták művészetét.

Lelke talán most is bennünket figyel,
míg ő maga a mennyben Kassákkal, Marc Chagallal,
Archipenkoval vitatkozik, vagy újabb kiállítást
szervezni Paul Kleevel és Hans Arppal tárgyal.

Vagy talán a Faipari Líceumban Kupcsay
Jánosnak magyarázza mennyei terveit,
hogy nem szentekkel, függőlegesekkel
szegélyezné a túlvilág ösvényeit...

...Mindjárt 60 éve nyugszik csendesen.
Az anyaföld fogadta be testét.
És mégis itt van velünk, bírál, buzdít
míg van e világon márvány, linóleum, festék.

*Brassó, 2015. március 16.
Mattis Teutsch János (Brassó, 1884. augusztus 13. –
Brassó, 1960. március 17.) emlékére*

Mattis Teutsch János: *Az én falum*

Jenei István

Őszi fák, levelek

Gyümölcsfák közt hallga diófa uralja
a tarka flórát; kimért méltósággal
hullatja levelét: mint barna falka
libben a talajon. Fáradt madárdal

hallszik a berekből; bice varjú károg
felelet gyanánt – sehol egy mozdulat.
Elnyugszik a határ, szürke köduszályok
Vetülnek alakká: Gyász Ura mulat.

Ősz idején elérvult, kopár szilvafák,
foltos levelű kékszederfa fogad
haldokló kertemben – nyár tüzét siratják.
Léptem zizzenő avarban hangokat

Kavargat fülembé. Csönd szól önmagából.
Ezernyi apró léghajó pálinkáz
Földre le hitvány ringló csúcsáról,
dércsípte bodza mint halott kitinváz

áll udvarom zugán; télre vár szikáron.
Lusta lapátot, gereblyét vonszolok.
Időm számos, szivar gyújtok, ha már van.
Elég a levélből! Elmém még jól forog,

de erőim végére értem jajpanasszal.
Avar egyre gyűlik – szemmel tartom
Is temérdek érdem, ha vágyam vigasztal,
Nyugalmam kitart s gyérül a sárga lom.

Zörgő, zord szelekkel kövér havat terít
Száradt lombokra a téli hatalom.
Tetszhalálba fúlt fák álma felderít,
s velük merengve kivárom tavaszom.

■

Blénesi Edith: *Szepi bácsi fája*

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Túraútvonalak a Bolnokon

A Bolnok földrajzi szempontból a Nagy-kőhavas része, ennek az északi oldalán lévő Négyfalusi-hegyek csoportjának része a Hegyes-heggyel, Fenyős-tetővel, Szenes-bércel, Csiróskával.

A Nagy-kőhavas, a hazai magyar turistamozgalmak bölcsője, a Keleti-Kárpátok déli részén, a Kárpát-kanyar nyugati szélén helyezkedik el. A Brassói-havasok része.

A Bolnokot északon a Barcasági-medence síkja, a nagy Barca-mező határolja, nyugaton a Tömös vize választja el a Keresztény-havastól, délre a Kőba völgye és a tulajdonképpeni Nagy-kőhavas helyezkedik el, keleten pedig a Garcsin völgye határolja el a Hétfalusi-hegyektől, első-sorban a Poján-kövétől.

A legrégebbi kőzetek a Máris útjának nevezett Bolnokra vivő út bal oldalán találhatóak. Töredezett lias-homokkő rétegekben kvarcos és agyagos homokkő található itt. Szén után is kutattak, de a széntelep mélyen helyezkedik el, nem gazdaságos a kitermelése.

A Bolnok vízben szegény, három forrása van csupán, az egyik a lábánál található Sándor vize, a másik a régi menedékház fölött, a harmadik pedig a Malomdombokhoz vezető út mentén. A Bolnokon kisebb víznyelőket (dolinákat) találhatunk, s gyakoriak a bűvópatakok is. Egyedüli patakja a Pozsár-patak, amely a Kőba-patakba ömlik a Malomdomboknál.

Túrautvonalak a Bolnokon

A Bolnok növény- és állatvilága nem sokban különbözik a Nagykőhavasétól, azonban növényzet terén mindenképp ki kell emelnünk az itt élő turbánliliomot (*Lilium martagon* L.), amely szépségével messze kitűnik a többi virág közül. Idén nagy visszhangot keltet a sajtóban egy medve is, amelyik rendszeresen lejárt a Bolnokról Négyfaluba, hogy a kukákban való kotorászással egészítse ki napi táplálékát.

A kék sáv

Ez a tulajdonképpeni Jégbarlangi út, amely Bácsfaluból indul, Máris útjaként kigyózik fel a Bolnokra, érintve a székecskék középső megállóját, a régi menedékházat, a Sáva menedékházat, majd a székecskék fel-

só megállója és a Bolnok csúcsa alatt megy tovább a Kis-kőhavas gerincén a Jégbarlanghoz és az Csűrőkő-réten található EKE menedékházig.

A teljes út hossza így közel 11 km, s mintegy 5 óra alatt járható végig +1150 m, -170 m szintkülönbségen.

Minket az első szakasza érdekel, a Bolnokra vivő *Máris útja*.

Árvey József szerint: „Márisútja *Márisuttya* ~ r. *Drumu Bolnokului* (út). — A faluból a Bolnokra [9] vezető szekérút neve. 1865-ben Máris-ösvénye néven még mint gyalogösvényt említették. Előtagja ragadványnévből alakulhatott.”

A kék sávval jelzett út adatai a Poján-kői letérőig, a Bolnok csúcsa alá (megjegyzés: a régi bolnoki menedékháztól együtt megy a kék sáv a piros háromszöggel):

Az út hossza: 4,75 km

Menetidő: 2 óra

Szintkülönbség: +515 m, -9 m

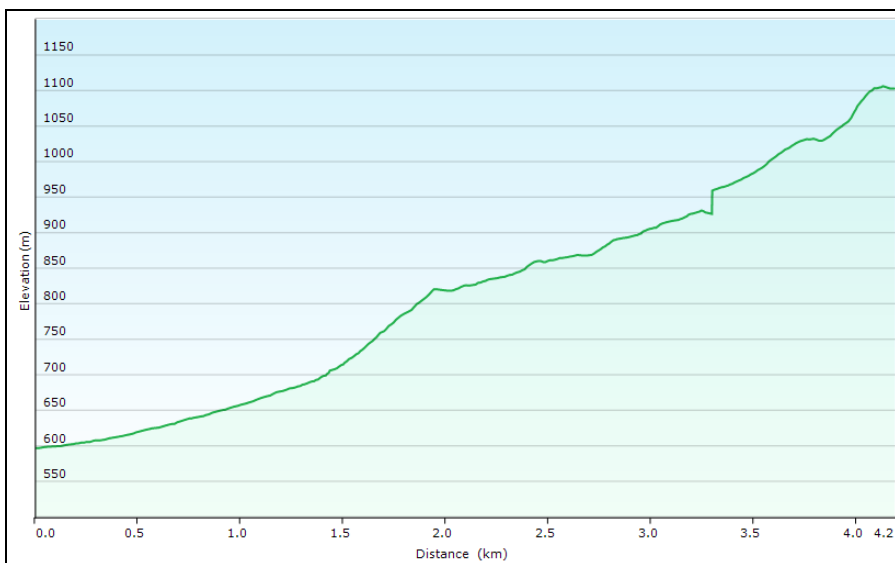
Kezdőpont: 45,61268° É; 25,67107° K; 655 m

Végpont: 45,58841° É; 25,66335° K; 1103 m

Jelzés: kék sáv, majd kék sáv és piros háromszög

A kék sáv térképe

A kék sáv profilgörbéje

I. szakasz

Az út első szakasza Bácsfaluból indul és a régi bolnoki menedékházig tart. Ez a tulajdonképpeni Máris útja.

Az út hossza: 3,5 km

Menetidő: 1 ½ óra

Szintkülönbség: +350 m, -9 m

Kezdőpont: 45,61268° É; 25,67107° K; 655 m

Végpont: 45,59258° É; 25,65523° K; 1000 m

Jelzés: kék sáv

Bácsfaluban a Főút (B-dul Braşovului) és a Kanális utca (str. Canallului) sarkán, egy villanyoszlopra van felszerelve az első jel, innen kezdődik a kék sávval jelzett út. A jel szerint a Sava menedékházig 1 ½ óra, a Jégbarlangig 3 ½ óra, valamint a nagy-kőhavasi EKE menedékházig 4 ½ óra az út. A Kanális utca egy ideig Istók János (Bácsfalu, 1873. június 15. – Budapest, 1972. február 22.) világhírű bácsfalusi szobrászművész nevét viselte.

A jelzések a villanyoszlopokra vannak festve. Az utca egy darabig egyirányú, majd egy jobbra kanyar után kétirányú lesz. A Bács völgyé-

ben lefolyó Falupataka mentén gyalogolunk felfele az eléggé meredek betonúton.

Jobb kéz felől egy kereszt mellett haladunk el, amelynél – dr. Papp Béla szerint – húsvét harmadnapján, különböző rendetlen ruházatban, álarccal a fejükön, bottal a kezükben gyülekezett a falu férfi lakossága, majd nagy üvöltés és kiáltás, vidám bohóckodások mellett eljárták a kukák⁸ táncát.

Tovább megyünk felfele a Kanális utcán, majd lassacskán magunk mögött hagyjuk a falu házait. Bal kéz felől, a patak túlsó partján a Veres-hegy. Előttünk jól kivehető a Gothárd köve. Az út mellett bal oldalt egy kis parkoló van kiképezve, jobb oldalt egy víztározó épület. A parkoló végénél, a patak partján egy forrás található (45,60114° É; 25,66977° K; 693 m). Előttünk egy sorompóval lezárt fakitermelő út, mi jobbra térünk a bekerített parcellák mellett – sajnos a jelzés itt nincs felfestve –, és szerpentinben felfele haladunk a Bolnokra. Itt kezdődik tulajdonképpen a Máris útja, amelyen régen a falusiak szénát szállítottak, és itt voltak, az út bal oldalán, valamikor a szénbányák is.

Ha visszatekintünk erről a magaslatról, szépen látszik a nagy Barcamező, Négyfalu kerülőútja, a falvak, a Lempes.

A jelzett út élesen visszakanyarodik északi irányba, és egy meredek, sziklás úton felvezet a Bolnok-rét északkeleti sarkába. Erdeifenyők alatt vezet el az utunk, nyáron bodzabokrok illatoznak.

A jelzések, amelyek egy-egy fenyőre vagy az út menti sziklákra vannak festve, nagyon halványan látszanak. Felérve a tetőre, balra egy jelzés nélküli út indul, amely felvezet a várfalakhoz (45,60012° É; 25,66696° K; 820 m).

Előre megyünk, enyhén lefele, majd kiérünk az erdőből. A rét szélén fiatal facsometék. Jobbra szép rálátás nyílik a városra. Mogyoróbokrok között haladva, egy kis emelkedő után a székecskék középső megálló-jához érünk (45,59698° É; 25,66221° K; 885 m). A jelzés itt nem látható, az utat kell követni. Mogyoróbokrok között haladunk tovább, lankásan, balra kivehető a nagy síugrósánc nyomai, maradványai.

Szinte kilencven fokal kanyarba fordul jobbra, majd balra a köves út, S betűt leírva. A régi menedékház felé közeledve a kék sáv jelzés egy csőre van felfestve. Több 5–6 m átmérőjű víznyelő gödröt is találunk.

⁸ *kuka*: maszkos, néma szereplő a boricatánban *fn* [Ünn.]

Hamarosan kiérünk a gerincre, a régi menedékház romjaihoz (45,59258° É; 25,65523° K; 1000 m), amelyre fel van festve a kék sáv és a piros háromszög is, valamint egy kék nyíl mutatja, hogy balra kell továbbhaladni.

Blénesi Edith: *A Máris útján*

II. szakasz

Az út második szakasza a régi bolnoki menedékháztól indul, és elhaladva a Sava menedékház mellett, felér a Poján-kői letérőhöz.

Az út hossza: 1,25 km

Menetidő: ½ óra

Szintkülönbség: +170 m

Kezdőpont: 45,59258° É; 25,65523° K; 1000 m

Végpont: 45,58841° É; 25,66335° K; 1103 m

Jelzés: kék sáv és piros háromszög

Blénesi Edith: *A székecskék alatt*

A volt menedékház elől szép kilátás tárul a Keresztény-havasra és a Nagy-kőhavasra, de a távolban feltűnik a Bucsecs is.

Az út északkeleti irányban indul tovább. Az ösvény végig kaszálókon vezet felfelé. Jelzés nincs. Egy lapos részen víznyelő gödröket figyelhetünk meg az ösvény közelében. Itt jobbra letér egy jelzés nélküli ösvény, amely ¼ óra alatt a Pózsár-patak (Nagy-Pózsár) sziklából előtörő, bővizű karsztforrásához vezet.

A meredek ösvényt mogyoróbokrok szegélyezik.

Egy fából ácsolt kapun keresztül lépünk be a Sava menedékház udvarára (45,5905° É; 25,6592° K; 1060 m), s ugyanígy hagyjuk azt el a szemközti oldalon.

Meredek emelkedőn mászunk felfele, majd elhagyjuk a kaszálókat, és egy erdősávba érünk be. A jelzések itt csövekre vannak felfestve.

Hamarosan a Bolnok-csúcs alá érünk. Nem messze tőlünk, balra, a Bolnok csúcsa alatt van a felvonó felső állomása, valamint a siklóernyő-

sök és a biciklisek indulópontjai. Ösvényünk megkerüli a csúcst, a szintgörbén haladunk tovább. 5 perces kényelmes sétaút után egy kis nyeregbe érkezünk, ahol jelzőtábla áll: a piros háromszöggel jelzett ösvény letér a Poján-kő felé, s a Mozsár-patak mentén kijut a Garcsinba, a kék sávval jelzett ösvény pedig tovább megy a Nagy-kőhavasra.

A piros háromszög

Ezt az útvonalat lefele menve mutatjuk be. Az út két szakaszra bomlik, az első megegyezik a kék sávval jelzett út II. szakaszával, hisz ide mind a két jelzés fel van festve. Az út második szakasza a régi menedékház romjaitól kezdődik és a volt derestyei kempingig tart, vagyis a DN1 jelzésű országútig, amely a Tömösi-szoroson keresztül köti össze Brassót Bukaresttel.

II. szakasz

Régi menedékház – DN1 főút.

Az út hossza: 2,5 km

Menetidő: 1 óra

Szintkülönbség: –388 m

Kezdőpont: 45,59258° É; 25,65523° K; 1000 m

Végpont: 45,60719° É; 25,65577° K; 612 m

Jelzés: piros háromszög

A régi menedékháztól indulunk, pár lépés után bal oldalt elérjük a kék háromszög letérőjét (45,59278° É; 25,65445° K; 927 m), amely a Kőbába és a Malomdombokra vezet. Jobbra pedig tovább folytatódik az egykori sípálya. Körös-körül mogyoróbokrok, a távolban néhány fenyőfa, a másik oldalon pedig lombhullató fák. A sípálya mellett, az erdő szélén haladunk, jelzés egyelőre nincs. Jobb kéz felől egy pléhből épített hegyimentő kunyhó van, előtte tűzhely. A kunyhó mellett lépünk be balra az erdőbe, az ösvény a fák között vezet, jelzés továbbra sincs, ám pár lépés után, két 90 fokos kanyart követően megjelenik az első jel egy nagy bükkfára festve. Az eléggé széles ösvény meredeken megy lefele a sűrű erdőben. A jelzések jól követhetők.

Egy jobbra mutat nyilat követve folytatjuk az utat, balra jelzés nélküli út indul. Helyenként a fák között kiláthatunk Bácsfalura, a Batkára.

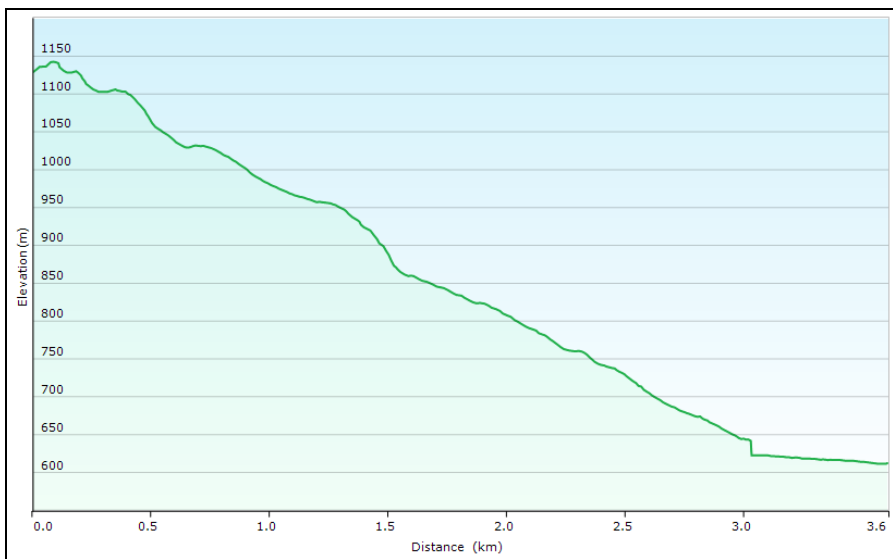
Az ösvényen helyenként nagy kövek vannak. Egy adott ponton jelzés nélküli ösvény ágazik el, és megy fel jobbra az erdőbe. A piros háromszög balra folytatódik, a szintvonalon halad lefele.

Az ösvény hirtelen meredekebb lesz, majd balra kanyarodik. Utána egyenesen halad tovább, követi a szintvonalat. Később jobbról széles jelzés nélküli meredek út jön le (az egykori sípálya), az ösvényünk kiszélesedik és kövesen, meredeken ereszkedik lefele. Sok a vízmosság, jelzések nincsenek, az út két oldalán fiatal bükkfák. Egy meredek után az út balra kanyarodik. Az úton terepjárók is járnak. Látszik a felvonó alsó állomása, majd az út keskenyedni kezd. Jobbra különböző jelzés nélküli utak indulnak, kilépünk az erdőből. Bal oldalt házak jelennek meg, villanyoszlopok vannak, ezekre van felfestve a piros háromszög jelzés. Előttünk a székecskék alsó megállója, ide érkezik meg a Bolnok csúcsa mellől induló bicikliút is.

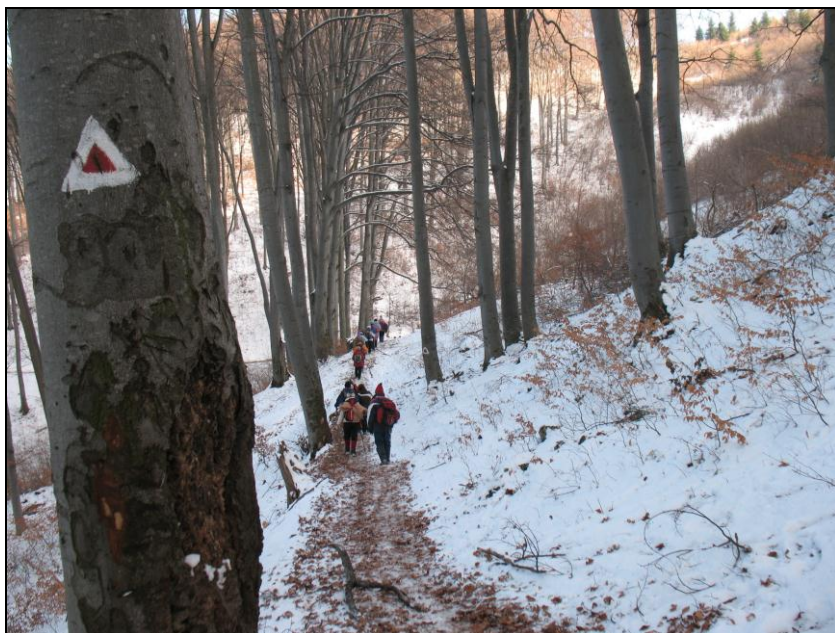
A köves útról kiérünk az aszfaltra. Itt enyhén balra kanyarodva beérünk a Bolnok alatti villanegyedbe, elmegyünk a Sándor vízéhez vezető Kiss Sándor ezredes nevét viselő utca mellett, majd tovább haladva egyenesen az aszfaltos úton, mintegy 5 perc múlva jutunk ki az egykori derestyei kemping mellett a DN1 jelzésű főútra.

A piros háromszög térképe

A piros háromszög profilgörbéje

Blénesi Edith: *A Poján-kövi úton*

A kék háromszög

A még nem is olyan régen terepjáróval, szekérrel járható gyönyörű erdei út a régi menedékházat kötötte össze a Malomdombokkal, így biztosítva ellátását. Sajnos az erdőkitermelés miatt iszonyú sárréteg alakult ki az út alsó részén, így ezen már gyalogosan is alig lehet végigmenni.

Régi menedékház – DN1 főút (Malomdombok).

Az út hossza: 3 km

Menetidő: 1 óra

Szintkülönbség: -360 m

Kezdőpont: 45,59258° É; 25,65523° K; 1000 m

Végpont: 45,59535° É; 25,63700° K; 640 m

Jelzés: kék háromszög

Az ösvény a régi menedékháztól indul lefele, balra, be egy szép erdőbe. Az elején mogyoróbokrok övezte széles út lombhullató erdőbe ér be, itt jelennek meg az első jelzések is.

Az első jel után az út élesen jobbra kanyarodik, szerpentinekben megy lefele. Az út bal oldalán a fákra van felfestve a jelzés. A széles út kövezett, helyenként bodzabokrok, fenyőfák. Balra-jobbra ír le éles kanyarokat, amint a szép lombhullató erdőben meredeken kígyózik.

Egy kanyar után a jelzések átkerülnek az út jobb oldalára. Jelzés nélküli keskeny ösvény keresztezi az utat. Egy nagy jobbra kanyar után, az út járhatatlanná válik. Balról, fentről fákat húztak be, mindeütt nagy traktornyomok, sár, az út fel van szántva. A sártenger mellett egy vékony sávon mehetünk tovább.

Egy fa tövében, az út jobb oldalán forrás található (45,58920° É; 25,65228° K; 779 m), alatta völgy indul az úttal párhuzamosan. Ez a Kis-Pozsár völgye. A forrástól jobbra egy jelzés nélküli erdei út van.

Pár lépés után az út leér a patak szintjére, s a patak egy hatalmas betoncsőben van átvezetve az út bal oldalára, ott folyik tovább egy ismét mélyülő völgyben. A betoncső mellett a patak az útra is kifolyik, emiatt sáros, csúszós lesz az út, csak vigyázva lehet tovább menni.

A jelzések jól követhetők.

Hamarosan kiérünk az erdőből, baloldalt házak látszanak. Az út sorompóval van lezárva. Az út a patak szintjére ér, és itt folynak össze a Kőba és a Pózsár patakok. Bal oldalt egy erdei út indul a Kőba völgyébe, a '48-as kőhöz. A patak egy híd alatt folyik tovább, a híd mellett útjelző tábla, a bolnoki menedékház felé felirattal, az időt pedig 1 óra 15 percen belül jelöli meg.

Hétvégi házak sora között a széles autótút. Az utca neve str. Canionului. A volt malomdomboki strand medencéje mellett megyünk el. Jobbra utcácskák indulnak, amelyek elvezetnek a Sándor vize érintésével a székecskék alsó megállójához.

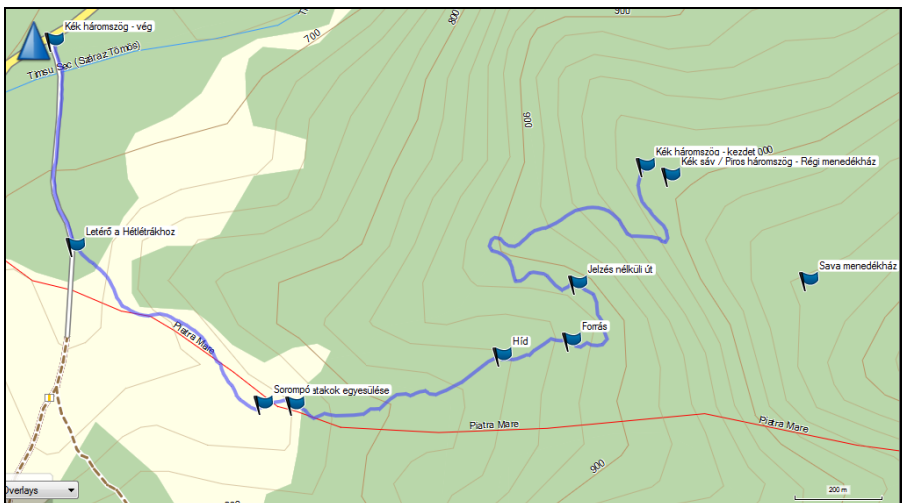
Tovább folytatva utunkat megérkezünk bal oldalt a Hétlétrák, Cigány út, Családi út letérőjéhez (45,59115° É; 25,63764° K; 657 m).

Előre megyünk tovább. Négy jel van felfestve a villanyoszlopokra: a piros pont a Cigány út jele, a piros sáv a Családi úté, a sárga sáv a Hétlétráké, valamint a mi kék háromszögünk.

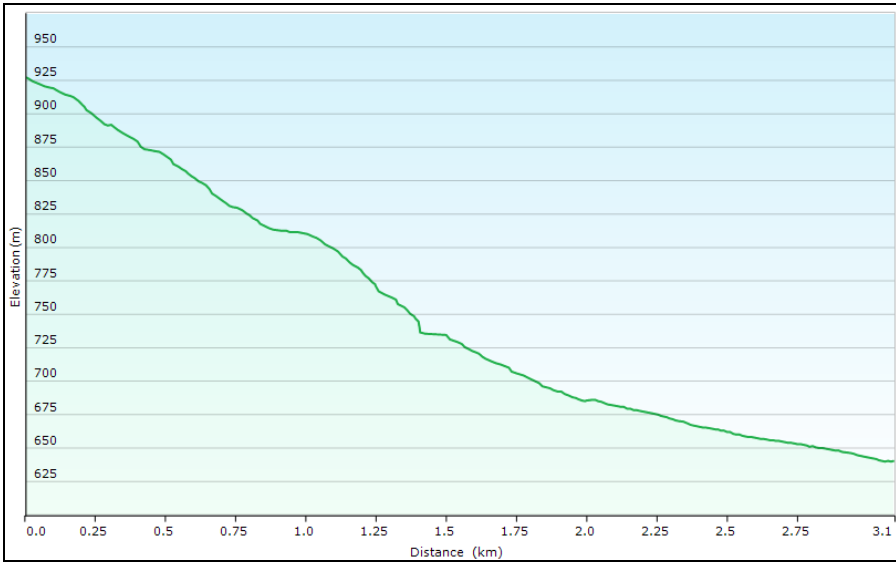
Elhaladunk az ortodox templom mellett, majd megérkezünk a romos állapotba lévő malomdomboki menedékházhoz.

A Tömös hídjánál érünk ki a DN1 országútra.

A híd mellett van az áthúzott 17-es busz megállója.

A kék háromszög térképe

A kék háromszög profilgörbéje

A régi Enciánok válogatott írásai
Megjelent az Encián 1931–1946 évkönyvében

A bolnoki turistaház az Encián kezelésében

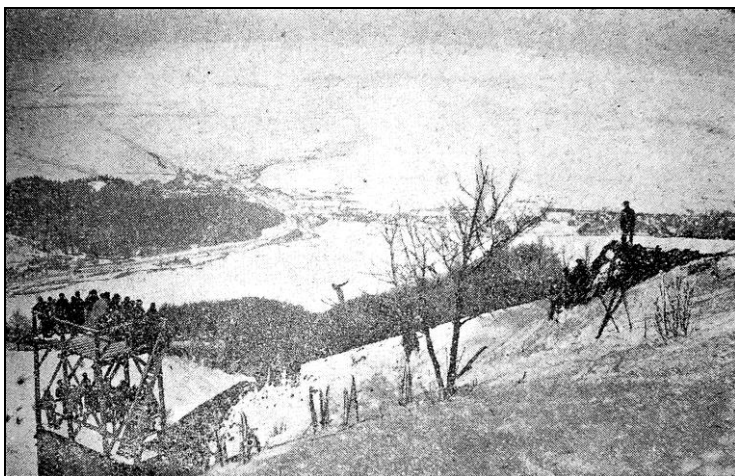
A parancsuralom összeomlása után, a működésében akadályozott Encián ismét a nyilvánosság elé léphetett. Első megnyilatkozásában bejelentette, hogy mint egyetlen brassói magyar munkás természetjáró egyesület, igényt tart a nagykőhavasi és bolnoki turistaházakra, mert magát a feloszlott Brassói Turista Egyesület jogutódjának tekinti.

A brassói turisták óhaja is az volt, hogy a BTE vagyont, a nagykőhavasi és bolnoki turistaházakat, az Encián vegye birtokába. Ez a kívánság az Encián 1945. január 14-iki évi közgyűlésén, amelyen számos volt BTE tag is, mint az Encián tagja jelen volt, egy határozati javaslat elfogadásában nyilvánult meg.

A közgyűlés határozata értelmében az egyesület vezetői ezt a határozati javaslatot emlékirat alakjában eljuttatták az illetékes szakminisztériumokhoz és a helyi hatóságok különböző szerveihez. Sajnos a beadványokra mindezideig egyetlen helyről sem érkezett válasz.

Időközben, az augusztus 23-ika után létrejött béke a bolnoki turistaház is szabadabbá tette. Tudvalevő, hogy a háború utolsó éveiben a bolnoki turistaház a hadsereg számára volt lefoglalva. A ház szabadabbá tétele után az egyesület vezetői tudomást szereztek arról, hogy a kiürített épületben található ingó értékeket illetéktelenek széthordják, amelyből pótolhatatlan károk származnak. Ezért 1945. május 15-én az Encián a védház sürgős átengedését kérte a helyi turista hivataltól. A

kérés kedvező elintézését nyert, és így az Encián azonnal birtokba vette az elhagyott épületet. A legsürgősebb javítási és takarítási munkákat az egyesület tagjai több munkakirándulás keretében végezték el. Az éven keresztül elhanyagolt épületen azonban elengedhetetlenül szükségessé vált egy nagyobb javítás eszközlése. E munkák elvégzését, és az épületnek egy közös hálózobával való kibővítését, saját költségére elvállalta az Encián. A szükséges beruházások elvégzése ellenében azonban a turista hivatallal ötéves bérleti szerződést kötött az egyesület.

Síugrás a bolnoki sáncon egy országos verseny alkalmából

A mindnagyobb látogatottságnak örvendő turistaház történetében augusztus 1-én váratlan fordulat állott be. A védház közkedvelt gazdája és gondnoka Papp Béla tragikus hírtelenséggel elhunyt. Ettől az időtől egészen 1945 november közepéig a Bolnok zárva volt.

A bolnoki turistaház új gazdái: Schwetter Károly és Kovács Imre november 15-én vették át a ház vezetését. Az előrehaladott idő ellenére az egyesület mégis elhatározta, hogy karácsony előtt, korábbi tervehez híven megépítteti a tervezett 25–30 személyt befogadó közös hálótermet. Ha nagy áldozatok árán is, a hálóterem elkészült, ezzel a Bolnok egy régi és sokat nélkülözött hiányosságát sikerült pótolni. Így a rendkívüli jó sítérep nagyobb tömegek részére a hosszabb ideig való fenntartózkodását olcsó pénzért lehetővé teszi.

Az utóbbi öt év alatt teljesen elhanyagolt, és ez által összeomlott bolnoki nagy síugrósánc, hatalmas összegeket felemészítő újjáépítésére az Encián nem gondol, mert a sánc fekvése a Bolnoknak ezen a részén uralkodó hóviszonyok miatt nem megfelelő. Az újjáépítési munkálatokról csak abban az esetben lehet szó, ha erre az Encián a felettes sporthatóságoktól utasítást kap, természetesen a hozzá szükséges anyagi alap rendelkezésre bocsájtásával.

Székely Géza

Megjelent az Erdély 1934 / 4-5 számában

Az ország legnagyobb síugrósáncát építi fel a Brassói Turista Egyesület a Bolnokon

A Brassói Turista Egyesület, mely több év óta működő síszakosztályával rendkívül nagy szolgálatokat tett a brassói s általában a romániai sí-sport fejlesztése érdekében, az idén sem maradt tétlen szemlélője a világ sí-sportja fejlődésének.

Tudatában van annak, hogy a romániai síélet központjában, Brassóban hivatás vár rá, s ezt be is akarja tölteni

Mint ismeretes, öt évvel ezelőtt a tagok önzetlen munkájával 1650 méter magasságban a nagykőhavasi menedékház közelében 30- 35 méteres ugrások eléréséhez alkalmas sáncot épített. A brassói sí-sport fejlődése azonban nagyobb sáncot követelt s így határozta el az egyesület, hogy új sáncot épít a könnyen megközelíthető 1180 méter magas Bolnok nevű hegyen.

A munka már megkezdődött. A tagok a havasalji kaszálót megtisztították a kövektől, fáktól, bokroktól s nem sokkal azután munkáskezek

kezdettek hozzá a földmunkához. Egyidejűleg megkezdődött a sánchoz való fák kidöntése is.

A csaknem százezer lejes munka eredménye Románia legnagyobb síugrósánca lesz. A pojánai, amelyen eddig mindig az országos bajnokságot tartották, 45 méter körüli ugrásokra alkalmas, ezzel szemben a bolnoki úgy van tervezve, hogy 55–60 métert lehessen ugrani rajta. Így sísportunk hatalmas lépéssel fog a külföldi teljesítményekhez közeledni.

A BTE január vagy február hó folyamán nemzetközi verseny keretében fogja a sáncot felavatni.

A bolnoki melegedőház kibővítése

A sáncépítéssel kapcsolatosan a BTE a Bolnokon épült kis melegedőházat is kibővíti. Ugyanis a téli óriási forgalom nagyobb helyiséget és hálólhelyeket követel meg, aminek eddig a kis melegedőház nem felelt meg.

Az egyesület úgy döntött, hogy 30–40 személy részére alkalmas, közös hálótermet épít a kis ház mellé, egyben kibővíti a konyhát és a gazdai lakást is. A munka már itt is megkezdődött, és a tél beállta előtt be is fejeződik.

Így a Brassó körül levő síterek legideálisabbja, a „bolnoki magas rétek” a tavalyinál felkészültebben várja a sízők ezreit.

Baczoni Géza

Megjelent az Erdély 1939 / 5–6 számában

Advent vasárnap a Bolnokon

Ami nekünk, kolozsvári természetjáróknak a Bükk erdő és menedékháza, az a brassói magyar természetjáróknak: a Bolnok.

Nincsen égbetörő, felhőkarcoló magassága, hisz mindössze csak 1187 méter a tengerszint felett, nincsen idő és vihartorta sziklaorma,

nincsenek meredek szakadécai és mégis, mégis egyik legkedveltebb kirándulóhelye a brassóiaknak.

Tizenöt perc alatt Derestyé-Bácsfaluiig röptenek a sűrűn közlekedő társasgépkocsik, ahonnan egy órás séta után már a BTE kedves kis melegedőjénél lehetünk, amelyet joggal illethet meg a mendékház jelző is. Útközben a Bácsfalu határán húzódó Tatárhányásról – mely, mint neve is elárulja, a tatárjárás idejéből maradt védő töltés – páratlan kép fogadja a természet barátait. A Barcasági síkság, Hétfalu tarka házai, a Keresztény és Nagy-kőhavasok közé ékelt Tömös völgy teszi ezt változatossá. Minderre ékes koronát borít a tömösi völgyet lezáró hegyóriás: a Bucsecs.

Vasárnap van. A Cenk alatti ódon városban már délre kondultak a harangok. A bolnoki ház barátságos, tágas nagytermében hosszú ideje állok a legszebb kilátást nyújtó sarokablaknál és csendes, szemlélődéssel vésem emlékezetembe az elém táruló gyönyörű világ minden apró részletét.

Huszonnégy órája rázzák az angyalok mennyei párnájukat. Vastagon takar mindent a tiszta, nyommentes porhó. Lent a síkon hosszú vonalban, feszes vigyázállásban sorakoznak a beton utat szegélyező jegenyefáik. (Itt különösen gondoskodnak, hogy ne nőjenek az égig, mert a magas feszültségű huzal miatt csúcsaikat rendszeresen nyírják.) Egy másik sötét sugár a fővasút sínpárja. Ettől jobbra a Garcsin-völgyből megszökött kis patak szánt fekete barázdát az őszi vetést melegítő fehér takaróba. Aztán egybeolvad a lapály a Bolnok tisztásait körülölelő fenyőkkel, melyeknek ágai mélyre hajolnak súlyos hó-terhük alatt.

Különleges, csodabogár-építmény tornyosodik a ház előtt. Partfürdőben látható csúszkálókra emlékeztet felső része. Magas gerendalábakon pár lépésnyi sima négyszögből egy hosszabb deszkalejtő ereszkedik, amely asztalszerű lapban szakad meg. Kissé távolabb domború dobogó emelkedik, melyen túl sima szabad tér terül el. E különös alkotmány az ország legnagyobb síugrósánca, amely a BTE 250 000 lejt meghaladó áldozatkészségének eredménye. Szorgos kezek az utolsó simításokat végzik, hogy az idén is az ugrók rendelkezésére álljon. Mellette két kisebb sánc, a jövő sí-nemzedék számára.

Köröskörül pompásnál-pompásabb, siklásra alkalmas lejtők domborulnak. Lehet dúsan válogatni.

Kitűnő érzékkel választották ki a menedékház helyét. 1020 méteren úgy épült, hogy a mindenfelé elterülő hegy-völgy sokadalomból egy se vesszen szem elől. Két jól jelzett út indul a háztól: a piros X-es (ez lent Bácsfalunál kezdődik) szépségekben gazdag út innen négy óra alatt a Nagy-kőhavasra visz, míg a kék X-et követve 30 perc alatt a Pozsár völgyön át a Malomdombokhoz érünk.

Tekintetem most Délnek fordul, hol a három testvér-havas igyekszik kiszabadulni a sötét hófellegekből. A Nagy-kőhavas sziklaszálai ütköznek ki először a kavargó ködből, azután a Keresztény-havas kecses csúcsáról integet a szakállas magasságjelző, csak az öreg Bucsecs várat magára. Át-átszúrják ugyan szürke fátyolát hegyes Morár tornyai, de teljes pompájában csak alkonyatra mutatkozik. De most, így, amikor a nap tüzet rakott az alkonyati felhők között, olyan díszes s úgy válik ki környezetéből mint egy színes, drága köntösbe öltözött fehérhajú nagyasszony, az elsőbálos leánykák közül. A Tömös völgyben négy mozdony is szuszogva viszi Predeál felé az esti gyorsot. Valamelyik Csángófaluból vecsernyés harang szavát hozza a szél. Megelevenednek Brassó lámpáinak imbolygó fényei, piros és kék neon- csöves cégtáblái. A menedékház lassan ürülni kezd, csak a nagykemence mellett szól a nóta, de az is úgy, hogy alig hallatszik. Benne van a szív minden keserősége, amit az élet olt belé ott lent a városban, de benne van a lélek minden öröme is, amit a természet szépsége nyújt itt fent, a hegyek világában. És a fehér mezők, fehér erdők láttán eszünkbe jut a közeli karácsony, a legszebb ünnep: a béke ünnepe, amit talán sohasem vártunk olyan szívszorongva, olyan vágyódással, mint éppen most. Ha vannak is helyek, országok, ahol a karácsony áhítatos csendjébe ágyuk bömbölnek bele, itt fenn a Bolnokon angyalkezekről zúzmarával díszített fehér fenyők között, a kicsiny házban, mégis megtalálják békességüket a jóakarató emberek.

Az ENCIÁN vicces oldala

Történetek „brassói” turistákkal

Turista típusok

A hegyeinket járó turistákat egyik túratársunk szokásaik és felszerelésük szerint több csoportra osztotta, melyek közül néhányat alább ismertünk. (A könnyebb megértés végett latin elnevezéseket használt!)

Szerinte két főtípust különböztetünk meg:

I. *Turistus brasoviensis* és II. *Turistus regatiensis*.

Mindkét csoport három alcsoportra osztható: I. alcsoportjai: 1. *t. tökmagiensis*, 2. *t. fleckeniensis* és 3. *t. sinadragiensis*. II. alcsoportjai: 1. *t. diluvialis*, 2. *t. menháziensis* és 3. *t. perronicus*.

Ismertető leírásuk:

A „*turistus tökmagiensis*” hangzatos, nevét a tökmagolajtól nyerte, főtápláléka ugyanis tökmagolajba áztatott aszalt szilva, melyet csalánnal körítve kebelez be. Ha hegyre kapaszkodik, fejről kövér izzadságcseppek futnak alá, mégis azt hirdeti, hogy csak a húsevő izzad, a meleg vizet utálja, s csak hóban fürdik, a hegyekben ordít, ami (szerinte) a tüdőt erősíti. Ezt a turista-típust már messziről elárulja fokhagymaszaga, mely különösen erős és sokszor ájuláshoz is vezet, ha közelében húsevő tartózkodik. Mivel a halált már rég legyőzte, elmúlása elevenen, mumifikálódás útján áll be.

A „*turistus fleckensiensis*” előbbinek ellensége, az új vágóhíd építésének anyagi támogatója. Útját a hegyekben csontok és levágott szalámvégek, -bőrök jelzik. 46-os számú bakancsot és 41-es lábat visel, ahol pihenőt tart, szalonnapihívás jellege alatt felgyújtja az erdőt. Tipikus ismertető jele a hátizsákjára felakasztott hússütő rostély. Kedvenc beszédtárgya az evés, kedvenc nótája: „*Kolozsvári káposzta, karmanádlirajta*”. Lompos kutyája (sétatéri keresztezés) mindig utána kullog. A *turistus fleckeniensis* 1500 méter magasságig mindenütt feltalálható.

A „*turistus sínadragei*” hím- és nőnemű. Távolról mind hím- és nőneműek. Felső ismertető jele: Viharkabát, vihar-szvetter, viharsál, viharblúz, fölötte egyeseknél viharedzett, szóke bubifej. Arcát festékek és paszták teszik változatossá, szemöldöke elveszett. Alsó ismertető jelei: Sínadrág (oldalgombolós) és bokakitekerő. Végtagjait részben körömlakk, részben pedig bakancs védi. Előfordulási helyei: korzón, moziban, cukrászdában és elvétve a hegyeken is.

A II. főcsoport első alfája a „*turistus diluvialis*” (őskori turista). A meztelen kultusz híve. Szőrös lábszárain nem visel harisnyát, testét csupán fürdő nadrág és egy sárgászöld biciklidressz fedi. Arcszíne sötét, de nem a naptól. Ismertetőjelei: Mindig rohan, szája habzik, pihenőhelyeit szemétdombok jelzik. Nem mosakodik, viszont a forrásokba belemossa bakancsát. Hátizsákjának zsebeiből 2 üveg nyaka kandikál elő, oldalán fényképezőgép bőrtokja, revolvertáska és egy tőr. Megtalálható a Valea alba-ban, ha már nincs ott, a hidegházban.

A „*turistus menháziensis*” ruházata sárga félcipő, kék pantallónadrág, csikós ing, keménygallér, egy zöld pulóver, egy kék pulóver, egy sárga pulóver stb. Felszerelése: kötél, látcső, villanylámpa, fényképezőgép, zsebkés, dugóhúzó, aktatáska és egy hajkefe. A menházban, mindent, ami alkoholt tartalmaz, felszürcsöl. Nevét a menház falai őrzik, emlékét a vendéglős.

A „*turistus perronicus*” kizárólag a vasúti állomások peronjain található, főképen Sinaia-ban és Bușteni-ben. A cigánytól vásárolt gyopárt feltűzi, szeges botját marokra fogja, és az állomáson várakozó turisták közé furakodva, élményei elmondásában leghangosabb. (Közelebbi adatokat róla lásd Brehm leírásaiban.)

Encián, 1935 május, I. évfolyam, 2. szám.

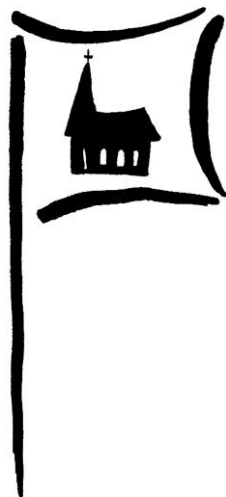
•

A vízesésnél jólesik a bor.
A korsó a vízhez jár, a turista a korsóhoz.
2000 méteren felül a legházsártosabb anyós is meghunyászkodik.
Némely turista akkor is elázik, ha nem esik az eső.
A turistaság jobb szakács, mint az éhség.
Az üres és a zsúfolt gyomor nem jó turista.
Sok bor szomjat csinál, kevés víz szomjat olt.
A nehéz cipő megkönnyíti a hegymászást.
A meredek csúcsra nem lehet rohanva feljutni.
Csak az a turista tud igazán élvezni, aki nélkülözni tud.
Legszolidabb vendéglő a hátizsák.

Encián, 1935 november, I. évfolyam, 8. szám.

Blénesi Edith: *Akadályok*

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A Sándor vize

A bolnoki felvonótól egykoron gyönyörű erdei úton mehettünk a Tömös partján a Malomdombokig. Gyerekkoromban a vízparton szép ligetek várták a fürödni vágyókat, s a lapályos, füves vízparton öröm volt napozni vagy tollaslabdázni, focizni.

Ma házak, villák, panziók egész sora tarkítja a vízpartot, az erdei utat is félig-meddig leaszfaltozták, s a Malomdombok ezáltal összenöttek Négyfaluval.

Ha ezen az úton indulunk el a Malomdombok irányába, pár lépés után, balkéz felől, a Bolnok lábánál egy bővizű, üdítő forrást találunk. Ez a *Sándor vize*.

Árvay szerint: „*Sándorvize Sándorvize* ~ r. *Apa rece* [3] (p.). 1865: *Sándorvize*: hegy alján patak, melyet a monda szerint Sándor hétfalusi magyar, ki is e nagy forrást a bolnokon fekvő kaszálójából: fűvét a marhataposás ellen megóvándó, csontba zárt (?) ...cső (?) által eltávolította, de később e tettét megbánván egy kőszikláról leugrott. — A Tatárhányástól [2] délre a Tömösbe [1] ömlő kis patak neve. Előtagja személynevet őriz. Az 1865. évi forrás által közölt mondát ma nem ismerik. — A rumén helynév jelentése: «Hidegvíz»”.

A névadásra két magyarázat van, Árvay csak egyet említ, a regét, amelyet Borcsa Mihály volt bácsfalusi evangélikus lelkész tollából alább közlünk:

Sándorvize - rege⁹

Bácsfalu éppen azon hegy alján fekszik, melynek neve Bolnok. Kaszálóul és legelőül szolgál használgják a bácsfalusiak. Gyönyörű szép hely ez. Igaz, a fű nem nő nagyra, mert vékony földréteg alatt mind mészkő van, talán a föld közepéig. A széna apró, de igen szeretik a marhák. Igen szép kilátás van innen. Majd egész Brassó és Háromszék vármegyét lehet látni. Ez a hely a Nagykőhavas nyulványa.

A Sándor vize 2013-ban

Nagyatyáink hallották nagyatyáiktól, hogy a kaszálók közepén nagy vízforrás volt, mely a havas kebléből fakadt és ritka jó vizével ember és állat szomját enyhítette. Rigó és más énekes madarak fürdésre is használták. Olyan éneklés volt, mintha az angyalok zengtek volna az égben.

⁹ Közli id. Borcsa Mihály a *Hétfalu* 1907. január 6. számában.

Nyúl, farkas, róka, medve, őz és néha szarvas is felkereste e paradicsomi forrást. Még boszorkányok is el-eljártak ide és csóróra vetkezve mosogatták tagjaikat. Egy szegény korosnyás ember megesküdt arra, hogy egyszer, mikor arrafelé tekintett, úgy megkergették, hogy még a száraz bakócot is elszotyogtatta.

A Sándor vize 2001-ben

Uram Isten! mi is történt akkor? A szép forrás úgy eltűnt, mintha soha sem lett volna ott. Az egész Bolnok gyászba borult. A kaszásoknak

és szénagyűjtőknek, állatoknak és boszorkányoknak nem volt többé vizük. Még a baglyok sem repültek oda huhogni.

Mi is történt csak? – Volt Bácsfaluban egy Sándor nevű ember, ennek a kaszálója a Bolnok téres közepén terült el. E kaszáló közepén bugyogott fel az az áldott víz. A mi Sándor emberünkben sokszor forrt a méreg, mert a víz miatt el lett taposva a fű és nem lett annyi, mint a többi kaszálóiban.

Amint egyszer olyan nagyot káromkodott, hogy a kőkertről (szikla) is visszhangzott, hát előtte terem egy ősz ember (hegyi rém) rövid, vastag has, nagy fej és térdig álló szakállal s kérni ezt a dulófuló embert, mi a kívánsága.

– „Én azt akarnám, hogy ez a forrás a pokolba menne az én kaszálómról.”

– „Tudja mit? Itt van egy ember lábszárcsont, ebben rejtettem olyan titkos varázsszert, amit a föld közepéből hoztam fel. Meg is mondom, ha a lelkét nekem adja, hogy ez kéneső. Tegye be a forrásba és a víz el fog tűnni onnan.”

Sándor mindent megígért, eladta a lelkét. Hej, ha tudta volna, mi lesz ennek a vége?

És betette. Mindjárt oly zúgás lett a hegy gyomrában, mintha világ vége lett volna. A forrás elzuhogott s meg sem pihent addig, míg ki nem bugyogott a Tisztáshegy alatt, vagyis messze túl a kaszálón, a Bolnokhegy alatt.

És mi történt tovább? Sándor is eltűnt. Az őszember megragadta gallérjánál fogva s eltemette a kőkert sziklája alá. Aki nem hiszi, menjen oda, kérdeje meg a sziklától: Sándor itt van? S a kőszikla visszhangja felel rá: itt van.

Azt a szép és bő forrást pedig, amelyik az elveszett víz helyén fakadt fel, elnevezték a mi eleink *Sándorvizének*.

Másik magyarázat

1849 tavaszán Engelhardt, Kallióny és Heydte csapatai Brassóban tartózkodtak. Március 20-án reggel, mikor a magyar haderő megérkezett Brassó alá, a cári és osztrák csapatok nem érezték elég erősnek magukat és megkezdték a kivonulásukat Erdélyből. 21-én Bem üldözésükre küldött egy háromszéki székely dandárt, akik Felső-tömösnél megtámadták az ellenség hátvédjét, közel 200 főnyi veszteséget okozva

és 200 poggyászszekeket zsákmányolva. Az időközben megerősödött cári csapatok június 19-én tértek vissza, amikor Lüders megtámadta Predeálnál a szoros védőit. A térség védelmét a székelyekből álló brassói hadosztály látta el, parancsnoka **Kiss Sándor**. A védelem kétszer is visszaverte a támadókat, kitűnt a tüzérség hét Gábor Áron-féle ágyúja, amely 60-nal vette fel a versenyt. A heves csatát végül árulás döntötte el június 20-án. Egy szász erdész segítségével az oroszok a hegyeken át hátba támadták a honvédeket. Megsebesült Kiss Sándor is, akit egy székhez kötözték, és úgy vezényelte tovább a csatát, de a védelem végül összeroppant. Ezt a jelenetet örökíti meg Bellony László híres festménye, *A tömösi szoros Leonidasa*.

A hagyomány szerint a *Sándor vize* (É 45,6012°; K 25,6547°; 710 m) nevű bővizű forrás Kiss Sándorról kapta a nevét. A tömösi csata után állítólag itt mosták ki a vezér sebeit.

Ki volt Kiss Sándor?

Kiss Sándor 1809-ben született Papolcon egy kisbirtokos, székely nemesi családban. Az édesapja az erdélyi határőrezredben szolgált őrnagyi rendfokozatban, ezért egyértelmű volt, hogy a fiút is katonai pályára küldik. Sándor az utászikola végeztével 1821-től a 15. székely határőrezred tisztjeként kezdte meg szolgálatát.

1848 elejére már egész jó rendfokozattal, alszázadosi titulussal büszkélkedhetett, azonban a szabadságharc kitörését követően valósággal száguldott felfelé a ranglétrán. Jelen volt Budavár ostrománál, és vitézségeért érdemrendet kapott. 1848 októberében főszázadossá, majd decemberben a 11. huszárezred őrnagyává nevezték ki. Szintén decemberben történt, hogy Bem József került az erdélyi honvédsereg élére. Bem két fiatal, Kiss Sándor és Gál Sándor ezredes tájékoztatta a székelyföldi helyzetről, akik hamarosan kedvenc tisztjei lettek.

1849. január 21-én a nagyszebeni csatában tanúsított hősie magatartása miatt megkapta az alezredesi rendfokozatot, majd nem sokkal későbbi a második nagyszebeni ütközet után az ezredesi parolit is átnyújtották neki. Az új parolival a 11. huszárezred parancsnoki teendői mellé kapott még egy kis hadosztályparancsnoki elfoglaltságot is.

1849. tavaszán Bem 6 katonai körzetre osztotta Erdélyt. Kiss Sándor a Brassó környékén állomásozó 5330 főből álló dandárt kapta meg,

ami kevés volt a terület teljes védelméhez. A Tömösi-szoros védelmének feladatát Szabó Nándor alezredes kapta meg.

Kiss ezredes, amikor megtudta, hogy jönnek az oroszok, azonnal a Szabó alezredes által védett területhez sietett.

Még nem ért oda, de a csata mondhatni már elkezdődött. A hivatalos dátumot megelőzően négy napig egy századnyi huszár és Molnár József tüzér hadnagy hősiesen küzdött az orosz előőrssel, iszonyú veszteségeket okozva, rendre visszakergetve azt.

Az előőrs veresége azonban mit sem jelentett a több, mint 28 000 embert számláló (ezzel 25-szörös túlerőben lévő) orosz hadnak. A teljes sereg június 17-én érkezett meg Lüders tábornok parancsnoklása alatt, az áruló Józsika János százados útmutatásával. A két had élenjáró erői azonban csak másnap, június 18-án csaptak össze. A Skid kolostornál zajló rövid ütközetben a magyarok újfent győzedelmeskedtek, de sokáig nem örülhettek, mert az oroszoknak még húsz ágyú érkezett a meglévő húszhoz (szemben a védők 7, Gábor Áron-féle ágyújával).

A fő támadás június 19-én kezdődött. A védőknek ekkor még Szabó alezredes parancsolt. A honvédek olyan hősiesen tartották magukat, hogy a túlerő dacára az oroszok több órán keresztül nem bírtak áttörni. A sikert számukra a 40 ágyújuk hozta meg. Szabó Nándor alezredes délután három órakor kiadta a parancsot a második védelmi sánchba történő visszavonulásra. Az oroszok részéről ekkora már elesett az első doni kozák ezred parancsnoka, valamint Dyck vezérőrnagy is súlyosan megsebesült. Ebben a válságos pillanatban érkezett meg Kiss Sándor ezredes a huszárai élén, és rögtön átvette a parancsnokságot. Gyorsan felismerte a Predeál-tető fontosságát, ezért rögtön rohamot vezényelt. Az ágyúk megléte itt is döntőnek bizonyult. Az ezredes belátta, hogy képtelenség visszavenni az elbitorolt területet. Kiadta a parancsot a visszavonulásra Alsótömös térségébe, a Magyarvár nevezetű hegyre, ami már csak azért is tűnt jó döntésnek, mert a területet még kora tavasszal erősítették meg a hős műszaki katonák.

Az oroszok a csata másnapján az áruló brassói szász erdész, Gebauer segítségével hátba támadták a magyarokat. Az erdész készséggel megmutatta a csempészek által használt hegyi ösvényeket, így néhány zászlóaljat itt átvive be tudták keríteni a magyarokat.

Kiss ezredes is oroszlánként küzdött, de a túlerővel ő sem bírt. A karján és a lábán is megsebesült. Az ebből fakadó vérvesztés miatt a

csata hevében lefordult a lováról. Szabó alezredes ekkor határozta el, hogy menti a menthetőt, és megpróbál kitörni a megmaradt emberivel. Ez sikerült is. Kiss Sándor viszont orosz fogságba esett.

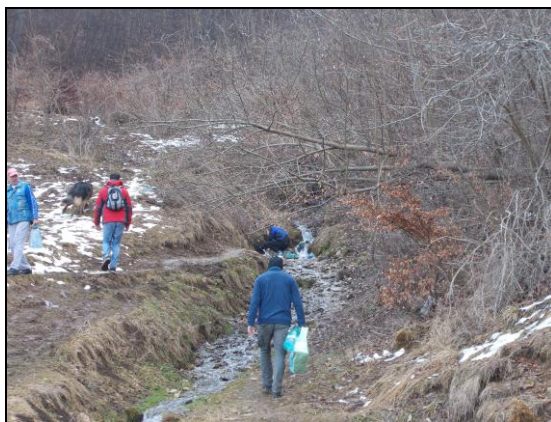
Haláláról három változat kering. Az egyik szerint az osztrákok felakasztották, így statuálva példát. A második verzió szerint az egyik gombjában rejtett méreggel végzett magával Csernovichen, míg a harmadik szerint a helyszínen hősi halált halt.

Kiss Sándor ezredes

Kiss Sándor cikket is írt a Pesti Hírlapban (1885. 359. sz. *Az 1848. karácsony Sopronban*, 1886. 154. sz. *Budavár ostromához, az Alnoch epizód*, 1891. 290. sz. *Részlet Budavár bevételéről*).

A Sándor vizéhez vezető utcát ma Kiss Sándor ezredes utcának nevezik, és a Sándor vize is megérdemli, hogy kiépített forrás legyen, körülötte pedig ülőhelyek, asztalok a pihenni vágyóknak.

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Emléktábla a Tatárcsigán

Árvay József híres és igen hasznos könyvében (*A barcasági Hétfalu helynevei*. Kolozsvár, 1943.) egy érdekes nevű helyet is említ: „Tatár-csiga *Tatárcsiga*. A helynév gyakori alakváltozata: *Totorcsika* ~ r. *Tătărcika* ~ ritk. *Melku Tătarilor* [4] (do., e.). 1865: *totorcsika* vagyis *tatár-csiga*: előhegy, melyhez áll a mezőben a „tatárhányás” (emelt árok)... 1872: *Tatár-csiga*. — A Tatárhányás [2] keleti végétől kissé délre fekvő domb, kis hegy neve. A rumén helynévalakok közül a gyakrabban használt *Tătărcika* alak a magyar helynév kölcsönzése, a nagyon ritkán használt *Melku Tătarilor* név jelentése: „Tatárokcsigája”. – A helynév előtagja a hegynek a Tatárhányás [2] melletti fekvéséből keletkezett, s a helynév onnan származhatik, hogy a kis hegy egy *csigá*-hoz hasonlít.”

Számunkra nem csak a neve miatt érdekes a Tatár-csiga, hanem azért is, mert egykoron emléktábla állt rajta. Ennek a nyomát kerestük, s kiderült, hogy jelen pillanatban egy magánlakás falát díszíti.

Tóthpál István 85 éves nyugalmazott tanár közlése szerint Bálint András elmesélte neki, hogy ezt a táblát Bácsfalu község állította a Tatár-csigán lévő oszlopra, annak az emlékére, hogy az 1887 (?)–1888-as képviselőválasztásokon a helybeli magyarság és románság közösen indított képviselője győzött. Az ünnepélyes zászlós menet a bácsfalusi evangélikus templomtól indult, és a Tatár-csigán a felavatást népünne-pély követte.

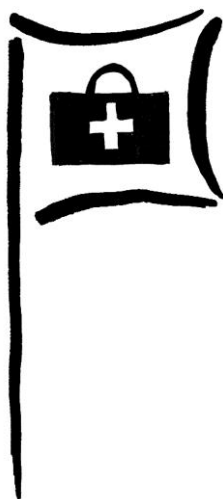
Az emléktábla állítást Borcsa Mihály (Bácsfalu, 1824. február 12. – Bácsfalu, 1913. december 3.) kezdeményezte, aki 1857–1904 között 47 évig volt bácsfalusi lelkész.

Az emléktábla szövege:

„B. M. lelkesz kezdeményezése folytán kölcségiken elkészítették az ifj. részére a Tatártságán Bálint András, Borcsa Mihály, Jónás Mihály, Gödri András, Szén István, Korodi Mihály, Magdó János, Pajor Mihály, Mécs János, Korodi István, Domokos István, Petru Kirstocsa, Basiliu Muntean, Dumitru Komsa, Ioan Nicol, Bukur Ganan, Bukur Peis – B.F. 1888 Csere Samu K.F.”

Emléktábla a bácsfalusi Tatártságán 1888-ból

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Turista segélyjelzések

Ha valamilyen ok miatt bajba, vész helyzetbe kerülünk a hegyen, a nemzetközileg elfogadott és egységesített vészjelzésekkel kérhetünk segítséget.

Ha a vész helyzet, baj súlyos, hívjuk azonnal az 112 általános és egységes európai segélyhívószámot. Ez a szám minimális térerő esetében is hívható bármilyen hálózatról. Romániában a hegyimentő szolgálat elérhető a OSALVAMONT (0725826668) telefonszámon. A hegyimentő szolgálatnak Brassóban székel az országos vezetőtanácsa és diszpécser szolgálat.

Ha nincs nálunk vagy lemerült a telefonunk, netán teljes árnyékolásban van, de látó- vagy hallótávolságban tartózkodhatnak mások, akik a segítségünkre lehetnek, a nemzetközileg is elfogadott vészjelekkel kérhetünk segítséget. Nem árt ha túráinkra egy tükröt, vagy fényes fémdarabot viszünk, hogy a Nap segítségével azzal is tudjunk fényjelzést leadni.

A vészjelek és az arra adott válaszjelek az alábbiak:

Vészjel – 1 perc alatt 6 jelzés (fütty, síp- vagy fényjel, kiáltás, látható, nappali terepen karjelzés), majd 1 perc szünet. Ezt ismételtetjük 10-szer, majd 10 perc szünetet tartunk, és kezdjük előlről.

Ha érkezett válaszjel, de nem vagyunk jól láthatóak (köd, sötétség, túlságosan tagolt felszín), ne hagyjunk fel a jelzésekkel, amíg meg nem érkezik a segítség.

Válaszjel – 1 perc alatt 3 jelzés (fütty, síp- vagy fényjel, kiáltás, karjelzés), majd 1 perc szünet.

Figyelem: Csak akkor jelzünk vissza, ha tudunk segíteni! Megyünk (mert tudunk) menteni, vagy tudunk telefonálni, vagy sikeresen továbbítottuk a jelet.

Különleges esetekben az is megtörténhet, hogy helikopternek kell jeleznünk.

A bennünket megközelítő helikopter személyzetében minden esetben a következő kérdés merül fel: *kell-e menteni, vagy nem?* Mi erre a fel sem tett, de nyilvánvaló kérdésre testbeszéddel válaszolhatunk, méghozzá kötelező jelleggel! Ezt a következőképpen tehetjük meg:

Igen, kérünk mentést – Ha bajban vagyunk, és kérünk mentést, akkor mindkét karunkat felemeljük (ekkor a testünk a YES angol IGEN Y betűjét adja ki.).

Nem kérünk mentést – Ha nincs szükségünk mentésre, egyik karunkat lefelé, másikat felfelé, ferdén kinyújtva tartjuk (ekkor a testünk az angol NO, NEM N betűjét jelzi).

Kérsz mentést? IGEN, NEM

Ha a mentőcsapat megérkezéséig meg kell változtatnunk valamilyen okból helyünket, vagy ha mi magunk valamilyen nyomós okból (például ez a saját életünket veszélyeztetné, nem vagyunk felkészülve stb.) kifolyólag nem tudunk valakinek a mentésére sietni, de értesítettük a mentőcsapatot, és segíteni szeretnénk a tájékozódásukat, kövekből, fadarabokból jeleket hagyhatunk a helyszínen, ösvényen stb. Ezeket a jeleket jól látható nagyságban kell kirakni és jelentésük a következő:

- Nyilak (←, ↑, →, ↓, ↖, ↗, ↘, ↙ stb.): a nyíl által jelzett irányba kell folytatni a keresést.
- **V** betű: segítségre van szükség.
- **X** betű: orvosi segítségre van szükség.
- **N** betű: tagadás, NEM.
- **Y** betű: állítás, IGEN.

Kellő nagyságban ezekkel helikopternek, légi mentőknek is jelezni lehet.

Tanuljuk meg ezt a pár egyszerű jelt, mert lehet életünket, vagy valaki életét menthetjük meg velük, de tartsuk mindig szem előtt azt az egyszerű szabályt, hogy **biztonságosan túrázzunk**, mert a balesetek nagy része *vagánykodásból* adódik, vagy azért, mert *erőnket meghaladó vállalkozásba* kezdtünk!

GYEREKOLDAL

Kovács Eszter Apolka
 eszterkovacs29@yahoo.com

Vasárnapi séta

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

- 1 Az élőlények meghatározott csoportja által lakott terület.
 - 2 Vegyjele Pb.
 - 3 Európai szigetország fővárosa.
 - 4 A neutronok és a protonok közös neve.
 - 5 Embereket gyógyít.
 - 6 Az egyik ünnep, amelynek időpontját a régi római hitvilágból vette át a keresztény egyház.
 - 7 Nagyszerű, elismert.
 - 8 Vallásosan tisztelt növény, állat vagy az ezeket ábrázoló tárgy.
 - 9 Európa és Ázsia egyik határa.
 - 10 Egyiptomi napisten.
 - 11 Értékes fém.
-

Blénesi Edith: *Túratársak a Bolnokon*

Nádudvary György
nadudvarymar@yahoo.com

Nagycsoportos lett a Csütörtöki séta

Nagycsoportos lett, öt éves múlt a Csütörtöki séta. Ami a kezdeteket illeti, megemlítem, sportos család a miénk. Szeretjük a Brassót környező szép hegyeket. Igyekeztünk megszerettetni a természetet gyerekeinkkel, unokáinkkal is.

Brassó központjában, a város felett tornyosuló Cenk lábánál lakunk, mintegy öt percre. Gyakran tapasztalhattam milyen Isten adta ajándék ez a Cenk a brassói embernek, a kellemes sétányokkal, a gyönyörű erdős környezettel, kitűnő levegővel, forrásvízzel, madárdallal, mókusokkal. Meglepett, milyen kevés sétálóval találkozom. Arra gondoltam, rendszeresíteni kellene a Cenk alatti sétákat magyar közösségünkben. Ötletemet megosztottam turista barátaimmal a Brassói Erdélyi Kárpát-Egyesületünkben. Elképzelésemet jónak találták, és megbíztak a kivitelezéssel.

A Brassói Lapok önzetlenül vállalta a séták népszerűsítését. Hetilapunk hasábjain az első sétát 2010. június 24-re, csütörtök délutánra hirdettük meg. Így lett a neve csütörtöki séta. A nyári időszakításban a Cenk alatti felső sétányon találkozunk, délután négy órakor, a pavilonknál. Télen, lejjebb, a Posztókészítők bástyájánál, délután három órakor. Öt év óta nem állt be törés, télen sem szünetel a csütörtöki séta. A Brassói Lapokban minden héten beszámolunk tevékenységünkről. Krónikás is került Hanke Rezső barátom személyében. Ő a főjegyzőnk,

pontosan jegyzi a jelenléte, társaságunk tevékenységét. Eleinte csak sétáltunk. Hanke Rezső volt az, aki séta előtt elkezdte ismertetni a találkozóhelyen levő pavilonban Reményik Sándor: Szemeimet a hegyekre emelem című versciklusát. A 12 versből álló sorozat megírására szeretett költőnk a brassói hegyek ihlették. A jó kezdeményezés követőkre talált. Sipos Lajos nyugalmazott tanár barátunk gyakran tart irodalmi tízperceket, több szép versével ajándékozott meg. Az éppen időszerű történelmi eseményekről, jubileumokról Hanke Rezső szokott beszámolni. Vitéz Lay Imre, volt 56-os politikai elítélt barátunk többször is élményszámba menően számolt be a fogságban eltöltött évekről. Albert Sándor képzőművész barátunk gyakran vitt tárlatokra. Fénymásolatokat is osztottunk ki a Székely Himnusz történetéről, humoros versekről, szövegekről, melyek a magyar nyelv páratlan gazdagságát igazolják. Felfigyeltek a csütörtöki sétára a határon túl is. Így vált jóbarátunkká Jenei István szegedi költő. Nekünk dedikálta Séta a Cenk alatt című versét. Külföldre szakadt, hazalátogató barátaink is felkeresnek sétáinkon. Orosz József az Egyesült Államokból, Varga Amália Ausztriából, Kósa Sándor Kanadából, Orbán Károly Németországból, Sipos Levente Budapestről érkezik. Tavasszal, nagy örömeinkre, velünk sétált a Duna Televízió Hazajáró csapata is. Eddig 347-en iratkoztak fel sétáló listánkra. A legtöbb nyugdíjas, de a vakációkban unokák is előfordulnak. A nemekénti megoszlás is kedvező, fele-fele az arány. Egy alkalommal legtöbben 62-en voltunk. A téli rekordot az idén állítottuk fel, egy februári csütörtökön, amikor 55-ön találkoztunk.

Séta után még nem búcsúznak. Nyáron megpihenünk a Posztóké-szítók bástyája alatt levő kerthelyiségben, a többi évszakban pedig a Hosszú utcai pincevendéglőben. Fagylalt, kávé, üdítőital fogyasztása közben folyik a társalgás, viccelődés. Három szájharmonikás barátunk: Kósa Gyula, Nagy Géza és Benedek László kíséretével népdalokat énekelünk, nótázunk. Ilyenkor igen gyakran sor kerül születés és névnapok megünneplésére is. Korelnőkeink, Vass Ferenc, Barabás György és Palkó Katica túlléptek a kilencedik ikszen, rendszeres résztvevői sétáinknak, rendezvényeinknek. Példájuk igazolja, sosem szabad feladni.

Nyereményekkel is serkentünk a csütörtöki sétára. Sok ajándékba kapott könyvet, folyóiratot sorsolunk ki. A legnagyobb nyereséget azonban a jó hangulat, a kialakult közösségi szellem, a baráti kapcsola-

tok jelentik. Közösen veszünk részt a közművelődési egyesületeink által rendezett kulturális eseményeken.

Azt is fontos megemlítenem, hogy a Brassói Transilvania Egyetem Zenei Fakultása már évek óta külön kamarazene előadással kedveskedik nekünk, csütörtöki sétálóknak. Dr. Hanke Katalin tanárnő osztályának diákjai már sok kellemes órával ajándékoztak meg, hálás tapssal jutalmaztuk a tehetséges fiatalok játékát.

A Salamon-kőnél, júliusban, pazar természeti környezetben ünnepeltük öt éves jubileumunkat. Velünk voltak barátaink is a Brassói Magyar Dalárdából. Hatvanheten kirobbanó kedvvel sütöttük a flekkent, kolbászt, mititéjt, majd koccintva a sok finomságra órákig visszhangzott a közeli sziklarengeteg a magyar daltól. Sokan tánkra is perdültek. Azóta, már hagyományt teremtettünk, minden hónapban kitűnő hangulatban piknikeztünk a Salamon-kőnél. Elhatároztuk, a téli hónapokban is kiruccanunk a sziklákhoz.

Az EKE Brassó patronálása alatt működő csütörtöki sétát, annak ötletét nem védtük le, lemásolható. Annak örülnénk, ha kezdeményezésünk mozgalommá szélesülne. Más helységekben is sok szép, alkalmas hely van, ahol a magyar közösség tagjai találkozhatnak hetente, rendszeresen. Az idős és főleg az egyedülálló személyek igénylik a társaságot. Csütörtöki sétánk forgatókönyvét más településeknek is szívesen átadjuk. Első népszerűsítő utunk Sepsiszentgyörgyre vezetett. Itt, szeptember 4-én, pénteken, a Székely Nemzeti Múzeumnál a helyiek egy népes csoportjával találkoztunk, együtt néztük meg a kiállított arany és ezüstkincseket. Meglátogattuk a Terror Házát, a Lábás Házban az Albert Flórián emlékkiállítást, a Székely Vadászati Múzeumot. Az Erzsébet parkban László Károly színművész barátunk énekelve köszöntötte csapatunkat. Mi is énekszóval köszöntöttük nyolcvanadik születésnapján.

Szeretettel várjuk az új sétálókat, barátsággal, tapssal fogadjuk őket. Érdemes velünk tartani. A kellemes környezet, a kitűnő levegő mellett a jó kedvet is garantáljuk.

Köszönet illeti a Brassói Lapokat, Ambrus Attila főszerkesztőt, Bálint Ferencet, a Brassai Televízió mindenesét és Petki Juditot, a Marosvásárhelyi Rádió brassói munkatársát, önzetlen támogatásukért, tevékenységünk népszerűsítéséért.

Nádudvary György
nadudvarymar@yahoo.com

Aranyos brassói turisták

Sikeresen zárult az EKE XXIII. Vándortábora, melyet az Erdélyi Kárpát-Egyesület Tordai Osztálya rendezett emlékezetesen szépre, Kövenden, 2014-ben.

Teljes mértékben teljesült a szervezők célkitűzése, bemutatni Aranyosszék, „a kicsi Székelyföld”, a hajdani székely szék legjellegzetesebb természeti szépségeit, magyar vonatkozású számos történelmi emléket, a nagy törökverő hős Hunyadi János által építtetett templomokat, amelyek győztes csatáit idézik. A fiatal Tordai EKE Osztály jóvoltából öt napon keresztül járhattuk keresztül-kasul Aranyos-vidék hegyeit, völgyeit.

Számunkra nem volt ismeretlen a vidék. Tavaly májusban többen részt vettünk az EKE-Vár avatásán, amely a tábortól öt kilométerre, Kövend községközpontjában, Várfalván található.

Beiratkozáskor a tábor titkárságán kézhez kaptuk Aranyosszék, Torda és Torockó rövid történelmi áttekintését, amelyet Lukács József szerkesztett. A kijelölt táborhelyen, Kövend falu szélén, felállítottuk sátrainkat. Kövend Aranyosszék központjában fekszik. Orbán Balázs úgy említi, mint ahol egy nemzetiség él, a székely, a vallásuk pedig unitárius.

Az ünnepélyes megnyitón Tordai Jenő táborparancsnok a házigazdák nevében köszöntötte a turistákat. Dezső László országos EKE elnök követendő példaként említette a tordaiakat. A legfiatalabb és a legki-

sebb EKE osztályként bátran vállalták a vándortábor megszervezését. Külön köszöntötte az ezrediknek feliratkozó táborlakót, a székelyudvarhelyi András Gábort. Lehoczky Gyula a Magyar Kárpát Egyesület részéről, Vákár István pedig Kolozs Megye Tanácsa elnökeként kívánt jó túrázást. Marginean János polgármester kérte a táborozókat, hogy vigyék szét a nagyvilágba községe lakóinak vendégszeretetét. Sógor Csaba RMDSZ-es európai parlamenti képviselőnk, a vándortábor fővédnöke, kétszemélyes, háromnapos brüsszeli látogatást ajánlott fel tombola főnyereményként. Székely Miklós unitárius lelkész kért áldást a tábor tevékenységére. A Várfalvi Táncegyüttes, valamint a tordai Jósika Miklós Iskola tánc és népdalcsoportja fiataljainak színpompás előadása fokozta a lelkes hangulatot. Ünnepeles zászlófelvonás következett, majd a vándortábor harangja szentesítette a tábornyitást.

Másnap, szerdán, már reggel öt órakor indultak a kirándulások. Huszonkét túra szerepelt a szervezők által kiadott részletes tábori kalauzban, amelyet minden táborlakó megkapott. Minden korosztály kedvére válogathatott. Legtöbben a Tordai és a Túri-hasadékba vezető túrát járták be, 281-en, de sokan keresték fel a Székelykőt, a vizes túrát a Hesdát-patak völgyében, a Ronki-szorost, a Bedellő meredek sziklafalait, a Szolcsvai-búvópatakat, a 25 m magas Dilbina vizesést. Hamar beteltek a helyek a honismereti kirándulásokra. Kitűnő lehetőség nyílt meglátogatni az Erdélyi Hegyalja jelentős történelmi helyeit. Nagyenyeden a híres Bethlen-kollégiumot, Tövisen a Hunyadi János által építtetett ferences kolostort, Magyarigenben egyik legnagyobb barokk stílusú református templomunkat, Gyulafehérváron a római katolikus székesegyházat, a tavaly restaurált várat. El lehetett menni Verespatakra, erre a mostanában sokat emlegetett ősi aranybányász településre, ahol már a rómaiak is aranyat találtak. Kerékpáros, fotós kirándulások is voltak. A szekeres borkóstoló túra Bágyon faluba vezetett, az unitárius templom meglátogatásával. A falubeliek szívesen kínálták saját termelésű boraikat, fánkkaival, hagymás zsíros kenyérrel kedveskedtek. Megismertettek a méhészkedés fortélyaival is. Babcsán Gábor, Kollár Lajos, Mécs László, Sterczner Hilda [Erőss Zsolt felesége], Péterváry Gábor, Török János és Török Zsolt nemcsak hegymászással kapcsolatos előadásokat, hanem sziklamászó kurzust is tartottak a legbátrabbaknak a Tordai-hasadékban.

A brassói turistákat harmincnégyen képviseltük, harmincketten az EKE osztályból, ketten a Baráti Társaságból. Magdó Vilma, Szász Ágnes és Soós Gábor a túrák során gombaszedésre is időt szakított. Általuk rengeteg mennyiségű és kitűnő minőségű róka gomba került konyhánkra. A finom gombatokányból mindannyiunknak jutott bőségesen. Giró István kétszer is felkereste a Tordai-hasadék barlangjait, ahol a hagyomány szerint egy magyarpeterdi kuruc vitéz, Balika nevezetű, bujdosott a Rákóczy-féle szabadságharc leverése után. Ez volt a vándortábor legnehezebb túrája, István oklevelet kapott a szervezőktől teljesítményéért. Benedek Zelma és Mezei Júlia Lukács Józsefet dicsérték az Erdélyi Hegyalja honismereti kirándulás vezetéséért. Sok szép élménnyel gazdagodtak. Fiatal hölgyeinknek, a Szász testvéreknek, Gyöngyvérnek és Áginak, valamint az Áprily Főgimnázium diákjának, Kovács Yvonne-nak a Túri és a Tordai-hasadékön keresztül tett túra nyújtotta a legmaradandóbb élményt, a kalandos patakátkelések sorozatával. Ekés gyerekeink se unatkoztak. Aron és Emma De Haas, valamint a Soós testvérek, Fruzsina, Ilka és az alig egy éves Anna kellemeesen töltötték a napokat. Jól érezték magukat a sóbányában, a sósvízű strandon. Elámultak a Súsú kreatív sátor tevékenységén, ahol Halmágyi Ildikó és Kerekes Laura fakorong festésre, írásos és keresztzemes varrásra, üveg festésre, papír tekerceselésre tanította a jövő turistanemzedékét.

Bőséges volt és minőségi az esti előadások listája is. Suba László szobrászművész a tordai kerámiáról, Hints Miklós albániai útjáról, Molnár Zoltán a csillagokról, Téglás Zoltán és Belfényéri Gábor ehető és mérges gombákról tartott előadást.

Szombaton szórakoztató versenyekre, honismereti vetélkedőre került sor. Sikeres volt a geoládák keresése, a geocaching verseny, amely premier volt a vándortáborok műsorán. A ládákból elrejtett szavakból Orbán Balázs sorai kerültek elő: „Kövend, Aranyosszék egyetlen faluja hol egy nemzetiség: a székely és egy vallás: az unitárius van képviselve. Kövend is egyike Aranyosszék ősi faluinak.” Roppant örült a honismereti vetélkedő győztese, dr. Dezsény Zoltán, a Magyar Kárpát Egyesület tagja, hogy budapesti létére Aranyos-Torda megye történetéről ő tudott a legtöbbet. Délután megismerkedhettünk a finom tordai pecsenyével és a híres tordai pogácsával is.

A táborban közgyűlést is tartott az EKE. A fő napirendi pont az új országos vezetőség megválasztása volt. Dezső László országos elnök mandátuma lejárt, nem kívánta megújítani. Az elnöki tisztet egy jelölt sem vállalta, így Kiss Tibor megválasztott alelnök, a székelyudvarhelyi EKE elnöke fogja a következő évben képviselni az EKE-t, megbízott elnökként. A további megválasztott alelnökök: Deák László nagybányai EKE és Szabó Károly a csíkszeredai EKE-től. Titkárnak továbbra is Veress Ágneszt választották a kolozsvári EKE-től. Az etikai bizottság nem változott, tagjai: Bálint Tünde Torda, Dósa László Marosvásárhely, Ferenczi Júlia Kolozsvár, Nádudvary György Brassó és Szabó László Szatmárnémeti.

Szombaton este, az ünnepélyes bezárón, Tordai Jenő táborparancsnok közölte, 1080 résztvevője volt a vándortábornak, több mint 450 sátorral. Nemzetközi volt a vándortábor, Erdélyből 625-ön, Magyarországról 444-en érkeztek, de jöttek Hollandiából, Angliából, Csehországból, Németországból és Kanadából is. A túrázók által megtett 31.313 km majdnem elegendő lett volna Földünk körbejárásához. A legtöbbet gyalogolt turistának járó oklevelet a magyarországi, de brasói ekés Brozs József kapta. Sosem lehet elég korán kezdeni a táborlakást. Péter Kincső Csíkszeredából kéthónapos, Pongrác Imola Réka Szolnokról négyhónapos, Kulcsár Kitti Orotvárról pedig hathónapos korában vett részt első vándortáborán. A legkisebb fiúcskák, a kolozsvári Szócs Tamás és Erőss Zsolt fia, Csoma, már betöltötték a két évet. Évek óta példát mutatnak, mint legkorosabb turisták, a 85 éves nagyváradi Szentiványi Anna Margit és a marosvásárhelyi 86 éves Kiss József.

Az Országos Vezetőség részéről díszokleveleket adtak át. A brassói EKE Osztálytól dr. Kovács Lehel István, a négyfalusi EKE-től Kovács Attila és Pásztori Anikó részesült elismerésben, áldozatos, eredményes tevékenységükért. Dezső László, akit a táborozók a mindenkori legjobb EKE elnöknek nyilvánítottak, átadta az EKE zászlaját és a Magyar Örökség aranyjelvényét Kiss Tibor megbízott elnöknek, majd felhívta a színpadra a szervezők népes csapatát. A táborlakók vastappsal hálálták meg a tordaiak mindenre kiterjedő gondoskodását, akiket több kolozsvári, gyergyói, csíki, székelyudvarhelyi ekés is segített. Kihirdették, hogy jövőre a XXIV. Vándortáborot a Csíkszéki EKE rendezi Alcsík térségében, így a vándortáborok zászlaját Tordai Jenő átadta Szabó Károlynak, a csíkiak elnökének.

A támogatók jóvoltából nagyon sok tombola tárgyat sorsoltak ki. A számokat a gyerekek húzták. Ezúttal nekünk, brassóiaknak is, kedvezett a szerencse. Szász Ágnes, Giró István és Nádudvary György száma nyerő volt. Érdekesen alakult a főnyeremény, a brüsszeli utazás sorsolása. A brassói kis ekés Soós Fruzsina De Haasné – Nádudvary Györgyi számát vette ki a kalapból, aki szintén brassói ekés, de Hollandiában lakik. Mivel a szervezők szerint erdélyi ekés kellett legyen a nyertes, Györgyi lemondott. Az újabb sorsolás a kis székelyudvarhelyi Román Barnának kedvezett, édesanyja sírt örömeiben.

A várfalvi Aranyosszéki Néptáncsoport fiataljainak színvonalas előadásával ért véget a táborzáró.

Az esti tábortűz mellett hajnalig nótáztak, a színpad mellett sokáig táncoltak a napbarnított, jókedvű turisták. Vasárnap reggel következett a sátorbontás, a búcsú, a kedves kövendiektől, az Aranyos-vidékétől. Megköszöntük a tordai ekéseknek, Pálfi Miklós elnöknek, Tordai Jenő táborparancsnoknak, Nagy István táborfelelősnek a kiváló rendezést. Elköszöntünk turista barátainktól, azzal az ígérettel, hogy jövőre ismét találkozunk.

Sipos Lajos

Csütörtöki séta

Bizony már öt éves a Csütörtöki Séta. Öt éve énekelünk, sétálunk, kacagunk. Öt éve már, hogy bizakodóbbak, hogy mosolygósabbak, vidámságot teremtek vagyunk. A fontos, hogy együtt vagyunk s akarunk. S ha nem tudsz már két lépést sem járni, csak jer velünk, és megtaníttunk egészségesen sétálni. Hisz azért vagyunk öt éves óvodások, hogy a világot szebb színekben lássuk. Lehet az Bortisissza Kancsal Mehemed, megbírunk mi minden bátor gyereket. Csupán a Rezsővel volna kicsi baj, mert betelt a füzete, melyben névsorozgatott tavaly. Szemüveget kellett neki tennie, és keze is görcsöt kapott, attól a sok névtől, amit folyton írogatott. S mivel ugyebár nem értékeljük az ultra-extra-

modern festményeket, művészet, mely mindezidáig számunkra csak értelmetlen „dadogásokat” teremtett... Amihez mi értünk: az egészséges, vidám séta. Érti ezt csillagvizsgáló tudós és kutyáját sétáltató analfabéta. Én reggeltől estig sétálnék, ha bizony volna kivel, hisz az egészséges, vidám séta még mindig a legtöbb csodát művel. Nincs sokszor kivel szót váltani, pletykálni, sörözni, örökké vidám hangulatban újabb barátok után körözni. Mert az életet nem viselni, de irányítani, ellenőrizni kell, a többi csak mese, félrebeszélés, mit a televízióban papolnak el. Népdalainkat énekelve feledhetünk sokat. Főleg a Cenk alatti ránk morogó bajokat. Hisz a mát kell faragnunk, kell széppé tenni – mert holnap ki tudja – tán Szent Péter autójából fogunk integetni. És higgyük: akármit is mondanak, örökvidám söröző az élet, ha formálsz, vezetted s ha érted. S hogy kétszáz év múlva is így legyen, akarom, s hogy megváltoztassa véleményem nincsen oly hatalom.

A klasszikus zenei betegségben szenvedőknek dr. Hanke tanárnő zenei audiciókat szervez, s a jövőben, persze a zene mindenható szárnyán Mozarthoz, Beethovenhez, Liszt Ferenchez kirándulást szervez. Bőjte Imre viccmester minden lépése vicc és mélyre fűrő értelem. Sokáig volt beteg, és hiányzott nagyon. Unalmassá vált nélküle a cukrászterem. Juhász Miki is büszkén kínálja utolérhetetlen szexi vicceit, miután körülnéz, hogy egy gyermek sincs légközelben, kit az ilyen vicc csak megszédít. De ha történelemről, zenéről, festészetről kérdezed, úgy megváltozik hirtelen szerényen, hogy minden szavát hetekig élvezed. S mivel orvosnőnk súlyosan lebetegedett, Gyurkánk gyógyítja akarva-akaratlan a ráháruló jogi és mindenféle betegeket. Zenével gyógyítani – ez az ő jelszava. Ő egy kész lakodalom. Kézdítől Brassóig életre kelti a tájakat éneke. Ingyen van ez és ellene nincsen hatalom. Vele dalolnak, táncolnak a tájak. Én sokszor egy-egy új zeneszámát lesem, mert nem éri fel zenei magaslatát még a pisai ferde torony sem. S ha hideg van hazafelé menet kettésben gomboljuk Kettelbey eladó kabátját, vagy egy-egy temetés után Puccini zümmögő áriáját. Lay Imre még most is elégedetlen, és panaszkodik bizony sokat. A háládatlan még most sem értékeli az ingyen kosztot s a változatos, árnyékos lakásokat, miket az állam biztosított neki oly bőkezűen... S persze azt is most már feledésnek adott, hogy ottan papokból, egyetemi tanárokból, írókból és költőkből formáltak számára szórakoztató alakulatot. S hogy autodidakta művelődésünk is minél változatosabb legyen, Albert Sanyi kiválogatja

számunkra mindazt, mit nyújthat számunkra egy-egy kiállításterem. Nem feledve érdekes tájképeit sem... S ha nem látjuk eleget, úgy saját remek arcképével szünteti meg a hiányérzetet. Vagy ki nem ismerné Kelement, a Mikit? A pilótát s a mérnököt, ki kisujjába raktározta földnek s légnak titkait. S ha véletlenségből előfordulna: ő még a rosszkedven is javít. Ha kell építész, ha kell esztergályos, ha kell turista vagy megértő jóbarát. Jókedve ellenállhatatlanul ragályos. Vele semmiség megmászni az Ararát. Kósa Gyula, Benedek László és Nagy Géza triónk, oly szépen szóló mindig muzsikájuk... Bennük hangzik el, búsul és örvend, táncol és remeg minden álmunk s vágyunk. Szent Péter is leült szájmuzsikájuk hallgatni s elfelejtette csütörtöki névsorfelolvasását tartani. S Isten atyánk is kijelenté: nem hallott már rég ilyen szép népdalokat sem föld sem ég. S nemcsak vénlegények szórakoztatására Gyulai Ibolya gyönyörű, szép babákat állít. Szemképráztató ruhákban tetszelegnek azok: bizony amazonok azok álltól-lábig!

Tőlünk még az átmenetel is vidám, és útlevel nélkül szabad. Mert Szent Péterhez, sajnos, még nincsen lakat. Ottan a pipálás bizony régen tilos, de nem idegesít többé a zöld, sárga meg piros. Blága Tibor Szent Pétertől sürgős behívót kapott, de öröme, ottan kedvenc tanárával, Leiter Artúrral találkozhatott. S festeget szép természetes keblű nőket, az Óperenciás Tengerben vidáman fürdőzőket. Szent Péter már sírt és jajgatott eleget. Dante is megunta már, hát szereplőváltozás kellett. Dante már régen három részt sírt belőlük, hogy könnyáradatába fült többezeréves temetőjük. S mivel az égben oly sok éves összevisszaság keletkezett, Szent Péter későn bár, de nem végleg elkésve, a mieinkből alkotó meg a tanácsot: a Tízeket. A vezető tisztséget Lukács Ernő kapta, s az irodamunkát és titkárságot Barta Évára és Bíró Magdolnára hagyta. Igaz: pletykálnak is bizony sokat, de Isten atyánknak és Szent Péternek is jól esik, lehet, hallani a legfrissebb, az eddig eltitkolt híreket. Mert Isten is Szent Pétert hallotta eleget. Sőt még élvezte is az érzelgős, rejtett ízeket. Hát persze, hogy a frissen megalakult Tízeket. Egyébként Lukács Ernő épp március 15-én sietett a Mennyeknek Országába, és Kossuth Lajosnál rögtön kihallgatást kért... Szörnyen sietett a sok földi baj után a legújabb égi '48-as hírekért. Jakab Gyula Tóásóval, Dombai-
val és Tóthtal rögtön kiránduló csoportot szervezett, s máris a Proxima Kentaurre kéthetes kirándulást tervezett. S mivel Isten is Michelangelo után unta már a XX. századi festményeket, Blágát kérte, fessen neki hát

kompjuterizált modelleket. S még tiszta szerencse, hogy a Pokol benzindrágulás miatt szünetel, és Lucifer minden estére táncmulatságot rendel el. Mehetünk majd oda is – egy vagy négy estére [hisz spórolni nem szabad], s természeti szépségükben láthatjuk a bukni készülő vagy már bukott „angyalokat”.

De mind csak jövőbeli tervek ezek, mert erősen ígérem, hogy a 100 éves találkozóknál jelen leszek. S ígérem: ha nem találok meg Cneorám mennyei lakóhelyét, Columbót kérem fel rá és Sárdi Jánost, hogy énekelje néki a Bajadéra és a Csárdáskirálynő énekét.

Éljen tehát a Csütörtöki Séta, és éljenek, akik ezt létrehozták, és éljen persze az a sok sétáló, kik ennek számát megsokszorozták. S mert bizakodó és vidám ez a csütörtöki séta az ezer évet is megéri tán.¹⁰

Brassó, 2015. évben

Nádudvary György
nadudvarymar@yahoo.com

Az EKE Brassó elnökének országos rekordja

2015. március 28-án került sor Tusnádfürdőn az Erdélyi Kárpát-Egyesület országos közgyűlésére. Az elnökválasztás képezte a legfontosabb napirendi pontot. A tavaly lejárt Dezső László elnök második mandátuma is, újabbat nem vállalt. Az EKE augusztusi országos közgyűlésén Dezső László a mindenkori legjobb elnöknek kijáró minősítést kapta. Magasra tevődött a lécz az új elnök előtt, a múlt évben senki

¹⁰ Az írás, műfaját tekintve *makáma*, egy arab irodalmi műfaj, amelyet Badí az-Zamán al-Hamadáni (968–1008) alkotott meg és Abu Muhammad al-Haríri (1054–1122) fejlesztett tökélyre. Formáját tekintve rímes, ritmikus próza, tartalma pedig változatos lehet – bár az eredeti makámák szinte kivétel nélkül anekdotikus jellegűek voltak.

sem jelentkezett megmérettetésre, így augusztustól Kiss Tibor megválasztott alelnök, az EKE Székelyudvarhely elnöke, látta el megbízottként az országos elnöki teendőket.

A tusnádfürdői közgyűlés egyperces néma megemlékezéssel indult. Kegyelettel emlékeztünk Bajtay Erzsébet nagykövet asszonyra, az EKE nagy barátjára.

Kiss Tibor megbízott elnök újabb jelentős megvalósításokról számolt be, sikerült tovább bővíteni a várfalvi EKE-várat. Nemrég a Duna Televízió dokumentumfilmmel népszerűsítette tevékenységünket.

Az osztályok belföldi és külföldi túrákon megtett sokezer kilométerről számoltak be, kisbakancsos táborokról a gyerekeknek, honismereti, bicikli, sí és gombászó túrákról. Népszerűek voltak a Jókai Mór, Vasvári Pál, Kós Károly és Eröss Zsolt teljesítmény túrák. Többen hegymászó, elsősegély nyújtási, túravezetői tanfolyamot is tartottak. Nem maradtak el a közkedvelt kosaras multságok, a vetítettképes előadások. Az EKE Kolozsvár csúcsai kulcsos házat vásárolt, labdarúgó csapatot szervezett, tizenegyedik alkalommal rendezte meg a gyereksíversenyt Kisbányán. Az EKE Háromszék házikót kapott használatra a Polgármesteri hivataltól. Az EKE Székelyudvarhely kétezer facsemetét ültetett az Ivó környékén.

A legfontosabb feladatok közé tartozik a fiatalítás, pályázatok benyújtása, kitűnő folyóiratunknak, az Erdélyi Gyopárnak, minél több reklámszerződést intézni, a megállapított hirdetési tarifákkal. Fontos lenne az is, hogy minden osztály legalább évente egyszer túrát rendezzen, megszállva az EKE-várban.

Sor került az országos elnök megválasztására. Dr. Kovács Lehel István, az EKE Brassó elnöke, nyújtott be jelölő pályázatot. Rövidesen felszállt a fehér füst. A tizenöt osztályt, 1371 tagot képviselő küldöttek mindegyike a jelöltre adta szavazatát. Így dr. Kovács Lehel István országos rekordot állított fel, A nagymúltú, 124 éves egyesületnek először lett Brassó megyei vezetője. Brassói részről, a csúcsdöntésnél, Ilylész Károly és Nádudvary György asszisztált.

Elnökünk 1975 január 21-én Brassóban született, 2006-ban szerzett doktori oklevelet informatikából. A Sapiencia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem oktatója. Vállalta, hogy hatékonyan folytatja tovább a megkezdett munkát. Feladatának tekinti a tagszervezetek közötti kapcsolati háló szorosabbá fűzését közös túrákkal, rendezvényekkel. Szak-

körök, fotó, bicikli, sí, barlangász, sziklamászó klubok létesítését szorgalmazza. Az EKE-várban a diákok természetismereti hétvégeken, nyári táborokban vehetnek részt. Fontosnak tartja az Erdélyi Gyopár terjesztését az erdélyi középiskolákban, valamint az EKE-napi pályázat népszerűsítését. Tervezi EKE-szerver keretében virtuális EKE múzeum létesítését, régi turista folyóiratok digitalizálását, túrák felmérését GPS-szel. Azt is vállalta, hogy az EKE Brassó 2018-ban országos vándortábort rendez, tekintettel arra, hogy jövőre az EKE Gyergyó, 2017-re pedig a Háromszéki EKE már jelentkezett.

A jóhangulatú közgyűlés végeztével Szabó Károly a Csíkszéki EKE elnöke, az idei XXIV. Vándortábor házigazdája vezetésével megtekintettük a táborhelyet, a kemping területét, amely a hagyományos Tusványos találkozósínpont helye is. A vándortáborra július 28. – augusztus 2. között kerül sor.

Erdély András
erdelyandras@gmail.com

Brassói seta Sepsiszentgyörgyön

A csütörtök délutáni seta a Cenk alatt megvolt, csak nem csütörtökön, hanem pénteken, nem délután, hanem délelőtt és nem a Cenk oldalán, hanem Sepsiszentgyörgyön – így adna hírt a Jereváni Rádió a „csütörtöki társaság” múlt heti akciójáról. Történt ugyanis, hogy a csapat felkerekedett és meg sem állt a háromszéki megyeszékhelyig.

Minthogy a társaság egyik „alapító atyja” Nádudvary György 29 esztendeig a sepsiszentgyörgyi Statisztikai Hivatalban dolgozott, sok évig aligazgatói minőségben, ráadásul az Erdélyi Kárpát-Egyesület oszlopos tagja, mikor híre ment, hogy kéttucatnyi emberrel Sepsiszentgyörgyre érkezik, legalább még egyszer egy ennyi helyi ismerőse, barátja, volt kollégája várta.

Együtt nézték meg a Románia arany-és ezüstkincsei című kiállítást a Székely Nemzeti Múzeumban, ahol is kiderült, hogy ezügyben Navratil Jolán a „főbűnös”. „Már hosszabb ideje, hogy mondogatom Nádudvary Györgynek, hogy nézzük már meg a Székely Nemzeti Múzeumot, s amikor megnyílt ez az arany-ezüst-kiállítás, már ott tartottam, hogyha nem jönnek, akkor eljövök egyedül, de hát nem olyan társaság ez, amely idegen volna egy ilyen kis kiszállástól és jól döntöttünk.” – mondja a kezdeményező.

Ha már Sepsiszentgyörgyön jártak, akkor Lay Imre, volt 56-os elítélt indítványozta, hogy látogassák meg a Diktatúra áldozatainak emlékházát, amelyet a Beőr-palota pincéjében rendeztek be. Ebben az ügyben már ő vette fel a kapcsolatot volt elítélt társával, Zsóka Lászlóval, aki házigazdaként és vezetőként fogadta a társaságot, és nagy szeretettel terelte be őket az elkülönítőbe, a sötétzárkába, vagy mutatta meg, hogyan és miként láncolták oda a betonhoz a pótbüntetésre elkülönített rabokat olyan főbenjáró bűnökért, hogy eltulajdonítottak egy fél hagymát. Lay Imre elemében volt a régi „díszletben”.

Irigylésre méltó vitalitással elevenítette fel viselt dolgaikat, a DDT-vel beszórt „finom kenyértől” az elkülönítő zárkák sötétjég.

„Nem fogjátok elhinni, de mi ott jó helyen voltunk. A kintiek éjjel-nappal attól rettegtek, hogy mikor kerülnek be. Nekünk ilyen gondunk nem volt. Ezen kívül, bent kifejezetten elittársaság gyűlt össze. Kis túlzással azt állíthatom, hogy aki számított az bent volt. F fiatal kölyökként olyan tanítók keze alá kerültünk, mint Csia Kálmán. Hát hol találkoztam volna én a civil életben ilyen emberekkel?” – mutat rá az öreg harcos a börtönélet pozitívumaira.

Zsók László elmondta, hogy a Volt Politikai Foglyok Szövetsége azal a céllal hozta létre az intézményt, hogy emlékeztessen a kommunis-
ták által elkövetett szörnyűségekre, kitelepítésekre, erőszakosságokra, a „törvény nevében” végrehajtott gyilkosságokra és elítélt tízezrek börtönszenvedésére, azért, hogy ez ne ismétlődhesen meg. A látogató, ha ez egyáltalán lehetséges, ízelítőt kaphat a börtönkörülményekről, a Szekuritáté vattatóterméről, a betonpriccses, kétszemélyes celláról,

amelybe mindig „betettek” egy besúgót társnak, a sötétzárkáról, ahová minden felsőbb engedély nélkül, csak az örök kénye-kedve szerint is „simán” be lehetett kerülni. Megnézhetők a besúgói jelentések és azok a szigorúan román nyelven írt levelek, amelyekben tudatni voltak kötelesek, hogy jól vannak, és csak a címzésben és az aláírásokban lehetett elrejtetni azt, hogy mire lenne szükség, például az utcanévhez azt írták, hogy „Gumicsizma 47”, vagy az elbúcsúzáshoz a „csókolom a gyereket, Palit és Mellényt” került.

A végrehajtók között sokan voltak magyarok: a szabólegényből lett főhadbíró, Macskási Pál számolatlanul osztotta a halálos ítéleteket és a 20–25 éveket.

„A mi megítélésünk szerint, az erdélyi elítélések és a kiosztott esztendő a magyarországiaknál, ugyanazon tettekért, vagy sokkal kevessebbért is, a háromszorosa volt” – állapította meg Zsók László.

A látogatás után a Volt Politikai Foglyok Szövetségének székhelyén a Brassói Dalárda tagjaival sűrűn „teletűzdelt” társaság, már „nem állhatta meg”, hogy egy nótára rá ne gyűjtson. Éppen, mint a jó pap, aki mindenre talál példabeszédet a Bibliában, azonnal el is fújták az „Ott túl a rácson” című örökzöld melódiát, ami még akkor is „helyhez illőnek” tűnt, hogyha Gábor diák Huszka Jenő Gül Baba című operettjében egy másik börtön, a hárem rácσαι túlsó oldalára akart volna eljutni.

Ezt követően a társaság a huszár határezred egykori székházaként működő Lábasházhoz vonult, ahol megtekintette az Albert Flórián emlékkiállítását. A mezek, cipők, és természetesen az Aranylabda, no meg a nagyszámú fotó, amelyek nemcsak a legendás 9-es mezben mutatják be a Császárt, hanem családi háttérre is rávilágítanak, az elsőáldozástól, az akkor igen „meredeknek” számító egyházi esküvőig a Szent István bazilikában, Bársony Irén színésznővel, még a labdarúgásért nem lelkesedő látogatóknak is felkeltette az érdeklődését.

Nádudvary György felajánlotta, ingyenesen bocsájtják a háromszékiek rendelkezésére a „licencet”, hogy a hét valamelyik napján, főleg nyugdíjas, egyedülálló emberek együtt sétáljanak, hiszen az együttlét öröme, a közös mozgás, a beszélgetés „feldobja” a gondoktól nem mentes hétköznapiakat. Az ismert természetjáró szerint nem kell magasra tenni a léceket, például „ebben a gyönyörű Erzsébet parkban”, főleg a most zajló átalakítás után, egész kiadós sétát lehet tenni, de Brassóban is szívesen látják őket.

Elmondta, Háromszék „felderítése” tovább folytatódik: a közeljövőben Kézdivásárhelyre látogatnak, ahol a világhírű Babamúzeum mellett nem hagyják ki Beke Ernő népszerű helytörténész több százezer darabot számláló Gyűjtemények házának meglátogatását sem. A brassóiak arra számítanak, hogy hasonló társaságok létrehozásához járulnak hozzá Háromszék több településén, s onnan már csak egy lépés, hogy időről időre közös programokat hozzanak létre.

Nádudvary György
nadudvarymar@yahoo.com

Öt vidám nap Tusnádfürdőn

Alig fejeződött be a Tusványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor Tusnádfürdő újabb rekordszámú vendéget fogadott. A fürdőváros kempingjében rendezte meg a Csíkszéki Erdélyi Kárpát-Egyesület a XXIV. EKE Vándortábort. A csíkiak két évvel ezelőtti vándortáborában, amelyet Szépvíz térségében rendeztek, megismerkedtünk Felcsík gyönyörű tájaival. Most pedig Alcsík és a Kászonok páratlan szépségű vidékének bemutatását célozták meg a rendezők, öt napon keresztül, július 28. és augusztus 2. között, ami teljes mértékben sikerrel járt.

A sátrat verő turistákat kedden Szabó Károly táborparancsnok és Molnár Sándor táborfelelős fogadta. Mindenki kézhez kapta a gondo-

san megszerkesztett tábori füzeteket, amely részletekre menően tartalmazta a huszonhárom túra leírását, nehézségi fokát. A túrák kialakításánál a rendezők tekintettel voltak a különböző korosztályokra, így mindenki kedvére válogathatott, kezdve az erdei sétáktól a magashegyi sziklatúráig. Több biciklis kirándulást, honismereti buszos túrát, szeke-res barangolást is lehetett választani. A kalandparkba mehettek, esti hódlesen vehettek részt a gyerekek.

A turisták a tábori füzettel együtt szép és értékes ajándékot kaptak a rendezők részéről, kitűnő színes felvételekkel gazdagon illusztrált kiadványt: Barangolások Alcsíkon és a Kászonok vidékén.

A tábor megnyitóján dr. Kovács Lehel István országos EKE elnök köszöntőbeszédében kihangsúlyozta: "A táborveréssel nemet mondunk a rohanó civilizációnk diktálta uniformizálódó tendenciáknak, s visszatérünk az ősihez, az igazi értékhez." Dr. Zsigmond Barna Pál, a vándortábor fővédnöke, Magyarország csíkszeredai főkonzulja, üdvözlő szavaiban említette, a magyar ember számára mindig magától értetődő volt a természet szeretete. Albert Tibor, a város polgármestere, azt kívánta a táborozóknak, örömeiket leljék a gyönyörű környezetben, kóstolják meg a borvizeket, az erdei gyümölcsöket. Sógor Csaba európai parlamenti képviselő az EKE százhuszonnégy éves múltjára, tevékenységének fontosságára mutatott rá.

Kellemes meglepetéssel is szolgáltak a rendezők. A megnyitó végén nagy tapsot aratott a CsEKE tagokból verbuvált néptánc együttes, csíki és mezőszéki táncokkal. A táborra Gábor Zoltán szépvízi plébános kért áldást.

Szerdán, korán reggel, indultak a túrák. A túravezetők, Bölöni Sándor túrafelelős irányításával jelesre vizsgáztak.

Olti Kálmán vezette a legnépesebb túrát. A messzeföldön híres, festői szépségű Szent Anna-tóhoz és a szomszédos tundrai növényzettel körülvett Mohos-tőzegláphoz az első napon 126 túrázót vitt fel. Legnépszerűbb volt a Jánosi Csaba által vezetett borvíz-túra, amelyen a három túranapon összesen 303-an vettek részt. Sok bátor akadt a magashegyi sziklatúrára, a Bucsecsbe. Gyorsan elkelték a helyek a Nyerges-tetőre, az Úz-völgyébe vezető buszos honismereti túrákra is. Pénteken, az esős időre való tekintettel, többen a közeli élményfürdő termál vizében nyertek felüdülést.

Esténként érdekes előadásokra került sor. A legtöbb nézőt az RTV Magyar Adása szerkesztőinek az előző EKE vándortáborokról szóló filmvetítése vonzotta.

Remek hangulat uralkodott a péntek esti táncházban, a csűrben. Csángó és felcsíki táncokat lehetett tanulni. Táncház után, néhányan, lencsevégre kapták az állomással szemben levő kukákban turkáló medvét a két boccsal. Mivel a rendezőknek arra is volt gondjuk, hogy az általuk ajándékozott kiadványban szerepeljen, mit kell tegyünk ha találkozunk medvével, senkinek nem lett kára a medvekalandból.

Szombaton délelőtt a gyerek és családi vetélkedőkkel egyidőben került sor az EKE Országos Vezető Tanácsa ülésére. A gyűlés keretében Dezső Lászlót, az EKE 2008–2014 közötti országos elnökét, egyöntetű szavazattal tiszteletbeli elnöknek választották, odaadó munkája elismeréseként, a várfalvi EKE-vár megvalósításában tanúsított felbecsülhetetlen tevékenységéért. Azt is elhatározták, hogy jövőre, az EKE megalakulásának százhuszonötödik és újraalakulásának huszonötödik évfordulójára kiadásra kerül Erdély nagy túrakönyve.

A szombat esti táborzáró ünnepségen ismertetett statisztikai adatok is igazolják, hogy az EKE Vándortábor a Kárpát-medence legnagyobb turistarendezvénye. A táborba 1245-ön jelentkeztek be, Magyarországról több mint négyszázan érkeztek. Legmesszebből Angliából jött négy turista. A tábori tevékenységet 105 főnyi szervező csapat vezette, irányította, amiből 91 volt a Csíkszéki EKE tagja. A táborban legtöbben, a házigazdák mellett, a Magyarországi Kárpát Egyesület és az EKE Gyergyó turistái ütöttek sátrat, egyformán hatvanan voltak. Az EKE Háromszék részéről harmincan jelentkeztek, a brassói turistákat pedig tizenötön képviseltük.

A záróünnepségen megérdemelt sikert arattak a CsEKERGŐK – a Csíkszéki EKE női kórusának dalosai. Jó lenne ha példájuk követésre találna.

Dr. Kovács Lehel István, országos EKE elnök, kitűnőnek minősítette a házigazdák munkáját. „Ha visszazökkenünk a megszokott kerékvágásba nagyon fog hiányozni a tábor, amelyet a csíkiak nagyon jól megszerveztek. Jövőre kettős évforduló lesz, amely az EKE múltját és jövőjét egyaránt jelképezi.”

A tábortűz mellett még sokáig szólt a népdal, a nóta.

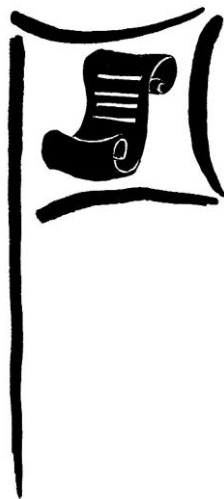
Meg kell jegyezni, hogy az idei táborban nem kondult meg az EKE-harang, melyet 1995-ben avattunk fel a Brassói és Négyfalusi osztály által rendezett IV. EKE Vándortáborban, Alsótömösön. A harangot a Kolozsvári EKE ajándékozta, megálmodója és elkészítője a felejthetetlen kiváló kolozsvári turista, Máthé Gyula volt. Eddig minden vándortábor harangszóval indult és zárult. Most a harang Kolozsváron maradt. Sajnos, egy ottani illető saját tulajdonának tekinti, arra hivatkozva, hogy a bronzot ő adta a harang öntésére.

A vasárnap reggel már a sátorbontásé, búcsúzkodásé volt. Sok emlékezetes túrával, újabb barátságok megkötésével, szép élményekkel gazdagodva utaztak haza a táborozók.

Jövőre az EKE Gyergyószentmiklós turistái rendezik a jubileumi XXV, EKE Vándortábort, 2016. július 25.–augusztus 1. között, Borszéken, a sípálya alatti területen. Barátsággal várják a természet szerelmeit. A gyergyói rendezők azt is közölték, a borszéki táborban, így vagy úgy, de lesz harang is.

Dr. Kovács Lehel István, az EKE országos elnöke

Az ENCIÁN szótára

Brassó környékének helynevei

Brassó külterületének helyneveit – rétek, kaszálók, dülők, völgyek, élek, hegyek stb. – Binder Pál összesítette. Listájában a 297 helynévből 137-nek van magyar megfelelője, ez 46,13%-ot jelent.

- [*nem említi forrás a román nevét*] **Gyapjúmosó** {1897}
[*nem említi forrás a román nevét*] **Honvédkút** / Honvédbrunnen
{1887}
[*nem említi forrás a román nevét*] **Lóusztató** / Pferdeschwemme
[*a Str. Traian Grozăvescu környékén*]
[*nem említi forrás a román nevét*] **Mohforrás** {1914} [*a
Nouaban*]
[*nem említi forrás a román nevét*] **Pellionis féle műmalom**
{1891}; **Műmalom** {1914} / Kunstmühle [*a Str. Printre
Pietren*]
[*nem említi forrás a román nevét*] **Posztóványoló** [*a Str. Printre
Pietren*]
[*nem említi forrás a román nevét*] **Törökút** [*a Gorița dombon*]
- Amvon (**Szószék** {1895} / Predigtstuhl) – **Prédikálósзык szik-
latömege** {1895} – Predigerstuhl {1886}
Bănci ale vulpilor {1922} (**Rókapadok** / Fuchsbänke {1914})

Belvedere (**Kilátó-kő**)
 Bisericuța (**Kápolnácska** / das Kirchlein) – Beszerikucza {1873}
 Bisericuța Păgânilor; Templul Idolilor (**Bálvány-kő** /
 Götzentempel)
 Cabana-restaurant „Tâmpa” {1948} – Groata lui Bethlen {1891}
 (**Bethlen-barlang** {1911}; **Bethlen odu** {1895} /
 Bethlengrotte {1898}) – Peștera Călugăriței; Grota
 Călugărițelor (**Apáca-odú** / Nonnenloch {1813, 1793}) –
 Höhle das Nonnenloch genannt
 Câmpul de Mijloc (**Közémező** {1645} / Mittelfeld) – Rohrborn
 {1860, 1797} – Cîmpu moili {1834} – Im Mittelfeld {1797}
 – Cămpu Movilei {1684} – Gras Land; in dem Rohr Bohren
 {1665} – Mittelsten feld {1548}
 Câmpul funacilor – Movilă (**Halom**) {1873}
 Canalul Timiș; Timișul Mic (**Tömöscsatorna; Gyors Tömös**) –
 Spurcata (**Szaros Patak** {1700} / Der Ross Bach {1797}) –
 emes qui Themes quoque et Tömös nuncupatur aquo
 hujus Spurcissimo Szaros Patak id est: merdosis rivus
 {1700}
 Cantonul pădurarului (**Peresszászlaka** {1873}) – Cantonul
 pădurarului sas Gebauer {1873}
 Cărbunarea {1960} (**Szenes bérc** {1886}) – Obere und untere
 Szényes Bércz {1797} – ist der Landhattert Karbonár an
 Cronstadt appliciert {1656}
 Carieră {1922} (**Kavicsárok** {1897}; **Kavicsbánya** {1895})
 Casa de Tir {1865} (**Lövölde; Lövöldeház** / Schützenhaus)
 Cimitirul din Blumăna (**Szenterzsébet temető** / Blumenauer ev.
 Friedhof)
 Colina lui Orendi {1933, 1922, 1915} (**Orendi kert** {1930};
Orendihalom {1891} / Orendihügel {1934, 1886})
 Colonia 1 Mai {1985} – Localitatea minieră Concordia; Colonia-
 Concordia {1922} (**Concordia szénbányatelep** {1956};
Konkordia bánya {1947}; **Concordia bányásztelep**;
Konkordia-bányatelep {1924}) [*az itt született gyerme-
 kek a brassói magyar anyakönyvekben vannak bejegyezve*]
 Cotul Donului (**Don-kanyar**)

Cristianul Mare {1960} (**Nagy-Krisztián** {1895}; **Nagy-Keresztély**; **Keresztény-havas csúcs** {1934} / der grosse Kristián {1821}; Schuler {1934}) – Der Kerstián mare gegen den Tömös {1797} – Cristian Maire {1795}

Crucea Muşicoiului (**Muşicoiu keresztje** / Muşicoiul-Kreutz) {1887, 1671}

Crucurul Mare (**Nagy-Krukk**) – **Nagy Krukur** {1940} – Crucor {1890} – Krukur {1873} – Krukur Mare {1819} – Der Krukur mare {1797} – Peligrad sive Krukur {1732}

Crucurul Mic (**Kis-Krukk**) – **Kis Krukur** {1940} – Crucorel {1890} – Krukur Mik gegen den Maut {1819} – Der Krukur mik {1797} – Krukur mik {1742, 1732}

Curmătura; Dealul Curmăturii (**Mártonfalva**; **Martonfalva**; **Várnyak**; **Czenk alya** / Burghals) – Burgi collum {1526} – burchhals {1494} – An dem Burchalcz {1490}

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Erdélyi Gyopár

Az *Erdélyi Gyopár* – a pillanatnyilag egyetlen magyar nyelvű, természetjárással, honismerettel és környezetvédelemmel foglalkozó erdélyi folyóirat – elődje, az Erdély című honismertető folyóirat, az EKE turistai, fürdőügyi és néprajzi értesítője Radnóti Dezső szerkesztésében már 1892-ben kiadásra került, az EKE kiadványaként. Főmunkatársai közül megemlítjük Hankó Vilmost, dr. Herrmann Antalt és Téglás Gábort.

1917-ben az *ERDÉLY*-nek már csak egyetlen száma jelent meg. Az első világháború veszteségei, a trianoni békeszerződés és ennek alkalmazása gyakorlatilag az EKE időleges szervezeti megszűnését eredményezték. A 35 vidéki osztályban több mint 6000 tagot tömörítő egyesület szétzilálódott, tevékenysége megbénult.

Az 1930 januárjától újrainduló *ERDÉLY* szerkesztésével a közgyűlés Orosz Endrét bízta meg.

A 30-as években megtiltották az Erdély szó használatát, ezért 1936-ban és 1937-ben az *ERDÉLY* csak a *TRANSZILVÁNIA* cím alatt jelenhetett meg a Transzilvániai Kárpát-Egyesület kiadásában.

Az *Erdély* tehát a következők szerint jelent meg: 1892–1917: 26 évfolyam, 1930–1948: 19 évfolyam.

Az *Erdélyi Gyopár* a természetjárással, honismerettel és környezetvédelemmel foglalkozó nagy múltú, 1891-ben alapított Erdélyi Kárpát-Egyesület (EKE) folyóirata, az 1891 és 1947 között megjelent Erdély

utóda. Mint ilyen, az *Erdélyi Gyopár* egyike az erdélyi magyarság leg-hosszabb ideje megjelenő folyóiratainak. Jelen pillanatban is az egyetlen magyar nyelvű, a fentebb említett témaköröket érintő, 1991 óta rendszeresen megjelenő kiadvány Erdélyben. Évente 6-szor, minden második hónap 1-jén jelenik meg, színes borítóval, 44 oldalban.

Az EKE 2011-ben ünnepelt 120 éves évfordulója tiszteletére az *Erdélyi Gyopár* is új köntösbe bújt: újszerűbb, merészebb lett a 2003-tól megszokott borító, de módosult a belső is. Sokkal nagyobb gondot sikerült fordítani az EKE-osztályok híreire, ugyanakkor a régiék mellett (Környezetvédelem, Honismeret, Historikum, Nyelvápolás) új rovatok jelentek meg, ilyenek pl. a Csillagászat, a Vízi világ és a Gombák, a GPS-ábécé. A lap terjesztése Erdélyben az EKE 15 tagszervezetének tagjai körében történik, de pár városban szabadárusításban is megvásárolható. Megemlíthető, hogy az *Erdélyi Gyopár* nem csak az EKE sajtóorgánuma, hanem több erdélyi – természet- vagy műemlékvédelemmel foglalkozó – magyar civil szervezet közlésre szánt írásait is tartalmazza.

Pár éve a folyóiratnak saját honlapja is van, itt olvashatjuk a már megjelent lapszámokat, egy szám késéssel. A www.erdelyigyopar.ro honlap külön érdekessége, hogy közli az *Erdély* digitalizált lapszámait. Az *Erdélyi Gyopár* célja, hogy ne csak az EKE-tagok, hanem más erdélyi magyar természetjárók körében is ismertté és közkedvelté váljon.

Felelős szerkesztők: Balázs Katalin (balazs.katalin@eke.ma), Deák László (deak.laszlo@eke.ma)

Munkatársak: Asztalos Lajos (Nyelvápolás), Bartók Attila (Környezetvédelem), Bőjthe-Beyer Barna (GPS-világ), Havas Tamás (Mária Út), Imecs István (Vízi világ), Dr. Kovács Lehel István (Honismeret), Macalik Ernő (Gyógynövények), Molnár Zoltán (Csillagászat), Zsigmond Éva (Elsősegély).

Nyomdai előkészítés: Idea Plus – Kolozsvár

Borító- és grafikaterv: Könczey Elemér

Tördelőszerkesztő: Várdai Éva

Nyomda: Mark House – Gyergyószentmiklós

Kiadvány-koordinátor: Veres Ágnes (veres.agnes@eke.ma)

Postacím: S.C.A., O. P. 1, C. P. 41, 400750 Kolozsvár (Cluj), RO

e-mail: gyopar@eke.ma

honlap: www.erdelyigyopar.ro, www.eke.ma

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL

Következő lapszámunk tematikája a

Kotla

Kérjük, hogy természetfotóikat, írásaitat küldjék
el szerkesztőségünk címére
2015. január 31-ig.

Köszönjük!

Impresszum

Főszerkesztő: **dr. Kovács Lehel István**
Grafikai szerkesztő: **Tomos Tünde**
Felelős kiadó: **Ambrus Attila**
Tördelő szerkesztő: **Székely Gyöngyi**
Kiadja az Editor BL 49 Kft.
Iuliu Maniu utca 32. szám, 10-es iroda
Tel./fax: 0268/475 303
brassoianci@gmail.com
ISSN 2284-7030